

MONOGRAFIJA

1962. - 2012.

R•A•M

R A M
1 9 6 2

UTEMELJITELJI I PARTNERI TVRTKE RAM
RACANÈ RINO - RACANÈ ALDO - MICHELI MARIO

Partneri firme RAM do 1996. godine

ispred poslovnog prostora u Rijeci, ulica B. Vidasa 10

IMPRESSUM

Izdavač:

Poduzeće „RAM“ - Rijeka
Braće Monjac 8, 51000 Rijeka,
Tel.:++ 385 51 261-075; 684.359
Fax:++385 261 075
ram@ram-rijeka.com
www.ram-rijeka.com
www.zavarivanje.info

Za izdavača:

Rajko Vukelić, direktor

Urednik:

Mario Micheli

Lektor:

Miljenko Magdić, prof.

Ustanova za obrazovanje odraslih Dante:

Lektoriranje teksta na engleskom i talijanskom jeziku,
prijevod na njemački i ruski jezik

Naslovnica:

Slika automatskog autogenog rezača

Naklada:

300

Fotografije:

Foto Kurti - Rijeka

Realizacija:

Tisak Šuljić, Rijeka

Grafička priprema:

Alen Čar - Slim

Uvod

Počinjem kronološkim pregledom povijesno značajnih događaja ovog burnog kraja XX. stoljeća u Rijeci. Grad je to najbogatije industrijske i tehničke tradicije, razvijenog urbano — industrijskog središta, kao i područja raznih razvojnih inicijativa, koji se svim silama želi približiti demokratskom obzoru zapadnog svijeta. U 1991. godini Hrvatska postaje samostalna država i doživljava agresiju i neminovno neželjeni rat koji je razara. Njegova posljedica je stagnacija gospodarstva. U to vrijeme počinju demokratske promjene i okretanje tržišnom gospodarstvu, pretvorbi društvene imovine a Rijeka, trgovački grad i luka na Jadranskom moru koja je uvijek bila u žarištu povijesnih zbivanja, postaje sjedište Primorsko—goranske županije s 14 gradova i 22 općine i najbogatije je industrijsko područje.

Rajko Vukelić, direktor

U vremenu od pola stoljeća nastaje i počinje djelovati kao obrt (kooperant “Brodoopreme”); proizvodi i stvara kao “RAM” - metalostrugarska mehaničarska radionica (kao kooperant “Zanatopreme”) te postaje tehničko — tehnološko razvijeno poduzeće specijalizirano na polju autogenog rezanja čeličnih limova koje posjeduje certifikat ISO 9001 što je najbolji dokaz da pridajemo veliku važnost vrijednostima kao što je unapređenje kvalitete.

Kada okrećem stranice ove monografije iza svakog retka, zapisa, fotografije gledam ljude, osobe koje su prisutne od samog osnutka pa sve do današnjih dana kada „RAM“ slavi 50. obljetnicu. Tijekom tih 50 godina rastao je ovaj kolektiv, razvijao se, širio i usvajao nove tehnike i tehnologije, isporučivao kvalitetne proizvode i postao nadaleko poznat po svojoj poslovnosti.

Priču treba svakako početi od osnivača. Da, zaista, tko su oni? Oni su djeca ponikla u našem dvorištu, to su djeca našeg kraja. Neki ih poznaju po pričanju o nogometu i pjevanju, a drugi znatno bolje, reklo bi se iz prve ruke, a mi znatiželjnici koji im dolazimo u posjetu možemo li o njima nešto saznati? Saznat ćete sve što ste oduvijek htjeli znati, imat ćete dojam kao da pratite uživo splet događanja.

Krenulo se 1962. godine. Bio je to početak izrade prvog stroja buduće radionice, a smatra se da su tada postavljeni temelji nove tvrtke, dok je proizvodnja i fakturiranje započelo 1965. godine pružanjem usluga brodogradilištima i njihovim kooperantima.

Osamdesetih godina poduzetničko nebo se naoblačilo, nastali su problemi: devalvacija dinara, velika inflacija, nesigurnost i gospodarski kolaps koji nisu išli na ruku poslovnim subjektima. Bio je to početak beznađa i dugotrajne krize, koja se prvenstveno odrazila na proizvodne kolektive, što i evidentiraju novinski članci u nastavku.

Monografija je plod timskog rada i udjela ljudi koji su svoje radno iskustvo vezali uz "RAM", te će ista biti podijeljena na tri dijela: jučer, danas, sutra. U prvom su obuhvaćeni povijesni trenuci nastanka i počeci proizvodnje, u drugom ćemo govoriti o prijelazu vlasništva, a u trećem ....

Svaka monografija koja opisuje djelovanje bilo kojeg poduzeća ne predstavlja završen posao. Planovi današnje tvrtke su vrlo ambiciozni, pa se nadam da će se uskoro ostvariti uvjeti za njihovo pokretanje, jer je želja predstaviti se svim relevantnim nacionalnim i lokalnim entitetima, te biti spreman za tržišnu ekonomiju u budućoj Europskoj uniji.

Monografija se izdaje povodom postojanja i djelovanja poznatog, cijenjenog i afirmiranog poduzeća "RAM" — Rijeka, ime s kojim se pojavilo na tržištu od samog početka djelovanja, a proizašlo je od početnih slova imena riječkih utemeljitelja (Rino, Aldo, Mario) postalo i održalo se kao logotip, jednostavno vrlo aplikativan na sve proizvode tvrtke kao i prilikom reklamiranja. Svjesni zahtjeva suvremenog društva i potreba koje tržište postavlja pred svakog poduzetnika, radi obilježavanja svoje obljetnice poduzeće "RAM" odlučilo je izdati ovu prigodnu monografiju upisanu zlatnim slovima povodom 50 godina početka (1962.) i 47 godina proizvodnje (2012.).

Ovom prigodom zahvaljujem svima onima koji su nam pomogli pri izdavanju i organizaciji proslave naše obljetnice, kao i onima koji su nam pružili potporu i prihvatili se pokroviteljstva. Zahvaljujem Mariu Micheli voditelju i autoru ovog izdanja koji ga je osmislio i namijenio svim suradnicima i onima koji žele nešto više znati, a posebno kao zalag mlađim generacijama koje će moći steći uvid u područje usko vezano za brodogradnju. Posebno se zahvaljujem za nesebičan rad i trud uloženi da se iz arhivske građe izvuku najznačajniji dokumenti i dopune podacima iz razdoblja čiji je sudionik bio naš urednik. Dotadašnji ostvareni dobri rezultati bili su produkt timskog rada i ovako treba nastaviti.

Razvoj proizvodnje alata za autogeno rezanje na području brodogradnje i popratnih djelatnosti u spomenutom razdoblju doprinjeo je unapređenju ove grane koja se može slobodno nazvati "škare za krojenje dijelova broda i brodske opreme". Od nastanka "RAM"-a pa do danas bilo je boljih i lošijih trenutaka, a sve je ovisilo o zaposlenosti u brodogradnji, jer se proizvod tvrtke koristi pretežno u njoj.

Rijedak je i možda jedinstven slučaj da se slavi dvostruka obljetnica (1962. i 1965.). Čitajući stare novinske članke na kraju ove monografije, čitamo povijest "RAM"-a, ali i dio povijesti našeg grada. Ona nam se, gledano današnjim očima čini čudnom, neshvatljivom, možda i smiješnom, ali oba su datuma itekako važna. Oba se jubileja prepliću i sudbinski povezuju kroz marljivost ovog kolektiva, a u sklopu širokog dosega proizvodnje čine tkivo zbivanja s refleksima na povijest naše tvrtke.

Povodom 50 godina od osnutka u 2012. godini "RAM" slavi svoj znameniti i vrlo rijedak jubilej za proizvodne tvrtke - 50 godina postojanja i neprekidne proizvodnje. Za ovu monografiju pisali su svi oni koji su osjetili potrebu da daju svoj doprinos ovoj visokoj obljetnici. Spomen monografija sadrži povijesne tekstove, zanimljiva i dojmljiva sjećanja pojedinih aktera, bogato je ilustrirana fotografijama iz osobne i arhive "RAM"-a, tiskana je u boji, tvrdo ukoričena sa zanimljivom naslovnicom i modernim formatom. Stoga zahvaljujem na podršci svima koji su poduprli ovaj projekt, suradnicima i dragim prijateljima koji su nam pružili samo moralnu podršku u realizaciji ovog izdanja.

S poštovanjem se moramo odnositi prema vlastitoj prošlosti i značenju koje se u životu "RAM"-a pridavalo i pridaje kvaliteti pri izradi proizvoda, pritom ne zaboravljajući na mnogo veće nedaće koje su morali proživljavati njihovi prethodnici, dobronamjerno brinući o njima i nastojeći im uliti sva znanja koja posjeduju, odgojiti ih da budu primjerni članovi kolektiva koji vole surađivati. "RAM" brodi olujnim morem neokrznut i svakim danom gradi sve veći industrijski kredibilitet. Koristim priliku da se u ime tvrtke zahvalim svim sponzorima, tvrtkama, institucijama i pojedincima koji su na bilo koji način pomogli i podržali obilježavanje naše polustoljetne obljetnice i izdavanje ove monografije. Nadamo se da smo uspjeli ukoričiti i prenijeti djelić stvaralačkog duha koji je vodio i nastavlja se u spomenutom razdoblju. Neka vas pri čitanju naše monografije ponesu užitak i spoznaja, veselit će nas vaše kritike, sugestije i dakako pohvale. Zaključujem željom: Zajedno u budućnost!

Rajko Vukelić

Predgovor - riječ urednika

Razvoj brodogradnje se nije mogao ostvariti ni zamisliti bez paralelnog razvoja prateće industrije, a glavni razlozi su bili nedostatak deviza za uvoz alata i potrebnog materijala za brodograđevnu industriju, jer je ovo tržište stalno zahtijevalo usvajanje novih proizvoda. Imajući to u vidu, trebalo je iskoristiti priliku koja se ukazala. Proizvodni program i put tehničkog razvoja bili su zacrtani i novo osnovani kolektiv "RAM" započeo je svoj put: u istraživanje, usvajanje, tipizaciju asortimana, standardizaciju i inovacije.....s kojima ćemo se upoznati u nastavku.

Među zapaženim i zapamćenim projektnim ostvarenjima u minulom polustoljeću riječkog kolektiva mogli bismo nabrojiti podosta primjera, ali usmjerit ću se samo na sudionike i najzapaženije trenutke stvaranja tvrtke, izgradnju poslovnih prostora, razvoj, domete i uspjehe u doba velikih socijalnih opterećenja i zapreka. Čitajući monografiju, koja donosi osnovne podatke o tvrtki "RAM", otkrit ćete kao u priči njezin osnutak, razvoj i pregled, današnju organizaciju i sve aktivnosti u polustoljetnom razdoblju. Treba se uvijek ponašati tako da se svima može reći: Ovo je najbolje što se u ovom trenutku moglo napraviti i to će biti misao vodilja ove monografije. U pola stoljeća svog postojanja tvrtka se pokazala živahnom i sposobnom u prilagođavanju raznim situacijama. Iako je ulaganje u skupi poslovni prostor i strojeve bilo vrlo zahtjevno, moram istaći da je bila jedna od prvih riječkih tvrtki nastala kao rezultat ovog vizionarsko - pionirskog plana. Ljubav prema vlastitom pozivu, sektoru kojega danas zovemo "tradijska brodogradnja" ispreplitala se i osmislila pilot projekt trojice nerazdvojnih prijatelja, koji su sazrijevajući u svojoj ljubavi unapređivali svoj proizvod zahvaljujući stalnim vlastitim istraživanjima, potkrijepljenih pozitivnim rezultatima.

Ovo je izdanje nastalo sa svrhom da predstavimo izvrsnost, jedinstveno i neponovljivo "stvorene" tvrtke u našem gradu, ondašnjoj regiji i današnjoj Županiji, uz veliki trud i odlučnost, uz teški ljudski rad. Želim da ove riječi potaknu čitatelja u vjeri da je rad temelj za budućnost, za održivi razvoj i rast ekonomije. Osnivači su jednostavno svjesni da su donositelji jednog zamjetnog doprinosa kulturnog, moralnog i društvenog obogaćenja u kojem djeluju. Vrsni i kao izraziti primjer europske industrijske kulture, spremni su se suočiti s problemima odnosa u globalizaciji, između tradicije i inovacije.

Izgleda kao da je povijest pola stoljeća sažeta nekom tajanstvenom čarolijom u jednom jedinom vremenskom ulomku izbrisala iz sjećanja izvanrednu baštinu koja je ispisala znamenite stranice ljudske upornosti, značajno doprinijevši u njezinom oblikovanju i prožimanju.

Životna priča trojice prijatelja koji za svojeg radnog vijeka spletom okolnosti prelaze put od mehaničara do poduzetnika, jednostavno mora biti zanimljiva, jer su rijetko viđenom upornošću i samopouzdanjem nadvisili sve nedaće koje su se pojavile već od same rane mladosti pa do odlaska u mirovinu. Život postaje i lijep i poletan ako

---

dijeliš sudbinu s dragim prijateljima, a sanjati otvorenim očima je ugodno, a ponekad i korisno. U prošlom stoljeću nije bilo korisno misliti o blagostanju bez rada, pa ni danas, jer jedan od glavnih preduvjeta za postizanje blagostanja je svakako rad. Treba istaći jedno vrlo važno pravilo koje se uvijek poštovalo: Lanci prijateljstva ne smiju nikada zahrđati! Treba krenuti od poslovice: “Tko nađe prijatelja, nalazi blago!” Zapravo, ima li na ovome svijetu što ljepše i vrednije od prijateljstva? Kad su čovječnost i poštenje u pitanju, uvijek smo na istoj strani, čvrsto zajedno. Svaki početak je težak, ovaj posebno, jer se realizirao u socijalističkoj državi koja je smatrala da je poduzetništvo opasnost za sustav. Izravan odnos s naručiteljem nije bio moguć, a svjesni da se kao jedinka nije moglo dalje, odlučili su se najprije udružiti s “Brodoopremom”, a kasnije sa “Zanatopremom”. Nikada se nije ni pomišljalo na bogaćenje, već su svi zajedno zapeli kako bi pronašli svoj oblik radnog opstanka. Projekt je bio aktivno se uključiti i sudjelovati u napretku i razvoju kao popratna jedinica brodograđevne industrije. Iako ih nije bilo mnogo koji su tako razmišljali, ipak su taj primjer kasnije slijedili mnogi obrtnici — poduzetnici. Upotrijebio bih uzrečicu “nije baš sve tako crno kako ....” Na početku projekta većina je ljudi smatrala da je sigurnije i pametnije raditi u nekom državnom poduzeću. Zašto? Jer je obrtništvo zahtijevalo mnogo fizičkog rada, dizanje nepovoljnih kredita i dnevnu borbu za potrebna financijska sredstva. Izgleda da se ondašnje stanje ponavlja, jer neizvjesnost i poteškoće u naplati svoga rada susrećemo sve više na osiromašenom tržištu.

Učeci na tradiciji generacije zaposlenika od kojih je većina svog radnog vijeka posvetila radu i kvaliteti, mlade generacije koje dolaze znat će stečeno iskustvo i znanje nadopuniti novim saznanjima i osigurati plodan nastavak ovog riječkog kolektiva, što obvezuje današnju generaciju pred sljedećim izazovima. Tajna uspjeha? Svakako timski rad, jer je osnova svakog uspjeha spremnost usvajanja i primjena nove tehnologije uz kontinuirano usavršavanje, te dobronamjerna i umjerena natjecateljska želja: Biti najbolji na svom području što je u potpunosti bilo opravdano! Urednik ove monografije krenuo je od one daleke nikad zaboravljene prigode utemeljenja, koja odražava prošlost, ali uvijek gleda prema mladim generacijama, koje danas nažalost plaćaju najveći danak zbog globalne recesije. Zašto? Zbog sjećanja na prošlost, jer bez uspomena idejno prema totalnoj amneziji koja briše svaki trag našeg javnog i osobnog života. Ipak je važno da uspomene probude naše doživljaje, ali bez zahtjeva da preuzmu njihovo mjesto. Posebnu čar nam daju slike i novinski članci. Događaji poprimaju obilježja i klize prema uspomeni, ali nas vode kao vremeplov kroz prohujalo razdoblje. Na tržištu se postaje i ostaje poduzetnikom!

Puno se toga promijenilo, godine prolaze, a priča o nepoznatim događajima postaje dio naših života. Ovaj zahtjevan zadatak nastojali smo ispuniti, ulažući pritom veliki trud i entuzijazam. Jesmo li u tome uspjeli?

Mario Micheli

Crtice iz povijesti tvrtke "RAM"

Jučer

Pedeseta obljetnica života i rada jednog kolektiva zahtijeva od nas da pogledamo kada nastaje to ime, kao i tko mu je bio osnivač. Na putu uspješnosti, neuspjeh i poteškoće su bili u sjeni riješenosti i odlučnosti da od male obrtničke radionice osnovane 1962. godine u ondašnjoj garaži od 20 četvornih metara postane cijeno poduzeće. Velikom voljom i upornošću trasiran je put, jer su vremena bila takva da je čovjek morao uzeti situaciju u svoje ruke i izboriti sebi i najbližima bolju budućnost. U nizu ekonomskih zbivanja, pod raznim okolnostima, trenucima i situacijama, kolektiv je dosljedno izvršio svoj zadatak koji je bio poprilično kompliciran. Neiskusan kadar stjecao je iskustvo na vlastitim greškama, ali ipak uz stalno postizavanje sve većih uspjeha.

Proizvod se usvajao pod pritiskom tržišta bez ikakve analize ondašnjih potreba. Usvajali su se proizvodi koje je tržište zahtijevalo, uglavnom kopiranjem i usavršavanjem uzoraka, koji su bili pri ruci u tom trenutku, zanemarujući tehničku i komercijalnu isplativost, kao i da li su serije i potrebe takve da ih je uopće rentabilno proizvoditi.

Uporaba nestandardiziranih alata za autogeno rezanje čeličnih limova, jer je u to vrijeme svako brodogradilište imalo svoj tip žiška, natjerala je tvrtku "RAM" na jedan vrlo važan zadatak, na rekonstrukciju glave za prihvat žiška svugdje gdje je to bilo moguće i gdje je postojala za to volja. Prva faza je bila tipizirati proizvod i organizirati serijsku proizvodnju, jer samo na taj način se može postići kvaliteta i sniziti troškove proizvodnje. Takvi zahvati su bili jamstvo da će se poslovanje znatno poboljšati, unaprijediti i proširiti tržište na svu brodograđevnu i popratnu industriju. Tijekom samog poslovanja stvorene su dobre poslovne veze i stalan kontakt s tehničkim službama većih brodogradilišta, kao i suradnja s "Brod materijalom", tada jednim od najvećih dobavljača u zemlji. Gotovo svi predstavnici kupaca i dobavljača su povremeno posjećivali tvrtku "RAM", tako da njezin plasman nije nikada bio u pitanju, već se konstantno brojčano i asortimanski širio, upravo zahvaljujući uspostavljenim poslovnim i tehničkim kontaktima, pridonoseći boljem razumijevanju u radu. Ovakav uspon u proizvodnji važnih alata za potrebe brodogradnje, omogućio je i dao materijalnu potporu daljnjim zahtjevima za proširenje kapaciteta i stvaranje poslovnog prostora.

Faze koje su prethodile samom razvoju poduzeća predstavljaju svojevrsnu pretpovijest, ali od 1969. godine nakon izgradnje svog prvog poslovnog prostora, započinje stvarni razvoj tvrtke. Moderno doba i razvoj industrijske proizvodnje nameću posve drugi pristup prema nusproizvodima. Industrijski otpad se treba vratiti u proces proizvodnje i zato treba odrediti mjesto gdje će se odlagati uz postizanje ekološkog efekta koji smanjuje zagađenje čovjekovog okoliša, te povećava ekonomski učinak zbog ra-

---

cionalnijeg korištenja prirodnih resursa koji smanjuju troškove proizvodnje. Nažalost, zbog česte denominacije novca (dinara) i česte inflacije nemoguće je prikazati novčane pokazatelje i uzimati ih za usporedbu, a fizičke pokazatelje uspješnosti nije moguće prikazati, jer se tijekom godina širio proizvodni asortiman.

Citirajući u daljnjem tekstu stvarni početak, željeli smo pokazati i zabilježiti prve pisane tragove tvrtke pomoću povijesne građe i sjećanja njezinih bivših vlasnika. Zatečeci današnjeg "RAM"-a sežu od 1960. godine, kada su počeli problemi s tvornicom motora "Torpedo" u Rijeci, do tada vojnog poduzeća. Prijelazom na tržišnu ekonomiju uvjeti su se naglo promijenili, a radno mjesto je sve više bilo upitno. U spomenutoj tvornici su bili zaposleni kao mehaničari od 1949. godine, najprije kao učenici, a od 1952. kao djelatnici, te su ovdje stjecali znanje i praksu trojica nerazdvojnih sportaša i prijatelja, a kasnije osnivača gore navedenog poduzeća. Investicija u znanje nije bačen novac u vjetar! Ljubav prema vlastitom pozivu, sektoru kojega danas nazivamo tradicijskom brodogradnjom, ispreplitala je i osnažila prijateljstvo trojice nerazdvojnih prijatelja, koji su sazrijevajući u svojoj ljubavi unapređivali svoj proizvod zahvaljujući stalnim vlastitim istraživanjem, potkrijepljenim pozitivnim rezultatima. Nada i želja da će se jednog dana ostvariti planirani projekt, to jest imati vlastitu radionicu, bio je i cilj kojega je trebalo realizirati pod svaku cijenu. Nadate li se najboljem, veće su šanse da tako i bude, jer ako se misli drukčije ne bi se ni pokušalo. Život treba shvatiti i kao svojevrstnu igru, jer svatko može dobiti i gubiti, pa zašto ne pokušati? U životu skrojenom po vlastitoj mjeri, u vrijeme kada je svaki posao vrijedan, moramo biti sretni s onim što imamo. Stoga su se odlučili baviti upravo onim što žele iako je to naporno i teško, rizično .....Ne treba ni spominjati da nije bilo nikakve garancije da će projekt uspjeti, jer je pred njim bila gomila zapreka od kojih ga je svaka mogla izbrisati. Ne bih želio da se ovaj dio teksta shvati kao omalovažavanje marljivih ljudi koji se suočavaju s ozbiljnim problemima, nastojeći se izboriti za egzistenciju svojih najbližih. Vidjet ćemo da je trebalo broditi olujnim morem da bi se tvrtki svakim danom stvarao sve veći autoritet. Osim što su bili voditelji proizvodnih procesa, trojica osnivača imala su sve zahtjevnije i složenije zadatke, a bili su dio proizvodne linije u tehnološkom toku. Aktivnim učešćem imali su mogućnost iznalaženja optimalnih rješenja, a istraživanje, razvoj i stvaranje dobiti su im omogućavali uspješnost.

Aktivnost je započela 19. travnja 1965. godine u autogaraži, gdje se radilo do 1969. godine u prvom izgrađenom poslovnom prostoru u ulici Bože Vidasa 10. Današnje sjedište poduzeća "RAM" nalazi se u Rijeci, u ulici Braće Monjac 8, a bavi se sljedećim aktivnostima: unapređenje autogenog rezanja i zavarivanja čeličnih limova, trgovina opreme i alata za zavarivanje, te planiranje, razvoj, provedba i ocjena uspješnosti pojedinih programa. Naša je želja ostaviti pisani trag o dosadašnjem radu i zbog toga smo odlučili izdati monografiju koja se temelji na izvornim dokumentima i fotografskim zapisima o svom djelovanju. Prikupili smo materijale od naših djelatnika i suradnika koji su bili voljni podijeliti s nama svoja iskustva, misli, ideje i prijedloge.

Želimo naglasiti da se od osobnog rada i kvalitetnog upravljanja moglo i može puno bolje živjeti, a svoju energiju i iskustvo željeli su pretočiti u bolje sutra. Nažalost, trebalo je proći mnogo godina da društvo to shvati - bez pokretanja malog i srednjeg poduzetništva i obrta nema budućnosti. Snovi su polako ali sigurno postajali javom, iako se nije o tome moglo ni sanjati u ondašnjoj socijalističkoj državi. Vrijeme je brzo prolazilo, nastupila je 1961. godina i završilo je školovanje u četverogodišnjoj večernjoj Majstorskoj školi (na nivou pogonskih inženjera). Bilo je to doba bez trenutka predaha, osim školovanja, doba stvaranja obitelji i prinova, doba većih potreba, ali i doba

---

operativnog pristupa i prioriteta. Sa svjedodžbom u ruci i stečenim znanjem postojala je mogućnost boljeg zapošljavanja i sljedeći korak je bio prijelaz iz "tvornice smrti" "Torpedo" u ambiciozne planove za budućnost - u "Metalografički kombinat". Bila je to velika i značajna promjena, jer se u tvrtki "MGK" mnogo radilo, a bile su veće mogućnosti zarade. Jedan po jedan su napustili "Torpedo" i ovdje su se zaposlili: najprije Aldo kao tehnolog, pa Mario kao rukovoditelj radionice održavanja i izrade novih strojeva, te Rino kao planer proizvodnje. U ovoj monografiji konačno je zabilježeno iz pera svjedoka ono što se događalo u spomenutom razdoblju. Ovo je svojevrsna, iako iz pogleda jedne osobe u prostoru u kojem se kretala i družila, pregledna i prava slika poslovnog učešća u početnoj tržišnoj ekonomiji. Iako je ukupna situacija bila neusporedivo teža i složenija nego u susjednim državama, trebalo je pronaći rješenje za svaki problem. U bitki za tržišnu ekonomiju ostali su ožiljci, ali je opet pobijedio čovjek - da nije bilo njega crne pretpostavke o mogućem kolapsu postale bi realnost! To je bio onda i danas danak civilizaciji u kojoj živimo i odavde nema izlaza. To je ključ svake priče. Jednostavno, percepcija je potakla kreativnost iako nema garancije da će sve poduzete aktivnosti završiti uspjehom; jednostavno treba isprovocirati optimizam!

Dakle, mnogo je pozitivnih elemenata, no puno toga je trebalo napraviti da se razvije ideja i pokrene pilot projekt. Ono što je posebno zanimljivo jeste kako je nakon određenog pripremnog razdoblja trebalo stvoriti sredstva za nabavku strojeva, naprava i svega onoga što je potrebno jednoj radionici prije nastupa u svijetu poduzetništva. "Tri kao jedan za efikasniji rad" bio je ključ uspjeha ovog ambicioznog mladenačkog maštanja.

Proces stvaranja projekta se odvijao u nezavidno vrijeme samoupravljanja, što je bilo u suprotnosti s privatnim gospodarstvom. To je vrijeme koje se u društvenim poduzećima dokazuje kao nova metoda odlučivanja i zaštite radničkog standarda, novog načina života, koji obuhvaća novi pogled na organizaciju i tehnologiju proizvodnje. U ova, možemo ih slobodno nazvati izvanredna vremena početka radničkog samoupravljanja koje se dokazalo kao sustav dijametralno suprotan profitnoj ekonomiji, potrebno je precizno analizirati njegove nedostatke, ali i potencijalne alternative. Ako nas je povijest išta naučila, onda je to činjenica da ono što ona uzme, to će tamo i ostati. Drugim riječima, svi modeli koji su kroz povijest pokušani, propali su. Iza svake propasti stoji niz razloga, no jedno je jasno - više nikada se neće vratiti. Vrhunac samoupravnog koncepta jugoslavenskog društva bile su ustavne promjene iz 1974. godine kada je samoupravljanje postalo model upravljanja cijelim društvom. Sve su organizacije morale postati samoupravne. Sustav se počeo brzo širiti i horizontalno i vertikalno. Osnivane su vrlo komplicirane i neučinkovite udružene samoupravne interesne zajednice, koje su trebale ponovno po načelima samoupravljanja donositi ključne odluke za svoja interesna područja. Kako se takav model upravljanja društvom širio, istom brzinom se počeo i urušavati do konačnog sloma 1990. godine

Unatoč poteškoćama nije se posustalo. Štoviše, nakon dokazanog početnog uspjeha prionulo se daljnjem razvoju tvrtke. Plasman proizvoda s logotipom "RAM" nije dolazio gotovo nikada u pitanje. Taj vrlo pozitivan odgovor tržišta omogućio je da se kao primarni zadatak tvrtka posveti boljem korištenju kapaciteta, kvaliteti i usvajanju serijske proizvodnje, kao i konstantnom proširenju asortimana.

Danas

Svjedoci smo obrata u kojem se gotovo preko noći dogodio rat i raspad Jugoslavije, vrijeme niza restrikcija i svih poteškoća koje ova situacija donosi, vrijeme ponovne registracije poduzeća u novo osnovanoj državi Hrvatskoj. Ne treba ni spominjati da nije bilo nikakve garancije, svi su se suočavali s ozbiljnim životnim problemima i nastojali se izboriti za egzistenciju svojih najbližih. To je period prijelaza iz socijalističkog sustava u kapitalizam, vrijeme prilagođavanja novim uvjetima rada. Potražnja je naglo pala, a zbog skučenosti tržišta trebale su proći četiri teške godine da bi se indeks vratio u prosječne okvire. Došlo je do radikalne promjene političkog i ekonomskog sustava, nakon prvih slobodnih višestranačkih izbora u proljeće 1990. godine, pa je trebalo tvrtku ponovno upisati u registar kao društvo u privatnom vlasništvu pri Trgovačkom sudu u Rijeci. Ovih nekoliko osnovnih podataka daju nam kratku povijest tvrtke. Zahvaljujući dobro sređenoj arhivi bilo je moguće vrlo detaljno rekonstruirati njezin razvoj nastojeći istaći zanimljivosti koje su pratile njezino pedesetogodišnje djelovanje.

Prohujao je život trojice prijatelja — osnivača “RAM”-a i pored svih problema približavale su se godine odlaska partnera u mirovinu. Zainteresiranih nasljednika nije bilo u obitelji i tako su se vlasnici 1997. godine odlučili za prijelaz vlasništva na dvojicu ponuđača: Stjepana Kraljića i Rajka Vukelića, koji će kasnije postati njezini vlasnici, a Rajko Vukelić i direktor, te nastaviti novim elanom pod starim imenom.

Bila je to teška ali potrebna odluka, koja svjedoči ozbiljnosti i sustavnosti s kojom su utemeljitelji i dotadašnji vlasnici postupili, jer su zbog odlaska u mirovinu željeli osigurati nastavak proizvodnje i zadržati postojeću radnu ekipu. Zaposlenici ili djelatnici su osnovni i nezamjenjivi čimbenik razvoja svake tvrtke. Neću stoga pogriješiti tvrdim li da je monografija svjedok vremena, posvećena svim suradnicima i zaposlenicima, ali i onim znanim i neznanim osobama koje su u proteklih pet desetljeća surađivale i promovirale tvrtku, kao rezime dosadašnjeg rada i uspjeha.

„RAM“ je postao vodeće poduzeće na polju plinskog, ali i ostalog rezanja i zavarivanja na čitavom teritoriju Republike Hrvatske kao i u mnogim susjednim zemljama. Ideja da se kupcima pruži kompletna usluga na jednom mjestu se ostvarila. Bilo da je kupac iz područja u kojem poslujemo, ili na nekom udaljenijem tržištu, uvijek će dobiti najkvalitetniju uslugu koja se u ovom trenutku može ponuditi. Naročito smo ponosni što se osim samih proizvoda, kupcima pruža potpuno rješenje njihovih problema, dajući im pri tome stručne savjete, pomoć prilikom instaliranja i što je najbitnije, pružajući uslugu servisa u kratkom roku. Svim korisnicima opreme pristupa se individualno sagledavajući njihove potrebe i želje, te im se nudi najbolje i optimalno rješenje. Nebrojeno puta su održane prezentacije kod krajnjih korisnika, ukazujući na sve prednosti proizvoda, tako da korisnici mogu donositi odluku o kupnji tek kada se uvjere u vrhunsku kvalitetu istih.

U svakom segmentu razvoja proizvoda koji nose znak „RAM“, posebna se pozornost poklanja sigurnosti rukovanja opremom. Bez obzira koji se dio opreme koristi, korisnici su sigurni da imaju kvalitetan proizvod namijenjen prije svega vrhunskim profesionalcima, koji može izdržati i najteže uvjete rada. Uz poštivanje sigurnosnih standarda jamči se sigurnost u radu i velika isplativost investicije zbog ušteda u vremenu i potrošnji plina. Da je tako potvrđuje bezbroj korisnika opreme koji su prepoznali kvalitetu proizvoda. Čovjek, kao glavni i najvažniji čimbenik u poslovno-proizvodnom procesu nesumnjivo je i njegova najvažnija karika koju treba zaštititi kako bi i sam proizvodni proces mogao dati maksimalne rezultate. Ovakvi se stavovi žele prenijeti i na mnoge partnere, pružajući im pri tome brojne savjete na koji se način može naj-

---

bolje sačuvati čovjekovo zdravlje. Pored pružanja stručnih savjeta i davanja osnovnih smjernica svim korisnicima osigurali smo i najbolju opremu koja ih može zaštititi od vanjskih štetnih utjecaja.

Početak ovog tisućljeća proizvodi kao što su plinski rezači za rezanje čeličnih limova i žiści našli su se i na europskom tržištu ravnopravno konkurirajući najvećim svjetskim proizvođačima ove opreme. Tako možemo reći da su „škare“ za rezanje čeličnih limova s kojima se „kroje“ razni brodovi počele rezati i u mnogim talijanskim, njemačkim i ostalim brodogradilištima, sudjelujući pri tome u izgradnji nekih od najvećih brodova današnjice.

U proteklim desetljećima naše poduzeće je sudjelovalo na brojnim sajmovima u regiji, prezentirajući pri tome novitete koji su bili aktualni za određeni period. Na ovaj način željeli naše proizvode još više približiti krajnjim korisnicima koji su ih u tim prilikama i sami mogli isprobati i uvjeriti se u kvalitetu naše opreme. Pored sajmova, tradicija nam je održavati dane otvorenih vrata „RAM“-a, kako u vlastitom prostoru tako i u prostorima naših distributera, te na taj način njegovati neformalno druženje s partnerima. Često se na ovakvim druženjima može isprobati razna oprema, mogu se riješiti „veliki“ problemi koji muče kupce, te na taj način još jednom i pretočiti u djelo osnovni moto da je kupac osnovna vodilja koja pokreće i koja daje snagu i inspiraciju za nastavak. Velika pažnja se pridaje zaštiti okoline ali i radnika koji obavljaju teške i zahtjevne poslove u metalnoj industriji. Do sada se uglavnom forsirao rad na proizvodnom području ili na području organizacije rada. Međutim, nikako ne bi željeli i smjeli zapostaviti i veliko nastojanje koje se ulaže u razne marketinške aktivnosti s kojima se na što jednostavniji i koncizniji način želi predstaviti tržištu. Poduzeće već tradicionalno izdaje generalni katalog rezanja i zavarivanja koji je slobodno možemo reći najopširniji i najstručniji na čitavom teritoriju Republike Hrvatske. Kako tehnika i tehnička dostignuća napreduju, tako i „RAM“ želi ići u korak s vremenom i pratiti sve novitete koji se događaju na ovom području, a koje bi mogli iskoristiti kao kanale dolaska do svih relevantnih čimbenika u okruženju. Naša korporativna stranica www.ram-rijeka.com koja predstavlja samo proizvodni program prevedena je na engleski, talijanski, njemački, ruski i slovenski jezik, što dokazuje vrlo veliku ozbiljnost kao i želju poduzeća da svoje poslovanje bazira osim na tržištu regije i na ostalim tržištima EU, kao i na drugim zanimljivim tržištima. Pored korporativne stranice „RAM“ je osnovao i portal rezanja i zavarivanja www.zavarivanje.info koji je postao središnje mjesto okupljanja svih korisnika ove vrste opreme. Razvojem poduzeća širi se i proizvodni asortiman opreme za rezanje, zavarivanje i zagrijavanje čeličnih limova, kao i servisiranje opreme i prezentacija iste kod korisnika. Upravo je zato nabavljeno kombi vozilo u kojem je smještena pokretna radionica.

„RAM“ od samog osnivanja provodi politiku društveno odgovornog poslovanja što uključuje njegovanje dobrih odnosa sa svim relevantnim čimbenicima u okruženju. Osnovni motiv je da zajednici u kojoj tvrtka posluje i koja ju je vrlo dobro prihvatila, te u određenim trenucima pružala potporu, mora istom mjerom i vratiti. Tvrtka je onoliko uspješna koliko su uspješni ljudi koji je čine. Visoki standardi u pogledu kvalitete mogu se održati samo ako se nastavlja biti sve bolji i bolji. Upravo iz tog razloga velika važnost se pridaje kvalitetnom odabiru novih kadrova te neprekidnom školovanju i usavršavanju djelatnika.

Danas, kada želimo zabilježiti povijest, sadašnjost i budućnost na jednom mjestu i svim budućim generacijama ostaviti u nasljeđe povijesnu „baštinu“ „RAM“-a, sa zadovoljstvom možemo reći da smo uspjeli u ostvarenju svih zacrtanih ciljeva koje smo pomalo i preambiciozno postavili prije 20 godina.

Sutra

Plan proizvodnje za 2012. godinu uglavnom je bio postavljen prema potrebama domaćeg tržišta, ali ne zanemarijući da je prijeko potrebna intenzivna obrada inozemnog tržišta, što je bio osnovni zadatak za komercijalni sektor. Ciljanom standardizacijom i tipizacijom putem isporuke i korištenjem proizvoda drugih proizvođača stvoreno je i omogućeno daljnje dizanje kvalitete snabdijevanja korisnika. Svijet se sve više ujedinjuje. U 2013. godini brišu se granice i u novim prilikama Europske unije bit će slobodna razmjena ideja, otvoreno tržište i zdrava konkurencija, koja ne samo da potiče na razmišljanje, obzirom na vrlo važnu 50. obljetnicu, već i na stvaranje novog proizvoda za ovu priliku. Na kraju monografije (str. 113.) foto zapisom smo predložili kako se promiče pojedini proizvod i kako se tehnički pristupa radu. Tri su momenta koji krasi godinu obljetnice: izrada naprave za intenzivno zagrijavanje, Dani otvorenih vrata "RAM"-a koji se održavaju svake godine, kao i formiranje pokretne servisne službe.

Opis i slika novog proizvoda

Sapnica za intenzivno zagrijavanje

Nakon što je istraživanjem tržišta utvrđeno kakav je proizvod tražen i kakve moraju biti njegove karakteristike, pristupilo se procesu konstruiranja. Tijekom konstruiranja paralelno se obavlja i proces planiranja proizvodnje, te procesi optimizacije kako same konstrukcije tako i proizvodnog procesa. Proizvod je skup radnji koje se izvršavaju u pogonu u kojem se materijali obrađuju kroz tehnološki proces da bi na kraju izašao proizvod koji je podoban za daljnju uporabu; ili je skup komponenti koje se sastavljaju u završni proizvod.

Pedeset godina je prošlo, „RAM“ nastavlja svoj nezaustavljivi put i postaje jedan od zaštitnih znakova ovoga područja, primorsko — goranskog podneblja i otisak života ovdašnjih ljudi. Neću stoga pogriješiti tvrđim li da je ovaj novi obljetni proizvod svjedok 2012. godine. Ostvareni cilj govori da je svaki novi proizvod rezultat velikog truda, a povjerenje u njega nastaje jer ga promoviraju baš oni koji ga koriste. Na ovom primjeru smo se uvjerali kako je moguće na jednostavan način doći do očekivanog kvalitetnog rezultata. Bilo je izuzetno zanimljivo konstatirati kako dojučerašnje skice postaju „žive“ i kako korisnicima daju osjećaj zadovoljstva. Tim „RAM“-ovih stručnjaka konstruirao je novu i vrlo učinkovitu liniju proizvoda namijenjenu intenzivnom zagrijavanju materijala smjesom kisika i propan-butana. Toplina je jedan od primarnih faktora

---

u mnogobrojnim poslovima u metalnoj industriji. Općenito je poznato da je acetilenski plamenik za zavarivanje univerzalan u svojoj primjeni, no postoje mnogobrojni radovi većeg intenziteta koje acetilenski plamenici ne mogu zadovoljiti. Postoji naime limitirani volumen kisika i acetilena koji se može miješati bez bojazni povratnog plamena, koji se pojavljuje kod ekstremno brzog širenja plamena karakterističnog za velike volumene smjese plinova. Nasuprot tome veliki volumen gorivog plina, kao propana ili zemnog plina, može se sa sigurnošću miješati s kisikom na račun sporijeg širenja plamena. Evidentno je da su plamen i rezultirajuće zagrijavanje veći, uz veći volumen mješavine. Upotrebljavajući sapnice za intenzivno zagrijavanje tipa „RAM“ postizemo zaista izvanredne rezultate.

Vedri duh u kancelariji „RAM“-a, gdje smo navratili i prepoznali nastavak entuzijazma, kreativnosti i spremnost na nove izazove tržišta, nije nas iznenadila. Kako bi spremno dočekali novu situaciju pripremljeni su odgovarajući atesti, višejezični prospekti i katalogi, web stranica itd. Izvršenjem svih prethodno navedenih mjera „RAM“ je danas u mogućnosti organizacijski predodređivati svoj razvoj, te pravovremeno pripremiti i rješavati probleme koje zahtijeva tržište. Time na najekonomičniji i najracionalniji način unapređuje svoje poslovanje. Naša poruka je: „Trud se uvijek isplati“!

Svime time što je izloženo, rad na organizaciji poslovanja i komercijalizaciji, na proširenju asortimana nije dovršen, već se nastavlja na rješavanju tekućih problema studiranjem i provođenjem daljnjih mjera s ciljem da na budućem tržištu Europske unije bude važan faktor brodograđevnoj i pratećoj industriji i u inozemstvu.

Nije isključeno da bi postojeća koncepcija tehnološkog tijeka mogla pretrpjeti manje promjene radi brojčanog i kvalitetnog povećanja proizvodnje.

Brodogradnja

najveći korisnik proizvoda tvrtke “RAM”

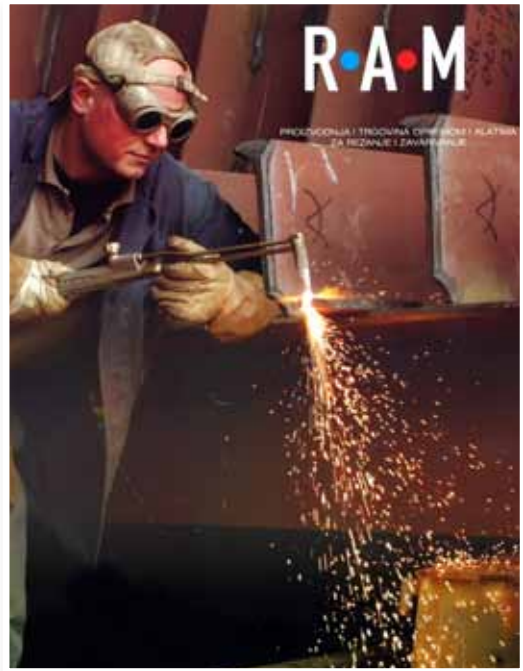
Život čovjeka duž obale Jadranskog mora upućivao ga je na gradnju različitih plovila da bi si olakšao život i opstanak. Životni tokovi i karakteristike mora utjecali su na način gradnje broda, a sama gradnja i materijali su se tijekom stoljeća mijenjali i usavršavali. Brodogradnja je jedna od najstarijih ljudskih djelatnosti. Proces građenja broda može se podijeliti na: pripremne radove, obradu građevnih dijelova trupa, predizradu sekcija, izgradnju trupa, porinuće, opremanje, primopredaju, završne i garantne radove. Suvremena brodogradnja može se definirati kao spoj znanosti i vještine, kao i računalna podrška pri projektiranju i popravcima plovnih objekata, dok je ona ranije bila samo spoj umijeća, iskustva i aktualnih tehnoloških dostignuća. Stoga su sposobnost izgradnje brodova i razvoj pomorske privrede znaci zrelosti civilizacije izrasle na moru, koji postupno malo pomalo klize u legendu.

Brodogradnja je industrija koja proizvodi jedan od najkompleksnijih proizvoda - brod. Ona je kombinacija znanosti i umjetnosti. Znanosti, jer osigurava brodu tražena svojstva kao što su brzina, čvrstoća, nepotopivost, stabilitet, upravljivost i slično kako bi se mogao oduprijeti svim nedaćama. Zbog svoje složenosti građe izgradnja uključuje više drugih industrijskih grana, tako da izgradnja broda ne zapošljava samo brodogradilišta nego i druge industrije, od strojogradnje, industrije boja i lakova, crne me-

talurgije (željezare, čeličane), obojene metalurgije, razne kovinoprerađivačke industrije, elektroničke industrije, drvene i drvoprerađivačke industrije...

Evidentirat ćemo važne podatke usko vezane za proizvod "RAM"-a. Prije pristupa gradnji potrebno je izravnati čelične limove, očistiti ih od troske i hrđe, te obojiti zaštitnim premazom. Nakon ravnanja i čišćenja (ponekad i označavanja) pristupa se rezanju, koji je jedan od temeljnih postupaka u gradnji čeličnih brodova, a može biti: mehanički (rotirajući disk noževi) ili s kisikom — kojemu ćemo se više posvetiti, jer se radi o žišku za autogeno rezanje (osnovni proizvod "RAM"-a), što je jeftinije od mehaničkog rezanja. Za rezanje kisikom potreban je i plin (većinom acetilen) za zagrijavanje mjesta rezanja. Za veće postupke — operacije rezanja

upotrebljavaju se djelomično ili automatizirani uređaji (pantografi), a rezanje se može izvesti prema šablonama, nacrtima ili foto negativima. Limovi pravokutnog formata režu se na automatiziranim uređajima za rezanje kisikom, čiji se žišci postave na određeno odstojanje, a posmak rezanja se podesi po debljini lima. Na poluautomatskim uređajima s jednim ili više žižaka kretanje se upravlja prema šablona, a ovi strojevi mogu rezati različite obrise. Maleni vodeći kotačić (mehanički ili magnetski) obilazi rub šablone i žižak ili žišci slijede točno njegov put. Pantografima za potpuno automatizirano rezanje, bilo pravilnih ili nepravilnih oblika, upravljaju uređaji s foto ćelijom koja slijedi crtež na foto negativu ili na izbušenoj magnetskoj vrpici prema numeričkim podacima koji daju koordinate linija (obrisa) rezanja. U brodogradnji za autogeno rezanje čeličnih limova se najviše koristi ovakav tip potpuno automatiziranih uređaja.

Postupak rezanja

Autogeno rezanje je postupak kojim se režu čelični limovi, a pritom se koristi oksiacetilenski plamen i mlaz čistog kisika. Načelno se temelji na principu da željezni materijali dovedeni do usijanosti izgaraju kada se nalaze u atmosferi s kisikom. Ovo se ostvaruje putem posebnog žiška iz kojeg izlaze dva plinska koncentrična mlaza:

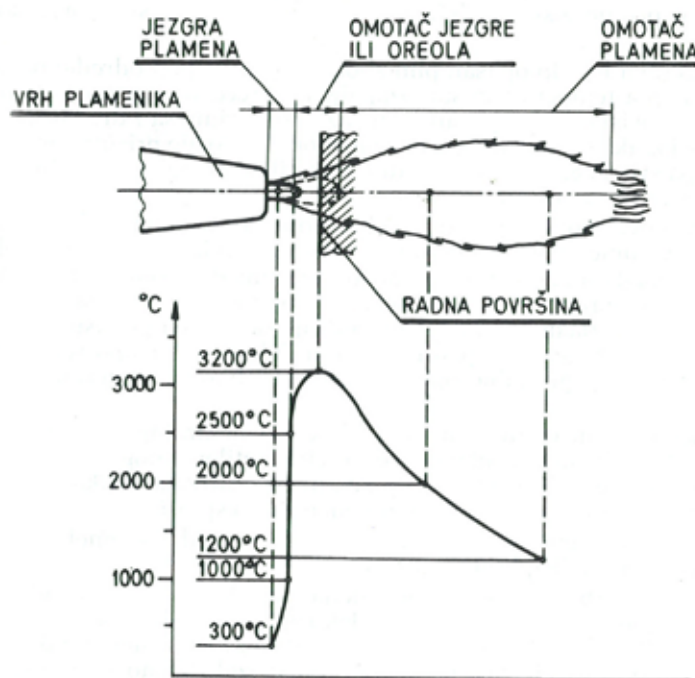
- jedan vanjski prstenasti mlaz koji stvara sličan plamen kao kod autogenog zavarivanja potrebnog za usijanje metala;
- jedan središnji mlaz kisika pod pritiskom koji ostvaruje rez putem postupka sagorijevanja i taljenja metala i svojim pritiskom uklanja nastalu šljaku pri rezanju.

Poteškoće se množe kada treba opisati tehnološku, gospodarsku ili proizvodnu orijentaciju u brodogradnji. Zato ćemo u kratkim crtama evidentirati način i poteškoće u gradnji broda u Europi i na domaćem tržištu u 50-godišnjem razdoblju u kojem je tvrtka "RAM" bila značajan čimbenik u brodogradnji na polju autogenog rezanja - zavarivanja čeličnih limova. Kratak uvod može poslužiti kao odnos između društvenih i

privatnih tvrtki, koje su bile tada u još težoj situaciji, a junaci su samo oni koji u takvim uvjetima i pored svih poteškoća ostaju ljudi.

Vrlo zanimljivo razdoblje za brodogradnju počinje već 1960. godine i činjenica je da sve intenzivnija modernizacija ne obuhvaća samo brodograđevnu proizvodnju nego i prateće industrije. Iako opterećeni različitim ekonomskim poteškoćama sva velika svjetska brodogradilišta odvajaju sve veći kapital i usmjeravaju ga u nove investicije. Zahvaljujući ulaganjima u automatizaciju, brodograditelji u Europi uspijevaju povećati brzinu broda čak do 16 čvorova, smanjiti broj članova posade, a ovi zahvati donose brodovlasnicima veću konkurentnu sposobnost.

Ovi poduhvati ne bi bili mogući bez sudjelovanja i ostalih industrijskih grana tradicionalno povezanih s brodogradnjom, koje su prisiljene učestvovati na tehnološkim inovacijama. Modernizacija i automatizacija u brodogradilištima poskupljuje brod kao krajnji proizvod i tjera brodovlasnike da traže sve veće kredite. Brodogradilišta traže potporu države i nude naručiteljima kreditne olakšice do 50% na cijenu broda. Da bi brodogradilište bilo konkurentno za izradu broda trebalo se opteretiti bankovnim kreditima. Ako ovaj vid kreditiranja nije bio po povoljnim uvjetima, moglo se dogoditi da najveći dio zarade odnesu otplate kamata. Veća europska brodogradilišta su lakše dolazila do povoljnih bankovnih kredita, a time si povećavala šanse u konkurentskom nadmetanju, dok domaća brodograđevna industrija nije mogla ni pomišljati na sličan tip kredita. Da bi održala korak s promjenama u europskoj brodogradnji i dobila posao na svjetskom tržištu morala je kreditirati naručitelje, a pored gore navedene nezahvalne situacije trebala se još baviti i modernizacijom svoje tehnološke strukture. Domaćim brodogradilištima nije preostalo drugo nego da sama traže izlaz, jer baš je u ovo vrijeme započela reforma privrednog sustava, ali nije provedena do kraja zbog različitih stajališta u državi. Privrednim poduzećima ostajala je trećina akumulacije, cijena se utvrđivala na državnoj razini, država se uplitala u razdiobu čistog prihoda, a posljedica ove situacije je bilo kronično osiromašenje privrede.

Prikaz plamena mješavine acetilen - kisik

Svaki brodar, bio strani ili domaći, tražio je povoljne uvjete kreditiranja u brodogradilištima, a vodeću domaću brodogradnju, koja je već imala plasman na svjetskom tržištu još je više pogađao nesklad između situacije u zemlji i uvjeta privređivanja na svjetskom tržištu. Većina financijskih poteškoća nastala je kao posljedica neujednačenosti kapaciteta pojedinih struka, nedostatka deviznih sredstava, ostvarenja akreditiva, a rezultat ove situacije bili su negativni zaključni računi koji su se morali otpisivati sanacijskim kreditima na 15 godina s početkom otplate 1968. godine.

Osnovni problemi koji opterećuju domaću brodogradnju su povećani troškovi poslovanja koji rastu brže od mogućnosti povećanja prodajnih cijena. Poznato je da je vrijednost ugrađenog materijala u brod približno 75% od prodajne cijene. Kako uštedjeti? Počelo se standardizacijom konstruktivnih rješenja, postignućem kvalitete i funkcionalnosti uz niže troškove, efikasnijom tehnološkom pripremom i izradom, skraćanjem vremena gradnje i smanjenjem škarta (u lošoj konstrukciji ili pogrešnoj izradi krije se znatna rezerva).

Zbog svih ovih evidentiranih problema u brodogradnji i zbog zajedničkog interesa usklađivanja proizvodnih programa, jedinstvenog nastupa na svjetskom tržištu, nabavke repromaterijala, ekonomsko — financijskih poslova, razvoja i istraživačkog rada u investicijama itd. formirano je poslovno udruženje „Jadranbrod“.

Osnovna sredstva rada tvrtke “RAM”

Materijalna i nematerijalna imovina

Tijekom prvih godina proizvodnja je imala eksperimentalni karakter, a investicijsko ulaganje nije bilo u skladu s proizvodnim zadacima. Skromna financijska sredstva uvjetovala su da se strojni park nije kompletirao prema koncepcijama, niti je rješavano pitanje proizvodnog prostora, tehnološkog procesa i ostalih uvjeta proizvodnog toka. Zbog navedenih razloga tvrtka je u prvim godinama svog postojanja zadovoljavala minimalne potrebe brodogradnje. Pored toga treba podvući i posebne teškoće kojima je bila izvrgnuta vezivanjem svoje proizvodnje uz brodogradnju, jer je takva orijentacija na početku nametala maloserijsku proizvodnju s kratkim rokovima isporuke uz ino konkurenciju. Sve je ovo iziskivalo potrebu za brzom vlastitom izradom alata i naprava. Tvrtka je osnovana s namjerom da podmiruje potrebe brodogradnje, a potreban asortiman se stvarao u hodu, ponekad i pod pritiskom tržišta.

Materijalna i nematerijalna imovina prikazane su u knjigama prema trošku nabave, umanjene za akumuliranu akumulaciju i usklađene s gubicima od umanjenja vrijednosti imovine. Amortizacija je obračunata tako da se trošak nabave osnovnog sredstva otpisuje određeni broj godina primjenom linearne metode, a započinje uvijek prilikom početka uporabe.

Izrada šest tokarilica (1962. — 1964.)

Rijetke su tvrtke u kojima proizvodni tok teče u kontinuitetu punih pedeset godina. Jedna od takvih je “RAM” sa sjedištem u Rijeci, ulica Braće Monjac 8, a do 1984. godine u B. Vidasa 10. Početak poduzetničkog projekta kreće praktično od nule, bez financijskih sredstava i s puno elana, a neprekidnim dvogodišnjim radom stvoren je temelj s kojim će budući poduzetnici — obrtnici krenuti u bitku za tržište. Najveći cilj je bio pobijediti siromaštvo, ali ne zbog bilo kojih razloga, već radi toga što je to dobro za gospodarstvo. Uključivanje novih obrtnika u suvremena gospodarska zbivanja dobro je za ekonomiju, državu i poduzetništvo, što je svakako najbolja investicija.

Doznajući da škola učenika u privredi iza tvornice „Torpedo” nema dovoljno malih strojeva za veliki broj budućih tokara, nakon nekoliko pokušaja i razgovora ista je predložila ugovor u naravi s kojim bi darovala jednu od ukupno šest novoizrađenih tokarilica na ime protuvrijednosti supotpisnicima ugovora (Rino, Aldo, Mario). Škola je posjedovala otkivke malih tokarskih strojeva koji su godinama bili uskladišteni, osigurala je sav potreban materijal, te ponudila vrlo zanimljiv gore navedeni ugovor. Bio je to dugotrajan, rizičan i težak zadatak, od izrade samih nacрта i pojedinih dijelova, pa do adaptiranja i sastavljanja tokarilica. Svaki početak je težak, ali cilj se mogao ostvariti

Izrada tokarilica: Rino Racanè, Aldo Racanè i Mario Micheli

samo svakodnevnim popodnevnim i nedjeljnim radom, a do završetka zadatka prošle su skoro dvije godine. Cilj je postignut, prvo osnovno sredstvo je postalo vlasništvo supotpisnika i budućih obrtnika, a od samog početka ovog projekta vladalo je optimistično raspoloženje, tako da je odlučeno da će kod osnivanja radionice naziv iste biti "RAM". Povijesni datum je 1962. godina, a otvaranja obrta 19. travnja 1965. godine. Primljenu tokarilicu trebalo je negdje smjestiti, osigurati radni prostor za njen smještaj i početi je koristiti. Jedina mogućnost je bila Aldova garaža od 20 četvornih metara u ulici B. Vidasa 10. Kakva su to bila vremena! Kako dalje?

Garaža — prvi radni prostor "RAM"-a

Vrijedno je spomenuti da je unatoč nedostatku poslovnog prostora, potrebnih strojeva i poteškoća koje su bile svakodnevne, želja bila jača od svih problema koji su pratili projekt stvaranja radionice. Budući da ovakav pothvat u doba socijalističke države ne bi bio dobro prihvaćen, trebala je pomoć nekog značajnog subjekta. Treba svakako istaći podršku i pomoć riječkog brodogradilišta "3. maj" (nabavni odjel), koji je osim usmenom i pismenom potporom dao izuzetan doprinos budućoj tvrtki "RAM". Potpora je bila od obostranog interesa jer se u ono vrijeme uvoz odobravao u Beogradu, a brodogradilište "3. maj", koje je u ono vrijeme godišnje izrađivalo desetak brodova, imalo je osim mnogobrojnih potreba uvoza i potrebu za žiškima za autogeno rezanje čeličnih limo-

---

va. Prvi problem koji se pojavio bio je potreban radni prostor gdje bi se mogli smjestiti strojevi i naprave, koji će biti zamjena poslovnog prostora do izgradnje novog. Znači, radionica (bivša osobna garaža u ulici B. Vidasa 10) djeluje kao poseban subjekt koristan društvu sve do 1969. godine, a u istoj se osim proizvodnje malih serija istovremeno obavljao generalni remont novo nabavljenog velikog tokarskog stroja.

Mala tokarilica u prvom poslovnom prostoru

Odmah nakon postavljanja novoizrađene tokarilice u garažu obaviješteni su svi znanci o novim mogućnostima. Izabran je proizvod koji će, ako bude kvalitetno izrađen, promovirati buduću tvrtku zbog izuzetnih radnih kompetencija. Mala tokarilica bio je idealan stroj za vrlo zahtjevan i precizan posao: žižak za autogeno rezanje čeličnih limova za brodogradnju. Nije se dugo čekalo. Došao je prijedlog nabavne službe brodogradilišta "3. maj": "Ovo je uzorak žižka koji nam treba, na vama je da nam što prije izradite kvalitetne uzorke, te ako uspijete riješiti naš problem posao vam je osiguran, jer smo u poteškoćama oko nabave, a problem treba odmah riješiti". Na novoj tokarilici su najprije izrađeni a potom i usavršeni uzorci, koji su potpuno zadovoljili kvalitetno ručno rezanje čeličnih limova. Smatramo da je ovaj datum početak poduzetničkog obrta ili nastanak nove metalostrugarske mehaničarske radionice "RAM" — prethodnika današnje tvrtke koja nosi isto ime. Stvaralo se, iako uvjeti nisu bili idealni, van radnog vremena provedenog u "Metalografičkom kombinatu". Prilike su bile takve da se radilo svaki dan i na blagdane do noći. Kao i kod svakog početka bilo je dosta poteškoća. Male serije žižaka samo za jedno brodogradilište nisu osiguravale dovoljno sredstava za investiranje u eventualno novi radni prostor.

Obzirom da su sva brodogradilišta imala isti problem prilikom uvoza, prišlo se rekonstrukciji ručnih i poluautomatskih rezača, jer se ovim zahvatom mogao koristiti isti žižak. Kooperanti koji su radili u brodogradnji promovirali su proizvod "RAM"-a, jer su povremeno radili u više brodogradilišta.

Zbog ograničenih serija odlučeno je da se proširi proizvodni asortiman i počinju izrađivati osim žižaka i brodski ventili raznih veličina. Za ovaj novi zadatak bili su potrebni veći tokarski strojevi, a trebalo je nabaviti i novu vertikalnu bušilicu. To je jedini stroj koji je još i danas uključen u proizvodno tehnološki tok ručnih rezača.

Prvi veliki tokarski stroj starog tipa

Prvi veliki tokarski stroj s pogonskim kožnim remenjem kupljen je kao rashod u tvornici "Prvomajska" — Raša, a prije upotrebe remontiran je i postavljen u garažu, jer je osim redovne dotadašnje proizvodnje trebalo razmisliti i o proširenju proizvodnje. Stupilo se u kontakt s poduzećem "Brodooprema" i potpisan je ugovor o kooperaciji, jer je postojala mogućnost da se novo oformljena radionica uključi u proizvodnju velikih brodskih ventila na zahtjev kooperanata "Brodoopreme", a za potrebe brodogradilišta. Proizvodnja je startala najprije s malim, a kasnije sa sve većim serijama žižaka i manjim serijama većih brodskih ventila. Dobar odabir proizvoda, te sve veća potreba za tim proizvodima, omogućila je da se cilj ostvari neznatno prije planiranog roka. Stvorena su financijska sredstva i počelo se razmišljati o budućoj radionici. Počelo je s obrtom ...

Josip Brezac obrađuje brodske ventile

Poduzetnike treba stimulirati i rasteretiti naročito u prvoj fazi rada, da bi se konkretni učinci vidjeli narednih godina, no razmišljanje ondašnje države je bilo drukčije.

Novoizgrađeni radni prostor (1969. godine)

Nakon iscrpnih razgovora o tome kako, gdje, koliko, s kim, odabrali smo ono što su dozvoljavali zakonski propisi. Objekt je projektiran na temelju ideje o budućoj radionici, ali se u vrtu nije mogao izgraditi nikakav objekt, već samo garaža za dva automobila, jer su na spomenutoj lokaciji boravile dvije obitelji. Za podizanje iste u vrtu ulice Bože Vidasa bila je potrebna izrada projektne dokumentacije, ishodovanje raznih rješenja i svih onih dokumenata koje su zahtijevali ondašnji zakoni. Ubrzo nakon osiguranih sredstava i zatvaranja financijske konstrukcije za kupnju potrebnog građevnog materijala, konačno se moglo početi s gradnjom. Prošle su pune četiri godine od ideje

Gradnja poslovnog prostora u ulici Bože Vidasa

---

pa do ostvarenja želje. Trebalo je proći još dosta vremena do same izgradnje radnog prostora buduće radionice i prebacivanja strojeva u novoizgrađeni poslovni prostor.

Želimo napomenuti da je sve što se do tada fakturiralo bilo namijenjeno novom objektu, koji je 1969. godine uz pomoć zidara i prijatelja izgrađen za svega mjesec dana kao prvi vlastiti radni prostor veličine 35 četvornih metara, ili dvostruka garaža (u ovom prostoru danas djeluje caffe bar "Le monde"), što potvrđuje slika. Dobar odabir proizvođača i osposobljenost za rekonstrukciju ručnih, poluautomatskih i automatskih strojeva za rezanje limova, te mogućnost da se isti žižak može koristiti osim na ručnom rezanju i na gore navedenim strojevima, omogućilo je naglo povećanje proizvodnje. Dodatni problem bili su ondašnji zakoni koji nisu dozvoljavali nabavu materijala i izravno poslovanje, već je materijal osiguravao posrednik kojem se rad i fakturirao, a time gubilo najmanje 10% ostvarenih sredstava.

Radni prostor sa strojevima u pogonu - prvi radni poslovni prostor "RAM"-a

Nastavlja se kontinuirano na izradi prostorno planske dokumentacije, koja je preduvjet i omogućuje da se dvostruka garaža pretvori u poslovni prostor. Izrada ovakve dokumentacije ima svoju određenu proceduru i nemoguće ju je realizirati preko noći. Nakon višegodišnjih nastojanja prolaze mjeseci i godine rada, trojica partnera ne odustaju od nade da će jednog dana u skoroj budućnosti taj pristup dati konkretne rezultate.

Napokon, nakon četvorogodišnje borbe u ishodovanju dozvola u spomenutom poslovnom prostoru 1973. godine Aldo i Mario počinju svoj poduzetnički put, a nakon godinu dana pristupa i Rino. To je bio znak da je cilj ostvaren!

Potražnja raste, nabavljaju se novi strojevi, zapošljavaju se tokari, a prostor postaje sve skućeniji. Razna brodograđilišta počela su primjenjivati novi proizvod

"RAM"-a koji se pojavio na tržištu, serije se povećavaju, proširuje se asortiman novim vlastitim izumima i rekonstrukcijama postojećih strojeva za rezanje čeličnih limova u više brodograđilišta širom Jugoslavije. Ne možemo a da ne spomenemo da se radilo od 6 sati ujutro do večernih sati uz prekid od samo jednog sata za ručak. Nije bilo moguće odvojiti vremena ni za brijača, koji je dolazio jednom mjesečno u radionicu i šišao sve prisutne istog dana.

Nabava tokarskog stroja “Morando” — Ada

Izrada brodskih ventila većeg promjera nije bila više moguća na starom tokarskom stroju, jer su ventili bili veći od radnog promjera toga stroja. U potrazi za zamjenom saznalo se da tvornica “Morando” - Ada u Vojvodini prodaje rabljeni tokarski stroj s potrebnim karakteristikama. Trebalo je odmah vidjeti stroj koji se nudi na licu mjesta i ustanoviti da li će moći zamijeniti onaj starog tipa. Tri su vlasnika su krenuli noćnim vlakom do Beograda, gdje su stigli ujutro i produžili taksijem do Ade. Cijena je bila pristupačna jer je stroj bio dosta eksploatiran. Druge mogućnosti nije bilo i odluka trojice partnera je pala: Uzimamo ga! Dokumentacija je odmah sređena, a trebalo je što prije stići taksijem do Beograda kako bi uspjeli uhvatiti popodnevni avion za Rijeku, jer je tržišna prisutnost to zahtijevala.

Postava tokarskog stroja “Morando” - Ada

Kada se voli posao koji se radi, onda ništa ne predstavlja problem. Iako se putovalo istim putem, dvaput brže smo stigli do aerodroma. Na polasku je taksist s nekim „oldtimerom“ vozio tako sporo da su suputnici mislili da je to maratonska vožnja. Ako morate uhvatiti avion, samo ti reci bre! Od tog trenutka prometna pravila i propisi se nisu više poštivali, došla je do izražaja vještina vozača koju nije pokazao na polasku. Avion za Rijeku je čekao na pisti i mi smo prosto uletjeli u njega. Bio je to klipni zastrašujući „oldtimer“ — raritet s elisom i sa željeznim stepenicama, sa svega petnaestak mjesta. Let nije bio ugodan, naročito nad Zagrebom s turbulencijom i strašnim nevremenom s kišom. Sijevalo je i nije bilo moguće saznati da li motor izbacuje vatru ili su to gromovi. Krila aviona su mlatarala poput galebovih krila. Aldo, koji ne voli letjeti, sjedio je do prozorčića nad kojim je pisalo “pomoćni izlaz”. Bio je to trenutak kada treba baciti neki “biser” ili šalu i Mario mu se obrati i kaže: „Pročitaj što piše nad tvojim prozorom“!

Pored svih nevolja za vrijeme putovanja Rino, Aldo i Mario sretno su se spustili navečer na otok Krk. Nakon par dana stroj je stigao kamionom u Rijeku i postavljen je na mjesto stare velike tokarilice. Kao i svaki eksploatirani stroj koji se nabavlja, remontiran je prije nego je uključen u proizvodni tok i u potpunosti je zadovoljio. Koristio se za izradu brodskih ventila do prestanka serijske proizvodnje.

Poluautomatski (revolver) tokarski stroj „Prvomajska”

Bila je to godina u znaku dobrih rezultata, serije žižaka postaju zanimljive, a mala tokarilica nije uspijevala proizvoditi zahtijevane količine. Uvijek se može bolje, a kroz mjere aktivne štednje trebalo je održati korak s vremenom, pronaći rješenje i stvoriti uvjet za razvoj tehnološkog toka.

U radionici poduzetnika Kasima Salkića, jednoj od najopremljenijih, stajao je neiskorišten i neispravan poluautomatski revolver stroj „Prvomajska“, koji bi mogao dati značajan doprinos razvoju tehnologije za izradu žižaka. Ovakav poluautomatski stroj može obaviti više operacija odjednom i tako ubrzati izradu vanjskog ili unutarnjeg dijela žiška. Ne mogu a da ne spomenem dobrotu tog čovjeka koji je rekao: „Uzmite stroj i popravite ga, ako ga ne želite kupiti, ja ću vam platiti popravak“. Stroj je remontiran u vlastitoj režiji i povoljno je kupljen i postavljen. Radio je nekoliko godina, ali nije mogao zadovoljiti onaj kvalitet proizvoda koji je zahtijevao „RAM“, niti je mogao izrađivati tražene količine, pa je trebalo što prije razmisliti o eventualnoj automatizaciji strojnog parka.

Automatski tokarski stroj br. 1

Prateći razvoj tehnologije došao je trenutak odluke, zaustaviti proizvodnju brodskih ventila i posvetiti se samo autogenom rezanju čeličnih limova. Tokarski stroj „Morando“ — Ada, koji je bio nabavljen za izradu velikih ventila, neće se više upotrebljavati. Trebalo ga je što prije prodati, osigurati potrebna sredstva i prostor za smještaj novog suvremenog stroja, automatskog tokarskog stroja, koji će doprinjeti kvalitetom i količinama, te usavršiti proizvod s kojim se ova tvrtka probila na tržištu: žižak.

Došlo je vrijeme da se kontaktiraju svi mogući dobavljači i proizvođači ovih strojeva, jer je trebalo pronaći automatski tokarski stroj koji će u potpunosti zadovoljiti vrlo zahtjevne tehnološke zadatke. Traženi stroj je trebao izvršiti odjednom više operacija nakon ubacivanja šipke dužine 3 metra. Najvažniji zahtjevni cilj je bio da se od početka pa do završetka na izrađenim količinama održi centričnost i postavljene mjere — tolerancija 1 stotinka milimetra, naročito na navoju i na vođenju vanjskog dijela žiška. Konačno, uz pomoć „Brodmaterijala“ prišlo se ispitivanju češkog tržišta, koje je bilo specijalizirano za ovakav tip tokarskog stroja, koji

Jakob Podbevšek pušta u pogon novi automatski tokarski stroj

Vladimir Mulac i Dario Racanè rade na automatskom tokarskom stroju

---

može zadovoljiti ove vrlo zahtjevne potrebe precizne proizvodnje. Ispravan postupak i suvremena tehnologija nailazili su na široku primjenu diljem svijeta, iako pratiti tehnološke trendove ne predstavlja uvijek lagan zadatak.

Njegova se vrijednost kretala oko 38 tisuća dolara, a u takvu nabavu moglo se jedino kreditom na 5 godina. Uređaj je konačno izabran i naručen. Stroj je isporučen u roku nekoliko mjeseci i postavljen na mjesto gdje je do tada bio smješten tokarski stroj „Morando“ — Ada, u poslovni prostor na adresi B. Vidasa 10. Bilo je potrebno nekoliko mjeseci da se savlada suvremeni visoki stupanj tehnološke razvijenosti rada i da se krene novim tehnološkim tokom i inovativnim načinom proizvodnje.

Novi poslovni prostor u ulici Braće Monjac 8, uređen 1984. godine

U razvojnom putu svake tvrtke značajno mjesto zauzima poslovni prostor, jer je to osnova koja omogućava daljnji napredak. Trenutna je situacija pokazala da se tako dalje više ne može i da je nužno potrebno odmah razmisliti o novom prostoru.

Valja napomenuti da je tvrtka “RAM” u osamdesetim godinama djelovala kao metalostrugarska mehaničarska radionica, koja uspijeva prilagoditi dinamičnu stvarnost životnim okolnostima, a uz to i afirmiranje i poticanje osobne odgovornosti, kreativnosti i razvoj radnih kompetencija.

Dolaskom automatskog tokarskog stroja prostor od 35 četvornih metara je postao pretijesnim, a govorilo se u šali da je bez semafora nemoguć prolaz radionicom. Kako ubuduće proizvoditi? Jedno od temeljnih ekonomskih pitanja na koje može dati odgovor samo razvoj suvremene tehnologije, je mogućnost ostvarivanja efikasnosti proizvodnje kao osnovne odrednice ekonomske znanosti, što utječe na suvremeni marketing, a svoj razvoj temelji na tehnološkom razvitku i omogućuje stvaranje

Prijenos strojeva u novi poslovni prostor

dobara. Preduvjet za ostvarivanje takvog mehanizma je visok stupanj tehnološke razvijenosti — u našem slučaju radionice — a pomoću istog realizirati sustav koji će omogućiti život u zajednici uređenoj po mjeri čovjeka. Tehnologija je alat za postizanje viših ciljeva i odraz napretka zajednice koja mora osigurati budućnost ovoj generaciji i onoj koja dolazi. Ona je tu da pomogne čovjeku u ostvarivanju njegovih ciljeva. Teška je to ali nezaobilazna odluka vlasnika koji su trebali procijeniti koliko može doprinjeti ulaganje u eventualno novi poslovni prostor u stvaranju temelja za budućnost koja bi jednom mogla postati stvarnost. Činjenica je da se bez ovakvog zahvata ne može više nastaviti u skućenom poslovnom prostoru u B. Vidasa gdje je čak postalo i opasno

Početak rada u novom poslovnom prostoru

raditi. Organizacija posla u privatnoj tvrtki i suvremena tehnologija nezamislivi su bez proizvoda nastalih tehnološkim napretkom.

Tehnološki napredak zahtijeva i veći raspoloživi poslovni prostor za smještaj novih strojeva i naprava, te bolje radne uvjete. Nakon sedam godina popodnevnog obrtničkog rada i desetak godina poduzetničkog rada u ulici B. Vidasa 10 trebalo je razmisliti o novom prostoru, jer je dotadašnji bio premalen i neadekvatan za moderni način poslovanja. Doznajući da se u istom kvartu prodaje slobodan poslovni prostor u ulici Braće Monjac 8 odlučeno je da se ova prilika ne propusti. Osiguran je kredit na pet godina i prišlo se rekonstrukciji — adaptaciji nekadašnje davne “Oštarije Žamarić”, zatim skladišta i zatvorenog prostora jer je vlasnik boravio u Kanadi. Tehnički dio posla je povjeren tvrtki “Teh — Projekt” iz Rijeke, koja je na zahtjev “RAM”-a kvalitetno pripremila tehničku dokumentaciju, a rekonstrukciju prostora preuzela je „Zanatoprema“ — Rijeka, koja ga je nakon nekoliko mjeseci intenzivnog rada pretvorila u suvremeni poslovni prostor.

Zahvatom projekta uređenje — adaptacija poslovnog prostora u prizemlju zgrade u ulici B Monjac, u koji je uloženi znatan dio sredstava obuhvaćeni su sljedeći radovi:

izrada novog poda i zamjena stupnih obloga, izrada sanitarnog čvora i garderobe, uredi i uredski namještaj, postavljanje nove rasvjete, uređenje skladišta materijala, uređenje fasade i terase, izmjena svih vrata i prozora, postava novog priključnog električnog voda i nove vodovodne instalacije.

Automatski tokarski stroj br. 2

Svi bi htjeli više, brže, ali istovremeno postoji određena doza straha od promjena. Ulaganje u poduzetništvo nije nikada skupo ako se za par godina uloženo vraća. Nakon promjene poslovnog prostora željelo se podići razinu poduzetničkih mogućno-

sti i odlučeno je da se naruči još jedan automatski tokarski stroj, jer postojeći nije zadovoljavao. Njegova je cijena bila u dolarima, a moglo se plaćati jedino u dinarima - u protuvrijednosti dolara na dan plaćanja. Žalosno ali istinito, proteklo je razdoblje obilježeno nizom velikih inflacija, pa je zato potpuno besmislena vrijednosna usporedba cijelog proteklog razdoblja.

Rad na automatskom tokarskom stroju

Ima poteškoća protiv kojih se nemoguće boriti: stroj koji je nabavljen kreditom s deviznom klauzulom — protuvrijednost u dolarima na dan

plaćanja rate. Nažalost, takva je bila situacija u cijeloj Zemlji i zbog toga je bilo vrlo teško vraćati kredite. Teško se može opravdati ovakvo stanje u doba kada je proživljavala svoj tehnički razvoj čineći sebi štetu. U daljnjem periodu nabavljeni su novi strojevi i naprave, ali su postojali normalni uvjeti i zato ih nećemo evidentirati. Prenešena su mnoga iskustva iz prethodnog perioda, nestao je osjećaj izoliranosti i radi se povezanije i smjelije nego ikada, jer to dozvoljavaju današnji uvjeti.

Održavanje strojnog parka

Preventivno održavanje je postupak prilikom kojeg se predviđa kvar, a obavlja se prije nego do njega dođe. Ovaj način održavanja za razliku od tekućeg pruža određenu sigurnost pri radu uređaja, izbjegavaju se neželjene posljedice kvara i zastoja ili kolateralnih šteta, obavlja se po unaprijed određenim intervalima ili kriterijima, a svrha je smanjivanje vjerojatnosti kvara. Sam zahvat i potrebni dijelovi mogu se na vrijeme predvidjeti i nabaviti, pa se time olakšava održavanje strojeva i smanjuju troškovi. Ovaj način održavanja korišten je u “RAM”-u od početka djelovanja tvrtke, jer pruža veću pouzdanost uređaja u radu, mogućnost planiranja trenutka održavanja i mogućnost predviđanja troškova, a samim time i lakšu kontrolu.

Važno je svakako napomenuti i podsjetiti da je od 1984. godine nadalje odgovorna osoba za održavanje strojeva i naprava hvalevrijedan mehaničar Rudolf Zović, koji obavlja ovaj zadatak na opće zadovoljstvo.

Dio članova kolektiva ispred novog poslovnog prostora 1985. godine

Poslovni prostor 2012. godine

Razvoj proizvodne orijentacije

Proizvodna orijentacija predstavlja dugoročno opredjeljenje tvrtke "RAM", a unutar nje stvaranje mogućnosti za izradu određenih proizvoda ili pružanje usluga. Prilikom opredjeljenja za određeni proizvodni program u specifičnoj orijentaciji "RAM"-a uzelo se u obzir da će to biti proizvod koji se ne izrađuje u Zemlji ili proizvod koji se izrađuje s kvalitetom koja ne udovoljava zahtjevima tržišta, da se izrađuje od domaćeg reprod materijala, ili da je supstitucija uvoznog kontingenta. Razvoj se ostvaruje u skladu s mogućnostima stečenim dohotkom od plasmana proizvoda i usluga i mogućih kreditnih linija. Ukupan obujam proizvodnje iz ovog programa bit će plasiran na domaćem tržištu, ali nastojat će se biti prisutno i na inozemnom.

Na razinu proizvodne orijentacije utječe čitav niz čimbenika, a u predmetnom slučaju to je utjecaj društveno-ekonomskih promjena. Istražene su promjene u dva razdoblja značajna za Hrvatsku. Prvo razdoblje je vezano za samoupravno uređene odnose u društvu i gospodarstvu, a drugo za odnose s elementima sustava tržišne ekonomije. Rezultat istraživanja potvrdio je da je proizvodna orijentacija (kao zbirna veličina), činitelj koji utječe na plasman proizvoda/usluga. Zaključno, evolucija iz jednog društveno-ekonomskog okvira u drugi imala je pozitivnog utjecaja na prihvaćanje i implementaciju marketing-koncepcije u Hrvatskoj, pa je danas prisutna veća razina ove koncepcije. Cilj je bio ispitati dinamiku transformacije hrvatskog gospodarstva prema tržišnoj orijentaciji, te ispitati mijenja li se vremenom model tržišne orijentacije slijedeći promjene u poslovnom okruženju. Rezultat ukazuje da su hrvatski poslovni subjekti dosegli stupanj umjerene tržišne orijentacije, te stoga imaju prostora za poboljšanje, a da je viši stupanj proizvodne orijentacije u korelaciji s većim poslovnim uspjehom. Nadalje, uslijed razvoja informacijske i komunikacijske tehnologije model tržišne orijentacije modificira se kroz vrijeme u predviđanju uspješne proizvodnje. Na razinu tržišne orijentacije utječe čitav niz čimbenika, pa se istražuje utjecaj društveno-ekonomskih promjena u dva razdoblja značajna za Hrvatsku. Prvo razdoblje je vezano za samoupravno uređene odnose u društvu i gospodarstvu, a drugo za odnose koji su karakterizirani elementima sustava tržišne ekonomije. Provedenim istraživanjem o utjecaju društveno-ekonomskih promjena na razinu tržišne orijentacije gospodarskih subjekata testirano je sedam hipoteza. Rezultati istraživanja potvrdili su hipoteze da su tržišna orijentacija (kao zbirna veličina), činitelji koji utječu na plasman proizvoda/usluga i informacije za poslovne odluke u različitim društveno-ekonomskim okvirima, različiti. Odbačene su postavljene hipoteze da su u različitim društveno-ekonomskim okvirima, uvažavanje marketing načela, tržišni problemi koji opterećuju menadžment i sredstva za komunikaciju s tržištem isti. Analizom literature predložen je hipotetski model koji se oslanja na bihevioristički pristup u razumijevanju tržišne orijentacije. Kako bi se hipotetski model empirijski dokazao, korišteni su podaci prikupljeni 2001. godine, te su repliciranjem istog upitnika u 2011. godini prikupljeni novi. Nadalje, uslijed razvoja

informatijske i komunikacijske tehnologije model tržišne orijentacije vremenom se modificira na način da u predviđanju uspješne tržišno orijentirane reakcije i specifične informacije o zadovoljstvu potrošača dobivaju na značaju, dok ga opće informacije iz baza podataka o konkurentima i potrošačima gube. Unatoč promjenama u odnosima elemenata modela tržišne orijentacije, sam model u podjednakoj mjeri predviđa uspjeh poslovnog subjekta kao i prije deset godina. Menadžerima se savjetuje da u što većoj mjeri implementiraju tržišnu orijentaciju posebice se pri tom fokusirajući na tržišno orijentiranu reakciju obzirom da će tako ostvariti veći tržišni uspjeh.

Razvoj tehnike u ovom razvojnom razdoblju omogućio je ostvarenje određenih zahvata modernizacije pojedinih proizvodnih procesa. Modernizacija se odnosi na uvođenje većeg stupnja mehanizacije ili automatizacije, sredstava za tehničku kontrolu i kontrolu kvalitete proizvoda. U sklopu daljnjeg razvoja u tekućem razdoblju redovno se predviđaju promjene u pojedinim elementima u skladu sa zahtjevima tržišta.

Iz svega izloženog, vidljivo je da su uloga i značaj na polju rezanja, zavarivanja, žljebljenja — skidanja vara i zagrijavanja čeličnih limova, bili u skladu s naporima i postavljenim planom rukovodstva, dok je pitanje proširenja proizvodnog asortimana i razvoja rezultat zalaganja svih članova kolektiva. Na samom početku izabran je vrlo zanimljiv proizvod (serija od 5 komada) koji se do tada uvezio, namijenjen rezanju čeličnih limova od 3 do 300 milimetara. Sljedeći korak je bio žižak za žljebljenje — skidanje vara. Foto zapisi u nastavku prikazuju redoslijed nastanka pojedinih artikala proizvodnog programa.

Žižak za rezanje čeličnih limova od 3 - 300 mm debljine (serija od 5 kom)

Žižak je izrađen od specijalnog mesinga u dva dijela, vanjskog i unutarnjeg. To omogućava brzo i praktično čišćenje istog samim rastavljanjem, te koncentričnu zagrijanost jer je izlaz plamena vrlo blizu otvoru rezanja. Kvalitet proizvoda garantira: fino dotjerivanje, odsutnost proizvodnih oštih bridova, odličnu centričnost vanjskog i unutarnjeg dijela, materijal otporan na visoku temperaturu i na mogućnost povratka plamena.

Unutarnji dio koji reže i vanjski dio koji zagrijava metal čine jednu prstenastu komoru kroz koju izlazi mješavina plina i ugrijanog kisika. Prednost ovog proizvoda je da se može koristiti kod ručnog, poluautomatskog i automatskog rezanja.

Žižak za žljebljenje - skidanje vara

Postupak žljebljenja koji se u praksi najčešće primjenjuje je žljebljenje plinskim plamenom, a osim dotičnog žiška nije potreban nikakav poseban alat, već isti rukohvat (rezač) koji se primjenjuje kod rezanja čeličnih limova. Djelatnik koji se bavi ovim postupkom mora voditi računa o uklanjanju skrtnute troske pri žljebljenju korijenske strane zavarenog spoja, jer se talina nekontrolirano širi na radni komad, što uzrokuje

---

nastanak neravnomjernog žlijeba i smanjuje brzinu rada. Žljebljenje plamenom se najviše primjenjuje pri odstranjivanju grešaka u zavarenim spojevima.

Rezač za plinsko rezanje čeličnih limova kisik - acetilen i kisik - propan butan

Postupci rezanja plamenom imaju vrlo veliku primjenu: u radionicama, na radnim stolovima i na raznim objektima, čak i pod vodom. Ovaj način rezanja plamenom se još uvijek najviše koristi jer je najekonomičniji. Obzirom na način vođenja rezača, postupke rezanja plamenom ćemo svrstati u dvije skupine: ručno i strojno rezanje. Rezač ima dvije cijevi: za kisik i za gorivu smjesu plina, a oni se najčešće izrađuju u dvije varijante - izvedba s povijenom i s ravnom glavom žiška.

Naprava za ravnanje plamenom (grablje)

Ravnanje plamenom je postupak koji zahtijeva određena osnovna znanja o elastičnosti i plastičnosti materijala, djelovanju sile i tenzije, te termičkom djelovanju. Ova tehnologija zahtijeva dobru osjetljivost i spretnost u predviđanju tenzije materijala. Svaki problem ravnanja je specifičan i zato ga treba povjeriti iskusnim stručnjacima. Ravnanje pomoću plamena je ciljano zagrijavanje metalnih konstrukcija kod kojih se određeni dio površine zagrije do potrebne temperature. Ova metoda se upotrebljava u svim sektorima obrade metala.

Deformacije, pregibi i torzije mogu se brzo i sigurno ravnati plamenom bez pretjeranog utjecaja na materijal. Primjenjuje se od najjednostavnijih do složenih dijelova, a za ove zadnje to je jedina moguća tehnika, jer uvažava (poštuje) dimenzijske tolerancije. Mnogi materijali su prikladni za ravnanje ovim načinom.

Ovim postupkom otklanjaju se deformacije i naprezanja nastali kao posljedica dovođenja i odvođenja topline pri elektrolučnom zavarivanju. Naprava za ravnanje koristi se na samom početku tehnološkog postupka: ravnanje limova, zaštita od korozije — čišćenje brodskih čeličnih limova i profila sačmarenjem, ličenje temeljnom bojom, označavanje određenom bojom (predobrada) i rezanje limova ili profila prema nacrtima (obrada), međusobno zavarivanje elemenata (mala predmontaža) i bojenje zavarenog elementa ili sekcije broda završnom bojom (zaštita od korozije).

Trodjelni grijач (grablje) je naprava koja se koristi za ravnanje limova prilikom pripreme za oplatu broda. Proizvodi se u dvije varijante: br.4 i br. 5.

Garnitura za autogeno rezanje i zavarivanje

Garnitura u metalnoj kutiji u kojoj su smješteni: rezač, plamenici za zavarivanje 1 — 8, reducir ventil za aceten, reducir ventil za kisik, serija žižaka za rezanje čeličnih limova od 3 — 300 mm, šestar s kolicima za vođenje i kombinirani ključ. Prikladna je za rad na terenu, jer čuva gore navedene artikle od vanjskih utjecaja.

Proizvodi su se razvijali u suradnji s krajnjim korisnicima, odnosno s brodogradilištima, gdje su se zajedničkim naporima pronašla optimalna rješenja. Slijedio je vrlo važan zahvat - konstrukcija rezača koji je projektiran i realiziran u vlastitom pogonu, a može udovoljavati svim zahtjevima korisnika na

polju rezanja. Rezač se prilagođava prema potrebnim dimenzijama - po dužini, pod kutom ili ravan. Istovremeno se pristupilo rekonstrukciji rezača u posjedu korisnika ali i od drugih ino proizvođača, kako bi svi mogli koristiti iste žiške.

Želja menadžmenta je bila nastaviti uspješnu proizvodnju proizvoda za plinsko rezanje i zavarivanje, ali i povećati ostali asortiman proizvoda koji je kompatibilan s proizvodnom linijom. Uz proširenje proizvodno-prodajnog asortimana cilj je bio i proširiti tržište, a samim time povećati udio izvoza u ukupnom prometu. Osnovni cilj je konstantno praćenje inovacija na području rezanja i zavarivanja te iste implementirati u svoj poslovni sustav proširujući asortiman proizvoda i usluga.

Od pojave na tržištu daleke 1965. godine sa svojom vlastitom konstrukcijom žiška za autogeno rezanje čeličnih limova, "RAM" nastavlja snabdijevati brodogradilišta razvijajući se i prateći razvoj tehnike i suvremene tehnologije. Nabrojat ćemo redom proizvode vlastite konstrukcije: žižak za plinsko rezanje acetenom i propan — butanom, žižak za žljebljenje i skidanje vara (korištena je ideja rođaka koji je radio na održavanju u Australiji, jer do tada na našem području nije postojalo nešto slično), više tipova ručnih rezača, rukohvata, glave poluautomatskih i automatskih rezača, rekonstrukcije postojećih rezača svih tipova radi standardizacije na tržištu, te održavanje i popravak svih tipova rezača. Bio je to početak rasta tvrtke, proizvodnja se povećavala, što je bilo popraćeno velikim investicijama i zapošljavanjem.

Danas je "RAM", najveći proizvođač opreme za autogeno rezanje i zavarivanje, postao brend koji simbolizira kvalitetu, pouzdanost i trajnost, te je prisutan na čitavom tržištu Republike Hrvatske kao i na mnogim drugim tržištima. Stečeno iskustvo u proteklom razdoblju omogućilo je tvrtki i korisnicima zajednički rast i razvoj, te sa zadovoljstvom možemo zaključiti da je pristup u kojem je kupac u središtu pozornosti postao prepoznatljivi zaštitni znak i brend ovog poduzeća.

Oksiacetilenski stroj za rezanje čeličnih limova (pantograf)

Oksiacetilenski stroj za rezanje čeličnih limova (pantograf). (ispod slike 133: Detalj rezanja na pantografu)

Rekonstrukcijom ili zamjenom glave za prihvat žiška na ovim je strojevima, koji mogu koristiti do šest glava, postignut vrhunac u standardizaciji. Ova prerada - zamjena je omogućila korištenje istog žiška ne samo na ručnim i poluautomatskim, nego i na automatskim numeričkim strojevima za rezanje čeličnih limova (pantografima) s jednim, dva ili više žižaka odjedanput. Na vrhu glave nalazi se žižak koji stvara plamen, doseže temperaturu do 3000 $\square$, a postiže se sagorijevanjem acetilena strujanjem kisika. Brodogradilišta koriste velike količine čeličnih limova raznih debljina. Serijom od 5 žižaka pokriva se područje od 3 — 300 milimetara debljine lima koji je namijenjen rezanju.

Pantograf je moderan stroj koji se mnogo koristi u onim granama gdje je potrebno puno rezati (brodogradilišta), jer je vrlo ekonomičan i garantira brzinu i točnost. Pantografi upotrebljavaju matematičke metodologije upravljanja s modernim računarima (kompjutorima), jer se pored svih ostalih radnji konstantno kontrolira razmak između glave — nosača žiška i lima na radnom stolu, te pravilna brzina rezanja. Vrijeme programiranja je vrlo kratko i značajna je ušteda materijala.

Zbog smanjenja termičke deformacije lima koji se reže na pantografu postoji sustav koji kontrolira rezanje jednog čeličnog lima u više prolaza i određene posmake rezanja. Toplina se raspoređuje po čitavom limu, a ova tehnologija omogućava minimalnu deformaciju.

Detalj rezanja na pantografu

Reference

Trajno svjesni važnosti kvalitete svojih proizvoda, ali i inovacija u industrijskoj proizvodnji, nastaju i usavršavaju se proizvodi koji tijekom godina postaju iznimno tražena roba. Bilježe se izvrsni rezultati, tvrtka je dobitnik značajnih priznanja i nagrada, što je moguće vidjeti u nastavku.

Ovo izvanredno razdoblje potkrijepit ćemo dokumentima, referencama, nagradama i učešćem na izložbama, jer je riječ o ostvarenju koncepta tehnološkog razvoja i inovativnog poduzetništva od sedamdesetih godina naovamo. Poznato je da se širenjem kruga djelatnosti omogućava dobivanje novih poslova i stvara se temelj za nove izvore zarade buduće radionice. Da bi ovo pojasnili, trebamo se vratiti mislima u doba nastanka tvrtke, jer se u tri desetljeća doguralo od prvog malog poslovnog subjekta do vrlo cijenjene tvrtke. U ovom razdoblju ona se širi, ulaže se u obnovu i opremanje, zapošljava, proizvodi, dobiva pohvale, ostvaruje biznis ... i zarađuje. Rad je proces koji se neprestano mijenja, mijenjaju se programi, njihovi ciljevi i zadaci, iako ne uvijek naprednije. "RAM", prva među jednakima, otvorena je prema svim novostima i dostignućima i spremno prihvaća sve izazove. Vrijedna pismena priznanja i pozitivni rezultati bude optimizam i dodatno su jamstvo da se nastavi ovim putem. Nije riječ o pukoj statistici, već o nastojanjima da se tvrtka nametne tržištu kvalitetnim proizvodima. Unapređenje proizvodnje i vlastitog proizvoda financirano je iz vlastitih sredstava strpljivim radom cijelog tima.

Raspoloživo se vrijeme nije trošilo na kukanje, korišten je bolji recept u zemlji u kojoj je bilo vrlo malo prilika za oslanjanje na inovacije, rekonstrukcije, održavanja opreme brodogradilišta, a koristile su se one mogućnosti koje je nudilo tržište. Treba istaći da nije samo žižak, nego i logično rješenje prenamjene nekadašnjeg sustava autogenog rezanja čeličnih limova sedamdesetih godina u nešto novo, primjenom postalo vrlo brzo brend tvrtke. Pokušat ćemo sva pozitivna iskustva, a takvih je bilo mnogo, pretočiti u nekoliko redaka što potvrđuju reference u nastavku. Nastojeći obuhvatiti i opravdati argumentima inovacije koje su u nastavku navedene, redom su prikazani pojedini prijepisi i fotografije originala. Izuzetna priznanja veliki su podstrek, a svrstavanje među najbolje obvezuje da se i dalje nastavi ispisivati povijest ove tvrtke.

Brodogradilište "3. maj"

Uzme li se u obzir da proces od osnaženja postavljenog zadatka nije dugo trajao, naša procjena je da je ocjena tržišta prava mjera, što i potkrepljuje dokument u nastavku.

3. MAJ
BRODOGRADILIŠTE I TVORNICA DIZEL MOTORA
RIJEKA
U BILTAVU ZBORNICE ZA VEŠTAČENJE

"BRODOMATERIJAL"
Posl. alata
51000 RIJEKA

31. 10. 1973.
O-650/3-STG/MLK

Sider žišci

Već preko 20 godina za autogeno rezanje limova upotrebljavamo autogene aparate razne proizvodnje koji su snabdjeveni sa žiščima tipa "Sider".

Žišče smo nabavljali ranije od firme Teleoptik - Beograd, te izradjivali u našoj Alatnici.

Zbog opterećenja naše Alatnice na izradi priprema za dizel motornu proizvodnju, prisiljeni smo bili zatražiti koperanta van našeg Brodogradilišta.

Prije par godina smo sklopili ugovor preko "Brodomaterijala" kod firme sadašnja "Brodooprema" da nam izrade potrebne žiške.

Za žiščima koji smo dobijali od vas proizvod "Brodoopreme" - Rijeka, koji nose oznaku "RAM" su kvalitetni i bolje nego što su ranije bili žišci proizvodnje raznih tvornica.

Žišci sa oznakom "RAM" iz mesinga i bakra su se pokazali veoma dobri pogotovo prilikom prijelaza na rad sa visokim pritiskom acetilena, tako da su radnici koji rade na rezanju sa ručnim autogenim aparatima zadovoljni sa gore navedenim proizvodom radi njegove svrsihodnosti i sigurnosti pri radu.

Molimo vas da pokušate i dalje da nas snabdjevate sa odgovarajućim kvalitetnim žiščima domaće proizvodnje.

Drugarski vas pozdravljamo!

"3. MAJ" - BRODOGRADILIŠTE I
TVORNICA DIZEL MOTORA RIJEKA
[Signature]

[Signature]
ORIGINAL

"Titovo brodogradilište" — Kraljevica

Koliko se kvaliteta odražava na uspješne proizvodne pogone prepoznali smo čitajući pismo ovog škvera, u kojem se nalazi sljedeća ocjena stručne službe brodogradilišta donesena nakon izvršene rekonstrukcije ručnih i stabilnih rezača na kojima je izvršena izmjena glave za prihvat novog tipa žiška i žiška za skidanje vara:

15. VIII. 1974

"BRODOMATERIJAL"
Posl. alata
51 000 RIJEKA
Josipa Kraša 12

Broj
N

270/4

VAS
YOUR REF

NAS
OLIV REF

KRALJEVICA

15.8.1974.

PREDMET: Dizne i vanjske kape za pantografe oznake "RAM".

Obavještavamo Vas da smo u našem pogonu izvršili ispitivanje dizna i vanjskih kapa oznake "RAM", a koje smo dobili preko naše narudžbe br. 25/održ. od 19.6.1974. od isporučioaca "Brodomaterijala" - Rijeka.

Navedene dizne i kape za pantografe ručne i stabilne su domaće proizvodnje sa oznakom "RAM" Rijeka i kod ispitivanja dizna i kapa kako bakrenih tako i onih koje su izradene iz svedenog materijala nema bitnih razlika.

Pošto su ovo bile prve pošiljke dizna "RAM" domaće proizvodnje koje su se pojavile na našem tržištu, tome smo posvetili veću pažnju kod ispitivanja u više varijanata i težih uslova rada, te smo konstatairali da su jednako kvalitetne kao i one koje smo do sada dobivali iz uvoza za devizna sredstva.

Također smo ispitivali žiške za kopanje vara (žljebljenje) na kojima smo veoma zadovoljni.

Molimo Vas da nas ubuduće snabdjevate odgovarajućim kvalitetnim diznama (žišcima) domaće proizvodnje tip "RAM", te da jedan primjerak ove obavijesti dostavite proizvođaču navedenih dizna i žišaka.

Drugarski Vas pozdravljamo.

TITOVO BRODOGRADILIŠTE - KRALJEVICA

[Handwritten signature]

X

ORIGINAL

"Tehnomont" - Brodogradilište "Crvena zvijezda" - Pula

Maleno, ali vrijedno brodogradilište u Puli bilo je također zainteresirano za promjene koje su izvršene i dale dobre rezultate u većim brodogradilištima. U nastavku slijedi njihov dopis nakon izvršene probe:

" T E H N O M O N T "
OOUR BRODOGRADNJA
BRODOGRADILIŠTE
"CRVENA ZVIJEZDA"
P U L A

" R A H "
METALOSTRUGARSKA
MEHANIČKA RADNJA
R I J E K A

Pula, 2.09.1974.

Primili smo glave za poluautomat tip "Imperator", koje ste preuredili da mogu rezati sa vašim žiškama tip "sider". Nakon ispitivanja, pokazalo se da deaju rez iste kvalitete kao i original dizne.

Iste dizne isprobali smo na aparatima tip "Quicky". Rezultat je bio više nego zadovoljavajući. Pokazalo se da dizne sider režu brže od original dizni "Messer".

Molili bi da nam preuredite još dvije glave za aparat "Imperator" i dvije glave za aparat "Quicky".

Nakon što potrošimo dizne "MESSER" i teleoptik, preurediti ćemo i ostale poluautomate.

U očekivanju i dalje dobre poslovne suradnje drugarski vas pozdravljamo.

Rukovodilac brodograd.radišione

Ivan Maler

X

Brodogradilište i "Tvornica diesel motora" Split

Obveza tehničkog osoblja tvrtke "RAM" bila je uvijek posjećivanje većih domaćih brodogradilišta i prezentiranje tehničkih dostignuća. U njihovim pogonima se isprobavao i ocjenjivao svaki novi proizvod. Nakon izvršene probe ili rekonstrukcije pojedinih strojeva za autogeno rezanje čeličnih limova, ostavljali bi uzorke na daljnje vremensko ispitivanje, a njihove tehničke službe bi dopisom informirale — ocijenile valjanost, kvalitet i trajnost pojedinog proizvoda, što je bilo itekako korisno za daljnju proizvodnju.

BRODOGRADILIŠTE I TVORNICA DIESEL MOTORA · SPLIT ·
SPLIT - JUGOSLAVIJA
U SASTAVU ZDRUŽENOG PODUZEĆA JADRANBROD

PODUZEĆE "BRODOGRADILIŠTE I TVORNICA DIESEL MOTORA" SPLIT, 13.3.76.
BRODOPROJEKTOVANJE "SPLIT"
55000 S P L I T VAS BR./ZNAK
Krtava Šćitina 15 VAS BR./ZNAK 02436/2061/76/12

PRILAGOD: Autogeni rezanje U odgovoru navesti naš br.

Primali smo potrebne ateste i nacрте rekonstruiranog dijela aparata za autogeno rezanje tip HIKK od proizvođača "HILTI" Švajcarska.
Dijelak tip H-DW-10 i glava H-2 konstruktivno i funkcionalno su se lako i efektivno uklopili na autogeni rezač HIKK.
U primjeni su dali vrlo dobre rezultate ispoljena kroz čistodu reza, brzinu rezanja, osiguranu najvišuću preciznost u samom rezanju te u jednostavnoj i brznoj zamjeni.
Još jednom zahvaljujemo na poslovnoj suradnji i podršci.

BRODOGRADILIŠTE I TVORNICA DIESEL MOTORA SPLIT
V. J. Jovanović
VELJKO JAVANČIĆ, dipl.ing.

BRODOGRADILIŠTE I TVORNICA DIESEL MOTORA SPLIT
KRTAVA ŠĆITINA 15
55000 S P L I T

BRODOLIV · BRODOLIV · TELEFON: 2242 I U · BROGRA I 0213 · TELEFON: 41-22 I 4514 · PORTANSKI PRITINAC 87
TELEFON RACUN · S O K · SPLIT 440-01-7

Kooperant "Brodooprema"

Obrtnička radionica "RAM" počela je proizvoditi žiške i brodske ventile kao stalni kooperant poduzeća "Brodooprema", a poslovni odnos započeo je 1965. godine. Zahvaljujući njihovoj tehničkoj službi, koja je dobila od brodogradilišta "3. maj" bakrene uzorke žiška za autogeno rezanje i "RAM"-u dala zadatak da ispita mogućnost za proizvodnju i po mogućnosti usavršavanje, možemo slobodno reći da je to početak koji je obilježio put kojim će krenuti novooformljena radionica. Upravo tu golemu ulogu odigrala je "Brodooprema"

BRODOMATERIJAL

PODUZEĆE ZA PROMET METALNOM, TEHNIČKOM I INVESTICIONOM ROBOM
EXPORT-IMPORT

Pr. "BRODOOPREMA"

51000 RIJKA

Val znak: Predmet: Sider žišci

ODRUGA VELETRGOVINA
sa supstitucijom odgovornosti

RIJKA

M. LIENO LNE	8.17/5
M. LIŠKO	2185

Dat: 3. rujna 1975. god.

U svom redovnom trgovačkom programu prodaje uvrštena je i prodaja većih sider žišaka u kvaliteti baker i mesing.

Izražavamo zadovoljstvo i zahvalnost na postignutom uspjehu, jer do danas nismo imali nikakvih primjedbi od naših kupaca na kvalitet većih proizvoda.

Ovu izjavu dajemo na traženje proizvođača, a u svrhu patentiranja ovog proizvoda.

Drugarski vas pozdravljamo.

30.09.75

CC: "RAM" - Rijeka
B. Vidosa 88.

Sjedište: Rijeka, Ul. J. Kraša 12 — p. o. 309 — Telefoni: Moćna centrala 32-208 — direktor 25-608 — završnik 25-008 — Teleprinter: 24-205 i 24-125, Telegram: BROOMA — Rijeka, Žiro račun 3280-001-400

BRODOOPREMA

RIJEKA, PARTIZANSKI TRG 7

OOUR METALOPRERADIVAČKIH DJELATNOSTI RIJEKA, TEL. 25-004

OOUR DRVOPRERADIVAČKIH DJELATNOSTI TRINAJSTIĆI, TEL. 76-240

OOUR ZAJEDNIČKE SLUŽBE, KOOPERACIJA I INŽINJERING RIJEKA, TEL. 33-805

SA SOLIDARNOM ODGOVORNOSTU

Broj: 2471
Rijeka, 15. IX 1976.

P O T V R D A

Ovim se potvrđuje da je MICHELLI ANTONA MARIO rođen 7.VII 1935.godine iz Rijeke, samostalni obrtnik mehaničke struke u stalnom poslovnom odnosu sa ovim poduzećem neprekidno od 1969. godine, a stalni kooperant ovog poduzeća je od 1.XII 1973.god.

Kao kooperant ovog poduzeća imenovani se bavi proizvodnjom žižaka za rezanje čeličnih limova i rekonstrukcijom aparata za rezanje, te je time postignuta standardizacija gotovo kod svih jugoslavenskih brodogradilišta.

Stalnim usavršavanjem proizvoda svoje struke (koje je većinom patentirao) uspješno je uspio zamjeniti slične daleko manje kvalitetne proizvode iz uvoza, tako da je na taj način izbjegnuf nepotreban i kompliciran uvoz tih proizvoda za brodogradilišta. Na taj način brodogradilišta iz ove djelatnosti dobivaju daleko brže, kvalitetnije i jeftinije proizvode. Kod izvođenja radova stalno je na licu mjesta i svaki proizvod iz njegove djelatnosti izvodi se pod njegovim stalnim stručnim nadzorom.

Sve preuzete poslove iz svoje djelatnosti izvršava bezprijekorno i na vrijeme, pa je zahvaljujući takvom odnosu prema radu vrlo cijenjen kako od strane ovog poduzeća, tako i od strane brodogradilišta gdje je izvodio radove kao npr. brodogradilište "3.Maj", "Viktor Lenac" Rijeka, "Uljanik" Pula i ostala.

U poslovnim odnosima nastupa korektno i pošteno, te svojim ponašanjem i kao čovjek i kao stručnjak služi kao primjer ostalim (samostalnim zanatlijama) kooperantima poduzeća.

Direktor:

BRODOOPREMA

RIJEKA, PARTIZANSKI TRG 7

Uzalec

Stivo

Kooperant “Zanatoprema”

Od utemeljenja radionice postojeći zakon nije dozvoljavao nabavku materijala i izravan odnos s naručiteljem, već je bilo obavezno raditi i nabavljati materijal putem gore navedenih posrednika. Osamdesetih godina “Zanatoprema” nakon izgradnje novog sjedišta u Vukovarskoj ulici poslala je obavijest svim obrtnicima da će graditi nove poslovne prostore u Matuljima (Trtni). Obzirom da je to bio vrlo zanimljiv prijedlog, jer je poslovni prostor “RAM”-a bio neadekvatan za povećanu proizvodnju, prijedlog je objeručke prihvaćen i prišlo se promjeni kooperanta. Mjesečno se odvajao određeni iznos za buduću radionicu, skupila su se izvjesna sredstva koja su iskorištena 1984. godine prilikom nabavke poslovnog prostora u ulici B. Monjac i odustalo se od projekta u Matuljima jer je bio preskup.

“Brodomaterijal” poduzeće za promet metalnom robom d.d. — danas u stečaju

Jedna od nekadašnjih riječkih najjačih tvrtki bio je „Brodomaterijal”, najveći kupac proizvoda “RAM”-a, koji je držao u skladištu na Kukuljanovu na tisuće komada žižaka za autogeno rezanje čeličnih limova raznih dimenzija, više tipova glava za ručne, poluautomatske i automatske rezače i ručne rezače. Bio je izuzetno uspješan poslovni partner koji je snabdijevao kompletnu brodogradnju i njihove kooperante. Njega je, kao i dobar dio uspješnih poduzeća nekadašnje socijalističke države, zahvatio prvobitni tranzicijski turbokapitalizam, prekinut je postignuti kontinuitet jer je nova država dopustila nepovratnu rasprodaju i uništavanje stečenog kapitala gospodarsko — industrijske baštine nakon dugogodišnjeg prisustva na tržištu. U eri tranzicije bilo je i dobitnika i gubitnika, njihovi su djelatnici stalno živjeli u strahu i riziku gubitka posla kada je stigla nesretna privatizacija. Dok su se oni tankih živaca prepustili panici i beznađu, čekajući daljnje produblivanje krize, drugi su u tome prepoznali priliku za zaradu.

Ugasilo se svjetlo i “Brodomaterijal” je ušao u mračni tunel, potonuo i praktično skoro nestao, a s njime znanje i iskustvo. Zaposlenicima je rečeno da postoji mogućnost izlaza iz krize, ali vrijeme je pokazalo da je to bila samo puka propaganda. Zaposlenici su lišeni velikog dijela svoga identiteta, nisu lišeni samo plaće, nego je riječ o fenomenu socijalne isključenosti. Nažalost, danas je ova vrijedna tvrtka u stečaju. Želimo li razumjeti sadašnjost, važno je poznavati prošlost, jer je sadašnjost “Brodomaterijala” d.d. u stečaju sasvim drugačija. Razlog stečaja treba potražiti u pogrešnoj privatizaciji i neodgovornom upravljanju trgovačkom kućom. Ukupan dug riječkih poduzeća u stečaju je iznosio oko 60 milijuna kuna, a od toga je 39 % bio dug “Brodomaterijala”. Unatoč pesimističnim tonovima i tmurnim procjenama, poduzeće koje stenje pod teretom krize treba pokušati još jednom spasiti.

Vrijeme nosi svoje, ali nažalost više ga nitko i ne spominje. Kao uspomenu na nekadašnju jaku tvrtku ostao nam je samo ovaj njihov dopis” na str 46.

Nagrade i priznanja

U nizu priznanja koja su osvojena na raznim izložbama i natjecanjima kao sudionici-mnogobrojnih projekata iz raznih područja, vrhunska potvrda kvalitetnog rada bila je izuzetan poticaj za budući rad, koji obvezuje da se nastavi istim elanom. Uspjeha je bilo mnogo, ali ih nije bilo teško ostvariti jer je međusobna suradnja bila na zavidnoj razini. S posebnom pažnjom svoj stručno — istraživački rad bilježiti ćemo kroz intenzitet suradnje i učestvovanje na “INOVI”, koji je varirao ovisno o prilikama i dolazio do izražaja onda kada se izumima i inovacijama posvetila posebna pažnja. Jedna od najcjenjenih ljudskih osobina bila je stalna želja za novim spoznajama, a koliko je “RAM” u tome postao uspješan najbolje govore mnogobrojna priznanja i nagrade dodijeljene u ovom razdoblju svog najvećeg razvojnog procesa, kada je bilo najpotrebnije dokazati svoje mogućnosti i kompetencije na polju rezanja čeličnih limova, probiti se na tržište i dokazati svima da se mogu osloniti na ovu proizvodnu tvrtku zbog radnih rezultata, uspješnosti, umijeća i vještine stručnog rada, te općeg napretka.

Riječ Saveza pronalazača i autora tehničkih unapređenja Jugoslavije

Vrlo brzo se pročula priča o mladim tehnološkim poduzetnicima i nastanku ovog malog pogona, možda i zato što se krenulo skromno i s malim vlastitim ulogom, vjerojatno kao pozitivan primjer drugima. Stvaralačko ozračje i proizvodna ambicija utemeljitelja bili su pun pogodak i zato nisu izostali pozivi na sve sajmove inovatora. Trebalo je gledati prema budućnosti, ali i pamtiti što se uspjelo stvoriti na polju autogenog rezanja čeličnih limova. Razvila se svijest o potrebi promocije, ali i razmišljanje o tome što se želi postići i na koji način. Zašto je većina ljudi pasivna kada se radi o inovacijama? Svi se slažu da im one trebaju, no očito ne vide da ih tržište motivira! Svi se moraju potruditi da nešto promijenimo, jer promjene ne stižu same, treba ih pokrenuti. Treba približiti inovaciju što širem krugu ljudi, jer to vrijedi više od napisa u novinama. Životi skrojeni po vlastitoj mjeri u vrijeme kada je svaki posao vrijedan, trebalo je predstavljati zadovoljstvo s onim što se uspjelo postići. Želja je bila raditi baš ono što je zamišljeno, iako je to bilo naporno, teško i rizično ...Moto osnivača “RAM”-a uvijek je bio: Dosadašnje djelovanje u domeni inovacije i reference o rezultatima rada proteklih godina samo su obveza za budućnost koja je pred nama! U nastavku slijedi nekoliko skeniranih priznanja i nagrada.

U nastavku našeg foto kronološkog zapisa prikazujemo priznanja koja su dodijeljena u toku postojanja tvrtke, njezinim posebno zaslužnim djelatnicima, koji su svojim radom dali doprinos razvoju gospodarstva i promicanju stvaralaštva. Gospodarstvu danas trebaju više nego ikad znanje, kreativnost i stalne tehnološke inovacije. To nije moguće bez većeg ulaganja u istraživanje, razvoj i znanstveni rad. Ako neko društvo zaista iskreno brine o svojoj budućnosti, onda će upravo mladim generacijama otvoriti maksimalni prostor za učenje, stručno napredovanje, zapošljavanje u struci i kvalitetan znanstveni rad.

SAVEZ PRONALAZAČA I AUTORA TEHNIČKIH
UNAPREDJENJA JUGOSLAVIJE
ORGANIZACIONI ODBOR INOVA YU 74

Zagreb, Dalmatinska 12
Br 14e/MS -7.12.74.

" R A M "
Raccane - Micheli
Ul. B. Vidasa 88
RIJEKA

Poštovani drugovi

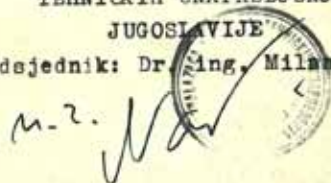
Nagradu DIPLOME SREBRNE MEDALJE dobio je ekspenata PNEUMATSKA
SPOJNICA DOK JE SREBRNA DIPLOMA nagrada cijelokupnem peduzeću
za rad na unaprijedjenju pronalazaštva, a koje je rezultate
pekazale na evej izložbi.

Na žalost nagrađeni neće dobiti plaketu a niti novčanu nagradu ili b:
kakvu drugu. Ovu odluku donio je Organizacioni odbor izložbe
kao jednu od mjera štednje.

Zahvaljujemo Vam na sudjelovanju i drugarski Vas pozdravljamo.

Zagreb, 8. XI 1974

SAVEZ PRONALAZAČA I AUTORA
TEHNIČKIH UNAPREDJENJA
JUGOSLAVIJE
Predsjednik: Dr. Ing. Milan Arko

m-2.

„INOVA“, treća najstarija izložba inovacija na svijetu

U tridesetak godina postojanja „INOVA“ je u Zagrebu okupljala, poticala i javnosti predstavljala tisuće hrvatskih i stotine inovacija iz inozemstva. Izložba inovacija, novih proizvoda i inovacija mladih s brojnim pratećim sadržajima popraćena je svojim osobito atraktivnim programom nagrađivanja. Brojna odličja organizatori pripremaju na temelju odluka međunarodnog žirija. U nastavku izdvajamo inovacije i slikom prikazujemo dobivene nagrade.

	SAVEZ PRONALAZACA I AUTORA TEHNIČKIH UNAPREDENJA SR HRVATSKE Dalmatinska ulica broj 12 — 41000 ZAGREB — Telefon broj: 441-800 i 440-006	TEHNIČKI MUZEJ Savska 18. 41000 ZAGREB 23. — 31. 10. 1972.
	INOVA 72 IZLOŽBA IZUMA I NOVITETA	

Zagreb, 31.10. 1972.

POTVRDA

Potvrđuje se da je Aldo RACCANE - koautori Rino RACCANE i Mario MICHELI
iz Rijeke adresa B. Vidasa 88.
izlagao-la na izložbi INOVA 72 od 23. do 31. listopada 1972. u Zagrebu, eksponat pod nazivom .....
107. PNEUMATSKO-POLUAUTOMATSKI VENTIL RAM-1

Na temelju rješenja Saveznog zavoda za patente broj 12893-V-15/72/12 od 0.7 0.9 1972. naslovnik ima pravo prioriteta za prijavljivanje navedenog eksponata kod Saveznog zavoda za patente, 11000 Beograd, Maršala Tita 2. Pravo prioriteta traje 3 mjeseca od datuma izdavanja ove potvrde.

Za INOVU 72
Stjepan A. Szabó, dipl. ing.
potpredsjednik SPATU SRH

	SAVEZ PRONALAZACA I AUTORA TEHNIČKIH UNAPREDENJA SR HRVATSKE Dalmatinska ulica broj 12 — 41000 ZAGREB — Telefon broj: 441-800 i 440-006	TEHNIČKI MUZEJ Savska 18. 41000 ZAGREB 23. — 31. 10. 1972.
	INOVA 72 IZLOŽBA IZUMA I NOVITETA	

Zagreb, 31.10. 1972.

POTVRDA

Potvrđuje se da je Aldo RACCANE - koautori Rino RACCANE i Mario MICHELI
iz Rijeke adresa B. Vidasa 88.
izlagao-la na izložbi INOVA 72 od 23. do 31. listopada 1972. u Zagrebu, eksponat pod nazivom .....
112. ŽIŽAK ZA SKIDANJE VARA RAM-2

Na temelju rješenja Saveznog zavoda za patente broj 12893-V-15/72/12 od 0.7 0.9 1972. naslovnik ima pravo prioriteta za prijavljivanje navedenog eksponata kod Saveznog zavoda za patente, 11000 Beograd, Maršala Tita 2. Pravo prioriteta traje 3 mjeseca od datuma izdavanja ove potvrde.

Za INOVU 72
Stjepan A. Szabó, dipl. ing.
potpredsjednik SPATU SRH

INOVA '72

Savez pronalazača i autora tehničkih unapređenja
Hrvatske

DODJELJUJE

Diplomu SPATU Hrvatske

Aldo Raccone

Za uspješno sudjelovanje na izložbi pronalazaka
i tehničkih unapređenja

Zagreb, listopada 1972.

Ime:

STEFAN SKRINJAR

Predsjednik

DR. ING. MILAN ARKO

Milano

INOVA 72

Savez pronalazača i autora tehničkih unapređenja
Hrvatske

DODJELJUJE

Diplomu SPATU Hrvatske
i

BRONČANU MEDALJU

Aldu Raccone

Za uspješno sudjelovanje na izložbi pronalazaka
i tehničkih unapređenja

Zagreb, listopada 1972.

Tajnik
STjepan SKRINIAR

Predsjednik
DR. ING. MILAN ARKO

INOVA 72

Savez pronalazača i autora tehničkih unapređenja
Hrvatske

DODJELJUJE

Diplomu SPATU Hrvatske

i
BRONČANU MEDALJU

Mario MICHELI, Rijeka - koautor izložbe

ŽIŽAK ZA SKIDANJE VARA "RAM-2"

Za uspješno sudjelovanje na izložbi pronalazaka
i tehničkih unapređenja

Zagreb, listopada 1972.

Tajnik

STIJEŠAN TUJINJAR

Predsjednik

DR. ING. MILAN ARKO

INOVA YU '74

SAVEZ PRONALAZAČA I AUTORA TEHNIČKIH UNAPREĐENJA
JUGOSLAVIJE
dodjeljuje

DIPLOMU

M A R I O M I C H E L I

BR. 4●

Za uspješno sudjelovanje na izložbi pronalazaka i
tehničkih unapređenja INOVA YU '74

ZAGREB, listopada 1974.

Predsjednik SPATU J

DR ING MILAN ARKO

INOVA YU '74

SAVEZ PRONALAZAČA I AUTORA TEHNIČKIH UNAPREĐENJA
JUGOSLAVIJE

dodjeljuje

SREBRNU DIPLOMU

Rom Rijeka

U znak priznanja za suradnju i ostvarenje ideja pronalazaštva i tehničkih unapređenja u Jugoslaviji

ZAGREB, listopada 1974.

Predsjednik SPATUJ

DR ING MILAN ARKO

INOVA YU '74

SAVEZ PRONALAZAČA I AUTORA TEHNIČKIH UNAPREĐENJA
JUGOSLAVIJE

dodjeljuje

DIPLOMU SREBRNE MEDALJE

Ram Rijeka

Za uspješno sudjelovanje na izložbi pronalazaka i
tehničkih unapređenja INOVA YU '74

ZAGREB, listopada 1974.

Predsjednik SPATU J.

Milan Arko
DR. ING. MILAN ARKO

**radničko
stvaralaštvo
rijeka**

Rijeka, 21. XI 1976.

ORGANIZACIONI ODBOR
JUGOSLAVENSKE IZLOŽBE
IZUMA TEHNIČKIH UNAPREĐENJA I NOVITETA

DODJELJUJE

PRIZNANJE

MICHELI MARIO, metalostrugar

ZA USPJEŠNO SUDJELOVANJE NA IZLOŽBI

Predsjednik
odbora za postavu izložbe
ZELJKO OREŠKOVIC

Predsjednik
Organizacionog odbora

business.hr
gazele
2008.

Priznanje

Poslovne dnevne novine Business.hr i partneri u izboru za gazele 2008.

dodjeljuju tvrtki

RAM D.O.O., Rijeka

status gazele 2008. godine

Gazele odlikuje sposobnost brze reakcije i prilagodbe na tržišne promjene, napredna poslovna filozofija, korištenje i brza primjena novih znanja, kao i rast na osnovi inovativnosti. Tvrtke gazele su brzorastuća poduzeća koja transparentnim poslovanjem predstavljaju sigurnije poslovne partnere.

Fina je izvor podataka za uvrštenje tvrtki na liste gazele 2008., na temelju financijskih izvješća poslovnih subjekata. Jedan od osnovnih kriterija odabira tvrtki gazele 2008. rast je prihoda u iznosu minimalno 30% u 2007. u odnosu na 2005. godinu.

Čestitamo!

Gazele pokreću hrvatsko gospodarstvo!

Boris Galic
predsjednik Uprave
Allianz Zagreb d.d.

Allianz

Kristian Uvac Cirkovic
predsjednik Uprave
H1 TELEKOM d.d.

H1 TELEKOM

business.hr

Dunica Klancir
predsjednica Uprave
i glavna urednica

HGK

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA
ŽUPANIJSKA KOMORA RIJEKA

CROATIAN CHAMBER OF ECONOMY
COUNTY CHAMBER RIJEKA

Priznanje Award

Za unapređenje kvalitete poslovanja

For the improvement of quality in business

RAM d.o.o.
Rijeka

predsjednik

president

Josip Stanković

u Rijeci, 2004.

INOVA, treća najstarija izložba inovacija na svijetu

Dakle, pred novim subjektom je bio veliki posao, ne samo osmišljavanja zajedničke promocije i nastupa na sajmovima, već i stvaranja ponude i njenog uobličavanja u riječki proizvod.

U tridesetak godina postojanja „INOVA“ je u Zagrebu okupljala, poticala i javnosti predstavljala tisuće hrvatskih i stotine inovacija iz inozemstva. Izložba inovacija, novih proizvoda i inovacija mladih s brojnim pratećim sadržajima popraćena je svojim osobito atraktivnim programom nagrađivanja. Brojna odličja organizatori pripremaju na temelju odluka međunarodnog žirija. U nastavku izdvajamo inovacije i slikom prikazujemo dobivene nagrade.

SAVEZ PRONALAZAČA I AUTORA TEHNIČKIH UNAPREĐENJA RIJEKA
Korzo Narodne revolucije broj 2/1 — 51000 RIJEKA — Telefon 23-464
SINDIKAT RADNIKA INDUSTRIJE I RUDARSTVA RIJEKA
PRIVREDNA KOMORA RIJEKA

RADNIČKO STVARALAŠTVO '73
IZLOŽBA IZUMA I TEHNIČKIH INOVACIJA

DOM SINDIKATA
B. Kidriča broj 4
51000 RIJEKA
6.—20. 6. 1973.

POTVRDA

Potvrđuje se da je MICHELI MARIO
iz Rijeke adresa _____

Izlagao-la na izložbi RADNIČKO STVARALAŠTVO 73 od 6 do 20 lipnja 1973. u Rijeci, eksponat pod nazivom PNEUMATSKO-POLUAUTOMATSKI VENTIL "RAM-1"

Na temelju rješenja Saveznog zavoda za patente broj 10/21 -V- 15/73/15

Naslovnik ima pravo prioriteta za prijavljivanje navedenog eksponata kod Saveznog zavoda za patente, 11000 Beograd, Maršala Tita 2. Pravo prioriteta traje 3 mjeseca od datuma izdavanja ove izložbe.

ZAIZLOŽBU
Radničko stvaralaštvo 73
Tajnik SPRTU RIJEKA
TRAVAS JOSIP, inž

SAVEZ PRONALAZACA I AUTORA TEHNICKIH UNAPREĐENJA — RIJEKA
SINDIKAT RADNIKA INDUSTRIJE I RUDARSTVA RIJEKA
Korzo Narodne revolucije broj 21 — 51000 RIJEKA — Telefon 23-464
PRIVREDNA KOMORA RIJEKA

DOM SINDIKATA «3. MAJ»
PODMURVICE 2
51000 RIJEKA
25. IX — 6. X 1974.

RADNIČKO STVARALAŠTVO '74
IZLOŽBA IZUMA, TEHNICKIH UNAPREĐENJA I NOVITETA

POTVRDA

Potvrđuje se da je MARIO MICHELI
iz Rijeke adresa B. Vidasa 88
Izlagao-la na izložbi RADNIČKO STVARALAŠTVO 74 od 25. IX — 6. X 74. u Rijeci, eksponat pod nazivom
Mjerna naprava za mjerenje paralelnosti između
kliznih ploha.

Na temelju rješenja Privredne komore Jugoslavija, broj 0730/28 imenovani ima pravo prioriteta za prijavljivanje
navedenog eksponata kod Saveznog zavoda za patente, 11000 Beograd, Maršala Tita 2. Pravo prioriteta traje 3
mjeseca od datuma izlaganja na izložbi.

Za izložbu
RADNIČKO STVARALAŠTVO 74
organizacioni tajnik
Miladinović ing. Dušan

RADNIČKO
STVARALAŠTVO 74'
RIJEKA
ORGANIZACIONI ODBOR

II. IZLOŽBE
izuma, tehničkih unapređenja i noviteta
dodjeljuje

PRIZNANJE

MARIO MICHELI

ZA USPIJEŠNO SUDJELOVANJE NA IZLOŽBI

Privredna komora
Savezne Republike
Jugoslavije
221.17

Privrednik
organizacioni odbor
MILADINović ing. Dušan

Novinski članci

(prema datumu objave)

Dragi namjerni ili slučajni čitaoci, upravo ovdje ćemo zastati i zaviriti u po-
žutjele stranice raznih novina, te prepisati neke članke i skenirati originale. Htjeli
smo saznati što se onda radilo, što se smatralo naprednim i dobrim, što se podra-
zumijevalo pod uspjehom. Kroz svoj dugi put tvrtka "RAM" je stekla ugled, ali je
bila svjesna svoje odgovornosti. Čitajući stare članke, čitamo i povijest ove tvrtke
na koncu drugog tisućljeća, razmišljanja, uvjerenja, čak i suprotstavljanja, ali i po-
vjerenje u budućnost. Iznošenjem povijesnih podataka o ondašnjim poteškoćama
želi se istaći značaj suradnje i povjerenja, što je bila odlika ovog kolektiva. Riječi,
zapisi i fotografije ostaju zauvijek kao i stečeno znanje, a osim toga, pomoću ovog
vremenskog stroja svi ostaju mlađi i poletni. Počinjemo s prvim koracima tvrtke u
svijet poduzetništva.

Bio jednom "MGK", upravo tako. Bio jednom i više se nikada neće pojaviti
onakav kolektiv na našem prostoru! Dakle, u nastavku ćete saznati o uspomena-
ma i planovima ljudi koji su preko 12 godina proveli na odgovornim rukovodećim
mjestima. Iako je prošao dugi period od dana kada su naši - bivši zaposlenici
napustili "MGK" Rijeka, kolektiv s 1200 zaposlenika, koji je nažalost nestao kao i
većina riječkih poduzeća, rukovodstvo je dalo zadatak redakciji tvorničkog lista da
napiše članak o bivšim članovima.

Zajedno od najmlađih godina kažu da se ne usuglašavamo baš u svemu, ali
kada je čovječnost i poštenje u pitanju uvijek smo na istoj strani, čvrsto zajedno.
Čini nam se da su najbliže istini oni koji kažu da svoj posao radiš što bolje, pa što
bude bude! Možda i zbog izazova s kojim su se oni suočavali, zanimljivog naziva,
izuzetne proizvodne djelatnosti i uspješne proizvodnje, ovaj kolektiv je privukao
bezbroy radoznalih novinara bivše države, te između ostalih i redakcije tvorničkog
lista. Članak u nastavku s nazivom RAMOVCI je priča nekih davnih prošlih vreme-
na kada su mladi lavovi sada poduzetničkog svijeta živjeli skromno, samozatajno i
predani radu u bivšem kolektivu koji ih nije zaboravio. Novinar je uočio da je ulaz
u svijet obrtništva, a kasnije poduzetništva, bio pun pogodak i nekako se taj rad
od samog početka prepoznavao. Prilikom posjete obišli smo zajedno suvremeno
opremljen proizvodni pogon, vrhunski čist, što je i dokumentirano u članku. Riječi
i fotografije na listovima naše monografije ostaju zauvijek, baš kao prijateljstva i
znanja stečena u ovom kolektivu. Otvorite je koji put, uostalom i vi ste dio naše
povijesti, dio prošlosti i sadašnjosti, a možda pronađete i djelić sebe.

Evo nekoliko zanimljivih ulomaka.

Nisu s nama, ali služe nam na čast

RAMOVCI

RADIONICA RAM

Među mnogim posjetama koje smo obavili odlučili smo početi vidjeti kako nam žive i što rade trojica bivših MGK-ovaca — Aldo i Rino Racane i Mario Micheli. Aldo, nekadašnji tehnolog u Stalu, Rino, mehaničar u pripremi proizvodnje TAR-a te Mario, višegodišnji rukovodilac remontne radionice. Znaju li za novu alatnicu, koga se još sjećaju, koga još od naših vidaju? Oni su još 1965. godine, slijedeći svoju ideju, otišli iz kombinata i otvorili na Zametu »RAM« — metalostrugarsko-mehaničarsku radionicu, jedinu specijaliziranu radionicu za proizvodnju žičaka u zemlji. Tamo smo se i našli s Aldom i Mariom. Pred nama su bili dragi, jednostavni i pametni ljudi oko kojih je vladao red, veza i smislenost stvari.

»Radionica naliči apoteci« — pomislih. — »Lijepo je ovdje« — kažem. I bi mi drago da nešto ovakvo kod nas postoji.

»Ovo tu, što vidite, to je bio moj san« — veli Aldo. — »Ali ovdje smo tek godinu i po. Prva naša radionica nalazila se nekih 200 metara niže, u Ulici Bože Vidasa 10. Nju smo bili sami gradili. Jedan zidar i nas trojica. Imala je svega 35 kvadrata i u njoj smo proveli punih deset godina. Kad je postalo pretijesno, kada se više nije dalo, podizali smo kredite i ušli u sve ovo. A ovaj krasan, veliki prostor trebali ste doći vidjeti ranije. Bilo je to nešto očajno« — smije se Mario. »Živi krš. Ove prostorije punih su dvadeset godina bile zatvorene. Adaptacija je trajala godinu dana. Svaki od nas, uz to, proveo je sigurno pedesetak sati po hodnicima dok smo ishodovali sve potrebne papire. No, sad je dobro. Sve loše se, na sreću, zaboravi. Ostalo je još da vratimo kredite. Ali svi su

zaduženi, pa ćemo i mi valjda nekako i isplivati. Evo, možete pogledati, baš neki dan smo svoja dugovanja okačili na zid. Trebat će nam nekih osam, devet godina da dug otplatimo. A toliko nam je taman preostalo do mirovine. Onda smo čisti.«

ALDO: Treba podmiriti ne samo kredite, nego i obaveze prema vlastitim radnicima, te prema Brodomaterijalu, Brodokomercu, Zanatopremi. Jer, mi smo u posebnom položaju. Nismo pravi privatnici. Kooperanti smo. A to je velika razlika. Sve što se radi ide preko Zanatopreme.«

MARIO: Nas nitko neće dotirati. Ako ne napravimo, nema se što dijeliti. Radnik svoje traži. Napravi što treba i čini mu se da je to sve. E, a nije baš tako. Da ne govorimo o ideji, nacrtima, plasmanu proizvoda, danas je teško, kad proizvod i prodate, stići do njegove financijske realizacije.

Imamo dva posrednika. S jedne strane Zanatopremu, našeg kooperanta, a s druge je Brodomaterijal — isporučilac. Dok se mi svi podgovoramo, vrijeme proleti.

Tu je i činjenica da danas trebate raditi više da biste imali ono što ste imali lani.«

ALDO: Kod ulaska u ovaj posao najvažnije je bilo odlučiti se što proizvoditi. Nekako smo saznali da upravo žični trećemajcima zadaju velike poteškoće, te da ih uvoze. Odlučili smo da je to proizvod kojeg ćemo izrađivati.«

MARIO: »Ti počeci bili su i najteži. Prava robija. Izjutra radi u firmi, a svako popodne, subotu i nedjelju — ovo. I tako dvije godine. Sve je ipak

bilo u redu dok jednog dana iz općine nije pristigla direktiva da se tako dalje ne može. Valjalo se odlučiti da li ostati u firmi ili raditi privatno. Mi smo već bili počeli izbacivati prve količine žižaka što trećemajcima baš nije odgovaralo. Na njihovo inzistiranje stigao je ovaj dopis, s kojim se, naravno, suglasila i Privredna komora. Tek tada smo se definitivno odlučili za privatni posao.»

ALDO: Kad je već bilo tako, trebalo je prikupiti nekakav strojni park. A kako je ideja o otvaranju takvog nečeg dugo živjela u nama, prva tokarilica već je bila zgotovljena. Bio je to prvi stroj kojeg smo sami napravili. Sve što je postojalo bilo je neki pretpotopni odljevak stroja. Sve ostalo učinili smo sami. I ta vam tokarilica još uvijek radi. Punih osamnaest godina. Dvije godine smo je slagali i u nju uložili sve svoje slobodno vrijeme. Nakon nje složili smo još nekoliko strojeva, uredili ih i preprodali. Počeli smo nabavljati i neke novije

ALDO RACANE

strojeve i proizvodnja je postajala sve brojnija. Isprva male količine naših proizvoda svakim su se danom povećavale. Danas ih proizvodimo nekih šezdesetak tisuća godišnje.»

Radionica o kojoj pišemo dobitnik je i niza društvenih priznanja i nagrada. Savez pronalazača i autora tehničkih unapređenja Jugoslavije dodijelio im je i 1972. i 1974. godine srebrnu medalju i diplomu. »Uljanik« ih je 1984. nagradio medaljom i plaketom za dobru suradnju i ostvarene poslovne i društvene uspjehe u dosadašnjem radu.

Pitamo vlasnike bi li i društvena firma mogla ovako dobro poslovati?

MARIO: Naravno da bi. Pa pogledajte samo famozni zadarski SAS. Ljudi božji, ono treba vidjeti. Ondje čistačica ima plaću kao negdje drugdje direktor... I, pored toga, svi su im fondovi puni. Ali želi li se raditi na taj način, tada radno vrijeme ne postoji. Na vrijeme se ne gleda. Ne može se pokupiti kući u tri sata, i briga vas ima li ili nema posla. E, tako to ne može ići dobro.

ALDO: Važno je i tko rukovodi. Evo, vi ste sada izgradili novu alatnicu koja ima više šanse da se dobro razvije. Ali stavite li da njome rukovodi električar, kao što je to učinio Torpedo, taj će sve šundrat. Prije tog tipa Torpedova je alatnica bila najjača u zemlji. To znam sigurno jer smo sva trojica tamo učili zanat. Ni alatnica u ambalaži nije bila loša, ali bila je znatno slabije opremljena.

Torpedo je već u ono vrijeme imao koordinatku. Onda kad je nitko nije niti sanjao. Danas je ima i Ambalaža. Ali tada je to bila senzacija. Bila je to jedina koordinatka u zemlji. A kako se samo s njom postupalo! Ko sa svetinjom. Ogromna soba, ona tamo smještena. Stalna temperatura. Nitko osim onih koji su na njoj radili tamo nije smio ući.»

MARIO: Kada su Benčić i Ambalaža pomalo krenuli, ovi su već bili nigdje. Torpedu je sve krenulo nizbrdo. Stručni kadar se razbježio. Torpedo je zapravo bio taj koji je dao kadar mnogim gradovima Jugoslavije.»

O SKOLI

MARIO: Kada smo mi počeli raditi, bilo je moderno biti mehaničar. Bio si netko, da bi to postao trebalo je već od četrnaeste godine ozbiljno raditi.

MARIO MICHELI

Sada je to drugačije. Naši susjedi, Topola, imaju na praksi tri naučnika. Na kraju godine daje im se neka ocjena za navodno savladan zanat, a oni zapravo ne rade ništa od onoga što im treba. Cijelo vrijeme tegle nekakva drva. Uče ih svemu, a' najmanje onom od čega će danas-sutra živjeti. Sjećam se, kad smo mi išli u majstorsku školu, ujutro smo išli na posao a svako popodne, od četiri do pola devet, u školu, tamo gdje je strojarski faks. Bilo je dobro kad smo se upisivali u tu školu! Toliko su nam o njoj govorili. Rekli su da ćemo kad završimo biti bezmalo inženjeri. Malo, malo ispod. Viši tehničari. Svašta su nam napričali. I naposljetku, nakon tri godine, dobili smo diplomu VKV. Kao i oni koji su išli šest mjeseci. Ali ne ka. Meni bar nije žao. Koristilo mi je. U šest mjeseci sigurno ne bih toliko naučio. A na diplomu neka piše ča će. Baš u vrijeme nekog pripremnog perioda, kada su me spremali za inženjera, sreo sam njega i evo me tu. Ali, ipak, uvijek mi je žao što nisam dogurao do diplome.

O LJUDIMA

MARIO: U ambalaži sam ostavio nešto iza sebe. Kad sam došao, prostor remonta bio je zaista skučen. Micao sam zidove, nabavljao stroj po stroj. Ljudi s kojima sam radio bili su mi dobri. Samo treba znati s njima. Za istu stvar nekog moraš po-

gladiti, na nekog, pak, vikati. Ne kažem da su me uvijek slušali. I kod mene bi nastajala strka kad bih ulazio u pogon. Ali išlo je nekako. Mnogi s kojima smo tamo radili, kasnije su radili kod nas, a s nekima smo se i nastavili družiti.

ALDO: Eto, Livio na primjer, dođe nam svako to'ko. Odličan je. Ude, ispriča nam po koji vic i ode. S njim je uvijek show. Jednom sam mu čak bio i kuhar. Došao on ujutro, gladan. Nek' mu ja priprelim doručak. Dobro, velim, i počnem stavljati u tavu mast. »Što, na masti?« zavrta ovaj. »ma jok«. »Nego kako?« — pitam. »Na putru, na-

RINO RACANE

ravno.« — veli on. I tako sam ja to njemu morao prirediti, po svim njegovim uputstvima.« — smije se Aldo.

MARIO: Livio je u početku bio moj tokar. Tek kasnije išao je gore za tehnologa. Najbolji majstori bili su mi Kovačić i Zović, a u alatnici to su bili Tomulić i Mavrinac. Ova dvojica u remontu potpuno su se razlikovala. Kovačiću si morao dobro platiti ako si htio da ti radi. A Zoviću što daš. Nikad nije pitao. Znao je da raditi mora, a koliko ćeš ga platiti nije ga interesiralo. Jedan od najboljih alatničara bio je i Stanić. Ali toga je, bogme, isto trebalo platiti. Dobar, ozbiljan, no bez novca ništa. I Zvezdana je sjajna. Od onih je što stalno nešto rade. Vrijedna je k'o crv. Jedini čovjek koji ju je mogao naljutiti bio je Svetić. Taj bi joj tip po pet, šest puta nosio isti tekst na prijepis. Pa to je bilo za krepat od smijeha! Podbevšek je, primjerice, od nas išao u mirovinu. Istina, u mirovinu je prvi put krenuo iz ambalaže. Pitamo ga što će tako mlad u mirovini? »Šetati šumom.« — veli. Ipak smo ga uspjeli nagovoriti da dođe k nama i tu je ostao još pet godina. Mi smo bili zadovoljni, a i on si je malo popravio mirovinu.

A Juraj Ljubetić? On je bio špica. Izvrstan inženjer. Meni se snažno utisnuo u sjećanje. Bio je povučen, uvijek po strani, ali u trenutku kada je trebalo nešto učiniti bio je prvi. Isti posao radio je i Gršković, ali nešto slabije. Bio je tu i mali Vlašić. Ambalaža ga je tada stipendirala, a dolazio bi k meni na praksu. Vrlo vrijedan dečko.

Pa Višnja Zaputović. Bila je strašna. Gospođa u pravom smislu riječi. Šafar i Paskaš bili su također moji radnici. Obojica izvrsni. Evo, ja sam sam, kako vidite, stvarao budući kadar.« — smije se Mario.

»U ono vrijeme u kombinatu je bio i Edo Torijan. I to u konstrukciji. Nevjerojatno bistar čov-

jek. Istog trenutka taj je sve shvaćao. Bio je izrazito nadaren. I za ambalažu, a bogme i za njega, šteta je što nije ostao. Jer, kasnije je počeo piti. Volio se i šaliti. Ovako nešto ko Livio. Za nekoga zeznut, joj, nema ga!

ALDO: Meni je u sjećanju najviše ostao Ferjančić. Valjda zato jer sam s njim puno radio. Na njegovu stručnost čovjek se mogao osloniti u svakom trenutku. Odlično poznaje strojeve.

MARIO: A Lazarić? To je duša od čovjeka. Dobar i što se znanja tiče i kao čovjek. Na svojim ledima taj je progurao najteže trenutke u kombinatu. A ne može se reći da je baš uspio. Griješi jer ne zna nikome ništa narediti. Umjesto da kaže što treba, on sve učini sam. Šteta, jer je stvarno majstor. I Kukuljan je takav.

Ni Lazo niti Kuki nisu sposobni da nekoga zeznu, da nekom postave kajlu. Zezati se mogu samo međusobno. Što se Kukuljana tiče, ako ambalaža i ima neke strojeve može samo njemu zahvaliti. On ih je nabavljao. Na njegovo ime strojevi su stizali i bez novca. U ono vrijeme do njih dvojice i do Ferjančića mnogo se držalo.

Jedina Kukuljanova bolest bilo je kašnjenje. Znae kako smo mi to riješili? Na startu svi dobivaju po pet tisuća zato što su tu na vrijeme. Zakasniš li jednom, odbije ti se tisuća i pored toga platiš svima kavu. Raditi se počinje u šest, a princip nam je da se svako jutro oko sedam i kvarat ide po kavu. Svaki dan plaća jedan od nas, a red se prekida tek kad netko zakasni. Tad on plaća. I sve to uz smijeh.

Zgodno je što nam najviše kasni čovjek koji stanuje sto metara odavde.

MARIO: Aldo vam se sigurno nije pohvalio. Slabo se sam hvali, a on vam je jedan od najboljih pjevača u Rijeci. Pjevao je posvuda. U starom Centralu, kad je ondje još bila kavana, kada se pjevalo i plesalo. E, onda vam je tamo bilo jako lijepo. Pa u talijanskoj manjini Circolo. S njima znamo zapjevati i danas. Jer, nije samo da je Aldo muzikalan. Muzikom smo se u mladosti bavili sva trojica.

Svi smo igrali i nogomet. Još za Torpedovu ekipu. Našli bi vremena između posla i škole. Kad smo prešli u ambalažu, tamo se skupio uistinu dobar tim. Upravo ta ekipa uspjela je osvojiti nekoliko značajnih titula u vrijeme kad su se među većim ambalažerima u zemlji još običavala organizirati sportska nadmetanja. A mi smo tad igrali k'o violine. Rino je bio odličan vratar, lovio je sve živo. Bilo je u kući još sjajnih igrača koji su igrali i vani. Primjerice, Kolaković. Tada je igrao u Lokomotivi. Bio je fantastičan. Njemu i Dessardu mogu zahvaliti da sam uopće došao u ambalažu. E, taj dolazak neću nikada zaboraviti. Čim sam ušao u firmu uputili su me upravo Kolakoviću. Malo me je gledao i rekao mi »Vi igrate nogomet. A nogometaš ne može biti loš čovjek. Dodite vi lijepo za mjesec dana na posao. Primljeni ste.« Tako je i bilo. Kolaković je bio i dobar radnik. Tada je vodio remont, puno se trudio, no ljudi ga nisu baš najbolje razumijeli. Kasnije su ga čak i frknuli za hatezejca. No, vratimo se nogometu. I Livio je bio dobar igrač, ča vam nije rekal? Tada je igrao za Opatiju.

Un'officina-modello in quel di Zamet (Fiume)

L'affiatato trio della «RAM»

di Romano Farina

PRODUCE UGELLI PER OSSITAGLIO IN USO NEI CANTIERI NAVALI CHE PRIMA VENIVANO IMPORTATI DALL'ESTERO ● MARIO MICHELI, ALDO E RINO RACANÉ OVVERO PROFESSIONALITÀ IMPRENDITORIALE

C'è sempre posto per gli incoraggiamenti all'apertura verso l'artigianato e la piccola industria nei documenti ufficiali federali e repubblicani quando si stabiliscono i programmi di sviluppo a medio e lungo termine, gli orientamenti socioeconomici e la ricerca di nuovi spazi d'attività per migliorare produzione e produttività e per affrontare il problema della disoccupazione. E ciò sia per l'apertura di nuovi posti di lavoro che per la assicurazione di servizi necessari alla cittadinanza e per potenziare un compendio che la grande industria sociale può trovare nell'indotto di una collaborazione con piccoli e medi laboratori, non solo utili ma indispensabili alla complementarità in certe linee produttive convenienti ad ambedue i fattori.

Ufficialmente quindi non hanno più ragione di esistere certe perplessità sull'attività privata e negli ultimi anni l'occasione è stata colta da quanti erano armati di capacità e mezzi da in-

Mario Micheli (da sinistra), Rino e Aldo Racané nella mattutina riunione di lavoro, in ufficio.

PROFESSIONI

vestire, anche coadiuvati dalla concessione di qualche credito.

Optare per l'esercizio privato di vari mestieri però non sempre è stata una scelta facile, poiché a livello di Regioni e Comuni serpeggiano ancora remore e dubbi nell'applicazione di quelli che sono orientamenti generali. Remore che però non esistono quando si tratta di concedere licenze a sempre più numerosi novelli gestori di snack-bar o di locali pubblici sulla costa, in un settore dove il giro d'affari in contanti è molto più intenso e più difficilmente controllabile, tanto che trascina seco anche fenomeni negativi, evidenti infrazioni alle norme; quando viene il momento delle dichiarazioni dell'imponibile in tale segmento esplodono gli assurdi, con vere e proprie frodi fiscali.

TRADIZIONE E INGEGNOSITÀ

La premessa era necessaria prima di poter affermare che nella regione istroquarnerina sta assumendo un corso relativamente incoraggiante la concretizzazione delle scelte che — come abbiamo detto più sopra — vengono raccomandate in alto e viste invece con scarsa comprensione in loco. Le iniziative guidate in porto sono parecchie e riguardano in modo particolare l'artigianato produttivo, molto utile all'industria sociale poiché scorre su binari di interazione.

Protagonisti sono in maggioranza operatori che vengono dal mondo del lavoro, corregionali (e molti connazionali) che coltivano la lunga tradizione della nostra area nella metalmeccanica e nell'industria navale. Gente che dai vecchi maestri ha imparato a non accontentarsi del tran-tran ripetitivo del lavoro ma di aguzzare l'ingegno. Quindi laboriosità ma anche ingegnosità, forse non del tutto esprimibili in fabbrica con la propria indole industriosa.

In queste pagine abbiamo già avuto modo di soffermarci su figure con le citate caratteristiche che onorano il nostro mondo del lavoro. Oggi facciamo visita ad un'officina artigianale singolare, approdando al popoloso quartiere occidentale di Fiume, dove sono andate lentamente smarrendosi le caratteristiche di periferia, con rade case sparse tra gli orti, assumendo la veste cittadina. Da via dell'Istria una breve via piega a destra (è la Monjac) ed è nota perché un tempo vi si trovava il piccolo cinema rionale. Una facciata rinnovata nell'intonaco e nelle im-

Il campionario di produzione dell'officina artigianale, indispensabile specialmente ai cantieri navali. Sul titolo: il collettivo dell'officina artigianale fiumana «RAM» (Racané - Micheli) di via Monjac a Zamet.

poste, con terrazzo prospiciente chiuso da una curata aluola e da un cancelletto in ferro dà subito il senso dell'ordine. Sopra l'architrave dell'ingresso l'insegna dell'officina meccanica-tornitori Racané-Micheli. Più che in una officina sembra di entrare in una farmacia per l'ordine e la pulizia che regnano su 236 metri quadrati di superficie agibile, suddivisi in due locali operativi con le macchine e strumenti vari, un bell'ufficio, impianti igienici, deposito, il tutto rinnovato e ricavato dai locali di un'ex osteria che da tredici anni era chiusa. C'è luce grazie alle grandi finestre, aria, distanza rispettosa delle norme tra le macchine, il personale lavora in camicie azzurre contrassegnate dal simbolo «RAM» che, come nella insegna esterna, sta a significare

«Racané-Micheli». Infatti i titolari dell'impianto sono i fratelli Aldo e Rino Racané nonché Mario Micheli, noti e stimati fiumani.

MANI D'ORO DEI CINQUANTENNI

È la regola del mezzo secolo di vita, quando si può mettere sulla bilancia una serie di componenti importanti: stabilità, professionalità e idee chiare. Il simpatico trio «RAM» (la sigla può significare anche «Rino, Aldo, Mario») è un'équipe che viene dalle routine di fabbrica (Torpedo, Fabbrica imballaggi), dall'apprendistato alla specializzazione, con qualche passo compiuto nell'ingegneria. Nella mec-

canica e nell'organizzazione di lavoro si muove agevolmente e lo dimostra la ben avviata attività. Sono servite, eccome, le esperienze trascorse anche come capiofficina, tecnologi e pianificatori. Presentazione di rito dei nostri interlocutori, che non hanno chiesto pubblicità poiché siamo andati noi a scomodarli: Aldo Racané 52 anni, sposato, un figlio occupato nella stessa officina, una figlia che lo ha fatto nonno della piccola Lea, Mario Micheli, 51 anni, sposato, una figlia ha assolto or ora la maturità al Centro medio in lingua italiana, Rino Racané, 51 anni, sposato, due figli, uno già tornitore alla «R. Benčić», l'altro frequenta il Centro medio di elettrotecnica. È stato Aldo a mettersi per primo in privato e dall'aprile 1975 il trio si compose stabilmente, operando nell'auto-rimessa del suddetto, con due torni, (uno avuto dalla fabbrica

Aldo Racané è stato il primo ad impegnarsi nel settore privato, convogliando poi nel progetto Rino e Mario.

Mario Micheli al suo posto di lavoro per un prodotto che richiede assoluta precisione.

come indennizzo per le prestazioni eseguite, l'altro, a pulegge, acquistato ad Arsia). Realizzato un proficuo contatto con le industrie interessate alla loro produzione, nacque l'idea di farsi una officina «vera». Aldo e Mario proposero il piano a Rino, appena rientrato dal viaggio di nozze da Dubrovnik e via! Con un credito di 1 miliardo e 300 milioni di dinari vecchi venne rilevato il fondo (sarà di loro proprietà nel 1994) ed allestito a nuovo l'impianto, con quattro torni (uno automatico), quattro trapani, compressori, accessori vari.

Aldo, Mario e Rino gestiscono e lavorano (normale per questo tipo di esercizi), coadiuvati da sei persone (ne potrebbero impiegare 21 in quanto ognuno dei tre è titolare, associato): Andrija Kraljić (brigadiere), Vladimir Mulac, Darko Udovičić, Alen Buždon, Roberto Racané, Rosetta Micheli (contabilità). E quan-

do le commesse stringono vengono reintegrati... dalla panchina, i pensionati Giovanni Host e Jakob Podbelšek.

UN PRODOTTO PER MEZZA JUGOSLAVIA

In agosto saranno due anni che la «RAM» opera nelle attuali ed ottimali condizioni. Naturalmente già prima erano state gettate le basi di collaborazione (innanzitutto con la Zanatoprema e per le spedizioni e consegne con la Brodomaterijal) e l'offerta di un prodotto tipizzato era stata subito accettata, l'interesse si allargò a macchia d'olio. Si trattava di fornire ai cantieri navali ed altre industrie jugoslave alcune versioni di ugelli per ossitaglio di lamiera metalliche, sia per strumenti a canello che per pantografi (è que-

Rino Racané: «Sono entrato in società alla fine del viaggio di nozze e non me ne pento».

canica e nell'organizzazione di lavoro si muove agevolmente e lo dimostra la ben avviata attività. Sono servite, eccome, le esperienze trascorse anche come capiofficina, tecnologi e pianificatori. Presentazione di rito dei nostri interlocutori, che non hanno chiesto pubblicità poiché siamo andati noi a scomodarli: Aldo Racané 52 anni, sposato, un figlio occupato nella stessa officina, una figlia che lo ha fatto nonno della piccola Lea, Mario Micheli, 51 anni, sposato, una figlia ha assolto or ora la maturità al Centro medio in lingua italiana, Rino Racané, 51 anni, sposato, due figli, uno già tornitore alla «R. Benčić», l'altro frequenta il Centro medio di elettrotecnica. È stato Aldo a mettersi per primo in privato e dall'aprile 1975 il trio si compose stabilmente, operando nell'auto-ricompra del suddetto, con due torni, (uno avuto dalla fabbrica

Aldo Racané è stato il primo ad impegnarsi nel settore privato, convogliando poi nel progetto Rino e Mario.

Mario Micheli al suo posto di lavoro per un prodotto che richiede assoluta precisione.

come indennizzo per le prestazioni eseguite, l'altro, a pulegge, acquistato ad Arsia). Realizzato un proficuo contatto con le industrie interessate alla loro produzione, nacque l'idea di farsi una officina «vera». Aldo e Mario proposero il piano a Rino, appena rientrato dal viaggio di nozze da Dubrovnik e via! Con un credito di 1 miliardo e 300 milioni di dinari vecchi venne rilevato il fondo (sarà di loro proprietà nel 1994) ed allestito a nuovo l'impianto, con quattro torni (uno automatico), quattro trapani, compressori, accessori vari.

Aldo, Mario e Rino gestiscono e lavorano (normale per questo tipo di esercizi), coadiuvati da sei persone (ne potrebbero impiegare 21 in quanto ognuno dei tre è titolare, associato): Andrija Kraljić (brigadiere), Vladimir Mulac, Darko Udovičić, Alen Buždon, Roberto Racané, Rosetta Micheli (contabilità). E quan-

do le commesse stringono vengono reintegrati... dalla panchina, i pensionati Giovanni Host e Jakob Podbelšek.

UN PRODOTTO PER MEZZA JUGOSLAVIA

In agosto saranno due anni che la «RAM» opera nelle attuali ed ottimali condizioni. Naturalmente già prima erano state gettate le basi di collaborazione (innanzitutto con la Zanatoprema e per le spedizioni e consegne con la Brodomaterijal) e l'offerta di un prodotto tipizzato era stata subito accettata, l'interesse si allargò a macchia d'olio. Si trattava di fornire ai cantieri navali ed altre industrie jugoslave alcune versioni di ugelli per ossitaglio di lamiera metalliche, sia per strumenti a canello che per pantografi (è que-

Rino Racané: «Sono entrato in società alla fine del viaggio di nozze e non me ne pentò».

Prijevod članka iz revije na talijanskom jeziku, Rijeka, 16. — 30. lipnja 1986.

Složni trio “RAM”-a (L'affiatato trio della “RAM”)

Uzorna radionica na Zametu (Rijeka) — Proizvodi žiške za autogeno rezanje koji se koriste u brodogradilištima, a prije su se uvozili. Mario Micheli, Aldo i Rino Racanè ili poduzetnička profesionalnost.

Romano Farina

U saveznim i republičkim službenim dokumentima uvijek ima mjesta za poticaj otvaranja obrtništva i male industrije kada se planiraju razvojni programi na duži i kraći rok, društveno ekonomski pravci, a ispituju se nova aktivna područja radi poboljšanja proizvodnje i produktivnosti, te rješavanja pitanja nezaposlenosti. To znači otvaranje novih radnih mjesta, kao i osiguranje potrebnih usluga građanstvu radi jačanja osnove potrebne velikoj industriji, a trebala bi uspostaviti suradnju s malim i srednjim radionicama, što nije samo korisno, već neophodna dopuna nekim proizvodnim linijama korisnim za oba čimbenika.

Znači, službeno više nema razloga za neodlučnost prema privatnoj aktivnosti. Posljednjih godina priliku su iskoristili svi oni koji su imali sposobnosti i sredstava za investiranje uz mogućí kredit. Opredijeliti se za privatnu aktivnost u raznim zanatima u većini slučajeva nije lagan izbor, jer su u regijama i općinama još uvijek prisutni oklijevanje i sumnja u one koji su se opredijelili za opće djelatnosti. Zavlačenja nema kada treba izdati rješenja sve većem broju novih vlasnika snack — barova ili javnih lokala duž obale, u sektoru gdje se poslovni promet većim dijelom obavlja u gotovini i teže ga je kontrolirati obzirom da za sobom vuče i negativne pojave tj. financijske prekršaje, a kada treba prijaviti oporezivi dio dolazi do utaje poreza.

Tradicija i snalažljivost

Trebalo je krenuti uz pretpostavku da će preporuka Istarsko — Kvarnerske regije početi djelovati donekle ohrabrujuće na ostvarenje izbora, kako smo to već ranije napomenuli, što nije bio slučaj na lokalnom nivou. Ima mnogo inicijativa, a dosta ih je ostvareno, naročito u sektoru proizvodnog zanatstva potrebnog društvenoj industriji jer se međusobno nadopunjuju.

U glavnoj ulozi su uglavnom privrednici iz svijeta rada ovoga kraja (mnogo je sunarodnjaka), koji uživaju u našem području u metaloprerađivačkoj i brodograđevnoj industriji. Ljudi koji su naučili zanat od starih majstora nisu bili zadovoljni uobičajenim svakodnevnim monotonim radom, već su odlučili poticati um; znači radišnost i vještinu. Možda je nemoguće izraziti osobnu sklonost u radu u tvornici. Na ovim stranicama smo se zadržali na ljudima koje smo citirali sa sličnim karakteristikama koji uveličavaju radni svijet. Danas posjećujemo posebnu obrtničku radionicu u zapadnom gradskom gustu naseljenom kvartu Rijeke. Tamo su se malo pomalo izgubile karakteristike predgrađa s rijetkim kućama rasutim među vrtovima, poprimajući gradski izgled. Od Istarske ulice skreće udesno jedna kraća ulica (ulica Braće Monjac) poznata po maloj kino dvorani koja se nekada nalazi-

---

la u ovoj četvrti. Obnovljeno pročelje i prozori s terasom prema ulici, zatvorena njegovanom zimzelenom ogradom i željeznim vratima daju osjećaj reda. Iznad nadvratnika ulaza stoji natpis “Mehaničarsko-tokarska radionica Racanè — Micheli”. Poslovni prostor više liči na apoteku nego na radionicu zbog reda i čistoće koji vladaju na 238 četvornih metara korisne površine, podijeljene na radne prostore sa strojevima i raznim napravama, jedan lijepi ured, sanitarni čvor i skladište, sve renovirano rekonstrukcijom bivše gostionice koja je bila zatvorena trinaest godina. Radionica je prozračna i svijetla zahvaljujući velikim prozorima, strojevi su postavljeni po propisu, a radnici rade u košuljama sa znakom “RAM”, koji kao i onaj na vanjskom natpisu znači Racanè — Micheli. Vlasnici pogona su poznati i cijenjeni Riječani braća Rino i Aldo Racanè i Mario Micheli.

Zlatne ruke pedesetogodišnjaka

Postoji pravilo da se nakon pola stoljeća života može staviti na vagu serija važnih činjenica: stabilnost, stručnost i jasne odrednice. Simpatični trio “RAM” (naziv može značiti i Rino, Aldo, Mario) je tim s iskustvom stečenim u tvornicama (“Torpedo” i “Metalografički kombinat”), od naukovanja pa do specijalizacije s nekoliko kontakata s inženjerstvom.

U mehanici i organizaciji rada se dobro snalaze, a dokaz je dobro uvedena aktivnost. Bilo je potrebno veliko stečeno iskustvo za rukovoditelja radionice, tehnologa i planera. Naši sugovornici nisu željeli reklamu kod uobičajenog predstavljanja, jer smo ih došli ometati u radu: Aldo Racanè 52 godine, oženjen, otac dvoje djece, od kojih sin već radi u istoj radionici i kćer s kojom je postao djed male Lee; Mario Micheli, 51 godina, oženjen, otac jedne kćeri koja je tek maturirala u srednjoj talijanskoj školi; Rino Racanè, 51 godina, otac dvoje djece, od kojih je jedan sin već tokar u “R. Benčić”-u, a drugi pohađa Srednji elektrotehnički centar. Aldo je bio taj koji je prvi počeo kao privatnik, a od travnja 1965. godine trio nastavlja zajedno raditi u gore navedenoj garaži s dva tokarska stroja (jedan kao nadoknada ili protuvrijednost za izvršene radove, a drugi s pogonskim kožnim remenjem nabavljenim iz rashoda u Raši). Nakon što su kontaktirane razne tvrtke zainteresirane za njihove proizvode, rodila se ideja o otvaranju jedne “prave” radionice.

Aldo i Mario predložili su plan Rinu, koji se tek bio vratio s bračnog putovanja iz Dubrovnika. Kreditom od milijardu i 300 milijuna starih dinara nabavljen je prostor (bit će njihov 1994. godine), opremljen novi poslovni prostor sa četiri tokarilice (jedan automatski tokarski stroj), četiri bušilice, kompresorima i raznim pomoćnim napravama. Aldo, Mario i Rino vode i rade (mogli bi zaposliti 21 radnika jer je svaki od njih vlasnik — ortak) uz pomoć šest osoba: Andrija (brigadir), Vladimir Mulac, Darko Udovičić, Alen Buždon, Roberto Racanè i Rosetta Micheli (administrator). Kada narudžbe pritisnu pozivaju umirovljenike Giovannia Hosta i Jakoba Podbevška.

Proizvod za pola Jugoslavije

U kolovozu će biti dvije godine rada u aktualno boljim uvjetima. Ranije su bili već dogovoreni uvjeti o suradnji sa “Zanatopremom”, a za otpremu i prodaju s “Brodmaterijalom”. Ponuda tipiziranog proizvoda je odmah prihvaćena, a broj zainteresiranih je brzo rastao. Trebalo je opskrbiti brodogradilišta i ostalu jugoslavensku industriju s nekoliko tipova žižaka za autogeno rezanje čeličnih limova, za ručno rezanje kao i za pantografe (aparatus koji reže po priloženom nacrtu). Žižak je karakterističan brener iz kojega izlazi mješavina plin - kisik koja zagrijava — dok tanki mlaz kisika pod pritiskom reže čelični lim. Trio nam daje sva objašnjenja u vezi zadataka obrtničke radionice, koja je postala tako važna da radi po fiksnim ugovorima, a neizvršenje obveza moglo bi dovesti u neprilike jugoslavenska brodogradilišta: “ne moremo nikako nazad.....”

Nekada su brodogradilišta i druge industrije uvozili gotovo stotinjak vrsta od inozemnih proizvođača iz Amerike, Japana, Njemačke i drugih, a osim izdataka u valuti susretali bi se s nizom raznih tipova. To je razlog zašto je prijedlog “RAM”-a da se proizvodnja od 550 — 600 komada godišnje poveća na aktualnih 70 tisuća komada kromiranih žižaka iz bakra i mjedi objeručke prihvaćen.

Daljnja majstorija je ugradnja nove glave koja omogućava korištenje ovih žižaka na više tipova pantografa i tako proizvod postaje polivalentnim. Svaki se proizvod pakira u plastičnu kutijicu proizvedenu u riječkoj tvrtki “Varljen — Lizzul” na Kantridi, a kasnije se ovako kompletirani pakiraju u kartonske kutije i otpremaju kombijem u “Brodmaterijal”, koji je zadužen za otpremu i predaju.

Dokaz kvalitete proizvoda “RAM”-a je 50-postotna pokrivenost jugoslavenske potrošnje i priznanje “Uljanika”, “Inove” i drugih. U našoj državi postoje još dva proizvođača u Beogradu. Interes je prešao granice i jedan industrijalac iz Genove je ponudio suradnju, ali radionica već proizvodi punim kapacitetom i bili bi potrebni novi strojevi, kako kaže trio, novi krediti, carine i ostalo, pa nećemo zakoračiti u neizvjesnost. Imamo već kredite i kamate koje moramo podmiriti, radimo pažljivo, a za redovne potrebe polažemo sredstva u banku, jer imamo troškove održavanja, razna davanja, poreze na proračune koji se ovjeravaju sa zakašnjenjem, a na kraju još i osobni oporezivi dio. Ne treba zaboraviti da 24 posto ide odmah “Zanatopremi” i “Brodmaterijalu”. Ne može se baš mirno i spokojno raditi. Nakon zaključnog obračuna, nas trojica dolazimo na red za dohodak. Za plaće radnika potrebno je 10 — 12 milijuna starih dinara mjesečno, a nismo zakasnili niti jedan dan s njihovom isplatom.

ZANIMANJA: Nekada je bilo bolje

Ako zanemarimo 23-godišnjaka Roberta Racanè, Aldovog sina, u ovoj uzornoj radionici nema mladih koji bi mogli izučiti zanat. Razlog postoji i odmah nam ga “pjeva” Aldo (nije mu teško jer je bio jedan od ljepših glasova “Fratellanze”), koji potvrđuje da svaki stroj ima svoj određeni proizvodni program. Za dan rezerviran

---

za praktičnu obuku učenika, nedostajao bi nam taj stroj u proizvodnji, a to je nedopustivo zbog obveze “RAM”-a prema naručiteljima.

Obzirom da se nalazimo ovdje, pritisnut ćemo pedalu gasa po pitanju uvođenja mladih u razna zanimanja, usporedivši današnji sustav s onim koji je važio u vrijeme naukovanja Alda, Rina, Maria i njihovih vršnjaka, svi danas afirmirani u radu i životu; jer je škola učenika iz “Torpeda” bila i škola života zahvaljujući majstorima poput Andrea Petrića, Mandića, Stilinovića, Vivanta i drugih. Većinu školskog programa je sačinjavala praksa — kažu naši sugovornici — a teoriji je bilo namijenjeno manje prostora, pa se prilikom postizanja kvalifikacije bilo lakše zaposliti. Danas se iz raznih centara za usmjereno obrazovanje za razna zanimanja izlazi teoretski bolje pripremljeno za nastavak studiranja ili naknadnu specijalizaciju, ali manje osposobljeno za početak rada u nekom zanimanju. Samo jedan dan prakse u tjednu može dati vrlo malo iskustva s napravama i strojevima. Bila su to naša vremena marljivosti i odgovornosti, a trebalo je što prije steći zanimanje. Bio je praznik kada si tokom ljeta u radionici mogao ugasiti žed limunadom. Krenuvši od ovih pretpostavki možemo razumjeti kako ovakve privatne radionice, koje se modeliraju u sektoru male industrije kao vrijedna nadopuna onim društvenim, mogu nastati i prosperirati uz inicijative onih koji osim radnog iskustva i sposobnosti pružaju mogućnost programiranja, kvalitetan rad i poštuju rokove isporuke. To su vrline koje naš trio “RAM” svakako ima, jer se tako čvrsto afirmirao da ne može primati nove narudžbe.

Aldo i Rino Racanè, Mario Micheli i njihovi suradnici rade od jutra do 16 sati, što znači da nemaju mnogo slobodnog vremena (računajući da pored radionice vlasnici uvijek imaju nešto za dotjerati). Preostalo vrijeme posvećeno je obitelji, uobičajenoj nedjelji na stadionu, ponekom koncertu, čitanju, uz kratkotrajan odmor na moru ili snijegu. Zaključno, obrtnička radionica “RAM” dokazuje da se može dobro živjeti od rada, osigurati radno mjesto drugima, biti društveno korisnim ako se savjesno radi i upravlja, te uz proizvodnju postoji i kvaliteta. Primjer nam više nego jasno dolazi iz ulice Braće Monjac na Zametu.

Tekst ispod slika:

1. Mario Micheli (lijevo) Rino i Aldo Racanè prilikom jutarnjeg radnog sastanka u uredu
2. Uzorci proizvoda obrtničke radionice, naročito neophodni brodogradilištima. Iznad naslova: Kolektiv riječke obrtničke radionice “RAM” (Racanè — Micheli) u ulici Braće Monjac na Zametu
3. Aldo Racanè je bio prvi koji je počeo u privatnom sektoru, uputivši u projekt Rina i Maria
4. Mario Micheli na svojem proizvodnom radnom mjestu koje zahtijeva izuzetnu preciznost
5. Rino Racanè: Počeo sam po povratku sa svog bračnog putovanja i ne žalim
6. Šest djelatnika “RAM”-a rade na strojevima u idealnim radnim uvjetima

Prijevod dodatnog teksta

Prijepis ćirilicnog teksta iz novina:

“Tempo” — Beograd. 21. maj 1989.(najstarija novinska kuća na Balkanu, ugašena 2004.)

Na primeru metalostrugarske radnje “RAM” u Rijeci vidi se da je maloj privredi država još maćeha

REŽU ČELIK — REŽE NA DRŽAVU

Braća Rino i Aldo Racanè i Mario Micheli uživaju veliki ugled u Rijeci, ali su veoma nezadovoljni statusom. Kao partneri velikoj privredi obično su “zadnja rupa na svirali” iako brenerima snabdevaju kompletnu jugoslovensku brodogradnju. Zašto im država zaraćunava porez — na porez?

Bajke nema, a iluzije smo odavno potrošili slušajući obećanja koja se nikada nisu ostvarila. Ovom rećenicom pred vratima moderne radionice “RAM” u Rijeci doćekala su nas trojca vlasnika Aldo i Rino Racanè i Mario Micheli. Pesimizam i apatija trojice uglednih malih privrednika nikako se, mećutim, nisu slagali sa statusom koji ovi ljudi uživaju u Rijeci i Istri. Jer, na koju god adresu da se obrati, putnik — namernik će biti upućen u “RAM”.

Privatna radionica i jeste primer za ugled, za koji braća Racanè i Micheli kažu da nije „nagraćen” dužnim poštovanjem državnih organa prema maloj privredi. Odatle njihovo razoćaranje i apatija posle 30 godina lićne inicijative. Umesto velikih ambicija i borbe za profit — vlasnici “RAM”-a jedva čekaju — penziju.

A kad su poćinjali, 1966. godine, sve im je izgledalo drugaćije. Braća Racanè i Mario Micheli radili su u Metalском školskom centru kao metalostrugari. Tada su izmislili i izradili šest strugova, a za protivuslugu dobili jednu mašinu i otišli u privatnike.

USLOVI

Na pitanju šta to treba popraviti u sistemu da bi se mala privreda bolje razvijala braća Racanè i Mario Micheli kažu:

Prvo i osnovno je da vlasnici privrednih radnji dobiju status pravnih lica i da imaju iste uslove privrećivanja kao i velika privreda. Nadalje, mora se uvesti finansijska disciplina u kojoj će nam kupci plaćati na vreme. I treće, srediti porezni sistem .To se može uraditi jednostavno. Kako koji račun podnesemo poreznim organima, oni bi morali odmah da odbiju porez od 10 % ili 12 procenata. I to je sve. Bez nikakvog maltretiranja na kraju godine. Svi ovi predlozi, da se razumemo, vaćžili bi za proizvodno zanatstvo. Kafić i slićne usluge morali bi imati drugaćiji tretman.

Porez na porez

Veoma brzo osvojili su sasvim originalnu, vlastitu tehnologiju za proizvodnju brenera (dizni za autogeno rezanje ćelićnih limova). Danas proizvode sve vrste brenera za rućno, poluautomatsko i automatsko rezanje sa acetilenom ili butanom. Kupci su sva rećna i morska brodogradilišta, “Goša”, “Energoinvest” i mnoge druge velike i ugledne jugoslovenske firme. Zanatlije iz “RAM”-a nisu samo na

---

domaćem tržištu, ali su u velikoj konkurenciji uspjeli da se nametnu kvalitetom i poštovanjem rokova isporuke. Tu, međutim i počinju muke.

- Zaista imamo mnogo posla i na to se ne žalimo — kaže Rino Racanè — Malo nam, međutim ostaje. Od ukupnog godišnjeg prometa jedva skromnih deset odsto. Najveći problem nam je neredovno plaćanje. Brodogradilište, na primer kupi od nas brenera i mi smo mu za plaćanje “poslednja rupa na svirali”, jer ono mora prvo da izmiri financijske obaveze prema velikim dobavljačima. A svako kašnjenje u naplati nas skupo košta. Od trenutka isporuke do naplate prođe i po tri meseca, tako da pola naše zarade pojede inflacija. Nevolja je što nemamo status pravnog lica. Tada bismo imali i žiro-račun. Druga velika nevolja koja muči Alda i Rina Racanè i Marija Michelija su — porezi. Oni uglas tvrde da generalno gledano protiv poreza nemaju ništa, jer oni postoje svuda u svetu. Žale se, međutim, na čisto domaće besmislice i nelogičnosti zbog kojih mala privreda nikada neće moći da se razmahne. — Nigde u svetu nema da privrednik plaća porez na porez — kaže Aldo Racanè — Mi, na primer, kad overavamo fakturu o naplaćenom poslu moramo u Opštini da ostavimo i akontaciju za porez. Skupi se za godinu dana takvih akontacija oko 23 miliona dinara. Kad dođe svođenje računa sa poreskim organima, mi opet i na tu akontaciju plaćamo porez.

Majstori kao - pevači

Zvuči nelogično kažu i vlasnici “RAM”-a, ali njima je oporezovana i akumulacija. Prošle godine u akumulaciji su imali skromnih 19 miliona dinara. Računali su da od tih para i uz pomoć kredita kupe nove mašine, ali akumulacija im je oporezovana po sistemu ukupnog prihoda građana. Kao da su braća Racanè i Mario Micheli estradni umetnici ili fudbaleri. - Za osnovicu naših radnika plaćamo 82 odsto poreza — kaže Mario Micheli — a znamo da društvena privreda za svoje radnike na ime poreza odvaja 50 odsto. Ovaj primer i onaj sa akumulacijom samo pokazuju da ova država malu privredu podržava samo proklamacijama i da ništa nema od priče o izjednačavanju uslova poslovanja za privatni i društveni sektor.

Vlasnici radnje za proizvodnju brenera pola veka živeli su od obećanja države. Dvojica su zaradila skromne stanove (na trećem i devetom spratu jednog riječkog solitera), a treći i dalje živi kod tašte. Nemaju skupe automobile, vile i vikendice, nema bogatstva za razbacivanje. Živimo kao osrednji poslovođa u brodogradilištu “3. maj”, a ne slovimo da ima naših kolega koji su se obogatili i uspjeli. To je, ipak, moglo zahvaljujući liberalnijoj poreznoj politici u drugim opštinama i republikama, u Buzetu i Sloveniji — kaže Micheli.

Miša Brkić

Nagradu koju opisujemo u nastavku je priznanje koje CROMA dodjeljuje na kraju godine od 1992. menadžerima i poduzetnicima koji su se istakli u svom radu i postigli izuzetne rezultate u kategoriji velikih, srednjih i malih poduzeća, javnih

---

ustanova ili za menadžerski projekt, na temelju položaja na listi izvoznika, otvaranja novih radnih mjesta, povećanja zarade ili obima posla.

Jedna od nagrada pripala je i Rajku Vukeliću koji nam je rekao: "Menadžerski zadatak zahtijeva veliku odgovornost, jer i obične odluke mogu biti odlučujuće za sudbinu tvrtke i njezinih zaposlenika. Ovom se hipotekom nije lako uhvatiti u koštac s dnevnim izazovima tržišta rada, ali me ovaj rezultat još više obvezuje i želim napomenuti da ovo nije samo moja zasluga, već svih zaposlenika".

Revija Croma 20 — "Menadžeri i poduzetnici godine 2010"

Rajko Vukelić rođen je 11. ožujka 1954. godine u Novom Vinodolskom gdje završava osnovnu školu. Nakon završene Tehničke škole za strojarstvo i brodogradnju u Rijeci, zapošljava se u poduzeću „Viševica" u Bribiru na poslovima tehnologa u pripremi proizvodnje. Godine 1976. prelazi u trgovačko poduzeće „Brodmaterijal" Rijeka gdje obavlja poslove referenta prodaje alata, a potom rukovoditelja poslovnice alata do početka 1991. godine kada se zapošljava u privatnoj tvrtki „Strojopromet — Zagreb" iz Šenkovca. U „Strojoprometu" radi kao komercijalni predstavnik i rukovoditelj predstavništva u Rijeci do konca 1997. godine kada s kolegom i vlasnikom „Strojoprometa — Zagreb" g. Stjepanom Kraljićem kupuje privatnu tvrtku „RAM" d.o.o. Rijeka te postaje njezin vlasnik i direktor.

Tvrtka „RAM" se bavi proizvodnjom opreme i alata za autogeno rezanje i zavarivanje i jedina je u tom proizvodnom programu u Hrvatskoj, te uspješno prati kompletnu hrvatsku brodogradnju u području ručnog autogenog rezanja crne metalurgije, a prisutna je u proizvodnji metalnih konstrukcija u svim državama bivše Jugoslavije.

Godine 2006. gospodin Vukelić postaje direktor novoosnovanog poduzeća „Vulkan-nova" d.o.o. kada kupuje tvornicu brodske opreme i dizalica „Vulkan — DIBO" u stečaju, osnovanu 1929. godine. Nastavlja se proizvodnja opreme za vez i sidrenje broda, kao i dizalica čija se proizvodnja srećom nije prekidala od osnivanja poduzeća, uz zadržavanje svih zatečenih 88 radnika.

Danas tvornica zapošljava 129 djelatnika uz gotovo udvostručenu proizvodnju u odnosu na 2006. godinu. Ima vrlo uspješnu suradnju s norveškim partnerima putem kojih ostvaruje najveći postotak izvoza u programu brodske opreme koja je ugrađena na gotovo 1000 plovećih jedinica u svijetu u proteklih 80 godina proizvodnje.

S programom proizvodnje dizalica tvrtka je prisutna u svim državama bivše Jugoslavije, a trenutno se radi na otvaranju poduzeća u Srbiji.

S instaliranim proizvodnim kapacitetima tvrtka „Vulkan-nova" vezana je uz brod i brodogradnju, kako u Hrvatskoj tako i u Europi, te je prisiljena dijeliti i njihovu sudbinu koja će neminovno u dobroj mjeri određivati i budućnost same tvrtke.

Pod vodstvom direktora Vukelića proveden je cjeloviti reinženjering poslovanja tvrtke, te je za svega dvije godine „Vulkan-nova" vratila svoje pozicije i od gubitaka postala uspješna tvornica. To je primjer kriznog menadžmenta koji zorno

potvrđuje da poduzetnički proveden stečaj s preustrojem može u vrlo kratkom vremenu posrnulo poduzeće vratiti u dobru formu.

Gospodin Rajko Vukelić je oženjen i otac jednog djeteta. Slobodno vrijeme najviše voli provoditi u rodnom kraju u krugu svoje obitelji uz ispunjavanje želja i prohtjeva dvojice unuka.

RAJKO VUKELIĆ

direktor tvrtke VULKAN-NOVA d.o.o., Rijeka

Rajko Vukelić rođen je 11. ožujka 1954. godine u Novom Vinodolskom gdje završava osnovnu školu. Nakon završene tehničke škole za strojarstvo i brodogradnju u Rijeci, zapošljava se u poduzeću „Viševica“ u Bribiru na poslovima tehnologa u pripremi proizvodnje.

Godine 1976. prelazi u trgovačko poduzeće „Brodomaterijal“ Rijeka gdje obavlja poslove referenta prodaje alata a potom rukovoditelja poslovnice alata do početka 1991. godine kada se zapošljava u privatnoj tvrtki „Strojopromet - Zagreb“ iz Šenkovca. U „Strojoprometu“ radi kao komercijalni predstavnik i rukovoditelj predstavništva u Rijeci do konca 1997. godine kada s kolegom i vlasnikom „Strojoprometa - Zagreb“ g. Stjepanom Kraljićem kupuje privatnu tvrtku RAM d.o.o. Rijeka te postaje njezin vlasnik i direktor.

Tvrtka RAM se bavi proizvodnjom opreme i alata za autogeno rezanje i zavarivanje i jedina je u tom proizvodnom programu u Hrvatskoj te uspješno prati kompletnu hrvatsku brodogradnju u području ručnog autogenog rezanja crne metalurgije te je prisutna u proizvodnji metalnih konstrukcija u svim državama bivše Jugoslavije.

Godine 2006. gospodin Vukelić postaje direktor novoosnovanog poduzeća Vulkan-nova d.o.o. kada kupuje tvornicu brodske opreme i dizalica Vulkan - DIBO u stečaju, osnovanu 1929. godine. Nastavlja se proizvodnja opreme za vez i sidrenje broda, kao i dizalica čija se proizvodnja srećom nije prekidala od osnivanja poduzeća. Uz zadržavanje svih zatečenih 88 radnika.

Danas tvornica zapošljava 129 djelatnika uz gotovo udvostručenu proizvodnju u odnosu na 2006. godinu. Ima vrlo uspješnu suradnju s norveškim partnerima putem kojih ostvaruje najveći postotak izvoza u programu brodske opreme koja je ugrađena na gotovo 1000 plovecih jedinica u svijetu u proteklih 80 godina proizvodnje.

S programom proizvodnje dizalica tvrtka je prisutna u svim državama bivše Jugoslavije, a trenutno se radi na otvaranju poduzeća u Srbiji.

S instaliranim proizvodnim kapacitetima tvrtka Vulkan-nova vezana je uz brod i brodogradnju, kako u Hrvatskoj tako i u Europi te je prisiljena dijeliti i njihovu sudbinu koja će neminovno u dobroj mjeri određivati i budućnost same tvrtke.

Pod vodstvom direktora Vukelića proveden je cjeloviti reinterenring poslovanja tvrtke te je u svega dvije godine Vulkan-nova vratilo svoje pozicije i od gubitaka postao uspješna tvornica. To je primjer kriznog menadžmenta koji zorno potvrđuje da poduzetnički proveden stečaj s preustrojem može u vrlo kratkom vremenu posrnulo poduzeće vratiti u dobru formu.

Menadžeri Rijeke, Raba i Jelenja

Nagrađeni su Vesna Pavletić iz „Pavletić grupacije”, Rajko Vukelić iz „Vulkan-nove”, Radisav Drljević iz „Thermotechnika” Jelenje, te Vlado Miš iz „Imperiala” Rab

ZAGREB » Hrvatsko udruženje menadžera i poduzetnika CROMA jučer je svečano dodijelilo 14 nagrada za menadžera godine u Hrvatskoj, a među dobitnicima se našlo čak četvero njih iz Rijeke i Primorsko-goranske županije, koja je uz pokrovitelja, predsjednika Republike Ivu Josipovića, bila partner ovogodišnjeg susreta CROMA.

U kategoriji mladih menadžera godine nagrađena je Vesna Pavletić, direktorica „Pavletić grupacije” iz Rijeke, koja je zajedno sa suprugom krenula u poduzetništvo u svom stanu 2001. godine, podignuvši mali hipotekarni kredit. Danas njezina tvrtka zapošljava 108 radnika, a prerasla je u lidera na području prodaje proizvoda za dobar san, smislivši u svijetu jedinstven proizvod - biocrystal.

Kao menadžer godine u malim poduzećima nagrađen je Radisav Drljević, direktor obiteljske tvrtke ТТО „Thermotechnik” iz Jelenja, kojoj je primarna djelatnost proizvodnja uređaja za centralno grijanje. Tvrtka radi proizvode svjetske kvalitete s novim tehnološkim rješenjima patentiranim u Njemačkoj i Europskoj uniji.

Vulkan cijenen u svijetu

Nagradu u kategoriji javnih poduzeća dobio je Vlado Miš, koji je od 2000. godine direktor „Imperiala” iz Raba. Nekoć je ta tvrtka bila u tako lošem stanju da je smatrana «klinički mrtvom», ali nakon ulaganja od 35 milijuna eura „Imperial” je udvostručio prihode i postao glavni gospodarski subjekt na Rabu, od kojeg prihode ostvaruje i oko 15 posto svih otočana.

Rajko Vukelić direktor tvrtke „Vulkan-nova” iz Rijeke dobio je nagradu za menadžera godine u kategoriji srednjih poduzeća. Njegova tvrtka, nastala 2006. na ruševinama tvrtke „Vulkan-DIBO” u stečaju, danas proizvodi brodsku opremu cijenjenu u svijetu. U proizvodnji dizalica prisutna je u svim državama bivše Jugoslavije, a sada otvara i poduzeće u Srbiji. Najbolji menadžeri velikih poduzeća su Igor Greblički, direktor tvrtke „Boxmark Leather” iz okolice Varaždina, poznatog proizvođača opreme od kože za automobile, te Damir Skender, direktor „Saponije” iz Osijeka.

Priznanje i u Žminj

Među srednjim poduzećima nagrađen je Adrian Josip Ježina, direktor „B.net-a” iz Zagreba, dok je menadžer godine među malim poduzećima postao Nikola Nemčević, direktor tvrtke „Janspider” iz Pitomače, koja proizvodi ljekovito bilje i čajeve.

U kategoriji inozemnih poduzeća nagrade su dobili Darko Ranogajec, direktor „Omco Croatia” iz Huma na Soči, te Željko Uzelac, direktor tvrtke „Metalni lijev”. Kao poduzetnica godine nagradu je dobila Bernarda Cecelja, vlasnica i direktorica tvrtke

„Bernarda” iz Nedelišća, a projekt-menadžer godine postao je Graciano Rudan, direktor tvrtke „Rudan” iz Žminja. Nagradu za životno djelo dobili su potpredsjednica „Agrokora” Ljerka Puljić i Đuro Horvat, generalni direktor „Tehnixa” iz Donjeg Kraljevca. Sve dobitnike pohvalio je Esad Čolaković, predsjednik udruženja CROMA, naglasivši da je riječ o 14 ravnopravnih nagrada.

Branko PODGORNİK

Nad slikom:

Vlado Miš – oporavio javnu tvrtku „Imperial” Rab
Radislav Drljević – najbolji u malim poduzećima
Vesna Pavletić – nagrađena mlada menadžerica
Rajko Vukelić – odličan u srednjim poduzećima

2 **NOVI LIST** Sljeda, 17. studenoga 2010.

novosti

ESKLUZIVNE VIJESTI
 poračunite na novi.hr

UVODNIK
 FINE
 NEVENI ŠMATIC

Proračunske trice i kućine

Trice koje se uključuju u proračun su... (text continues)

STEDNJA NA ODRŽAVANJU? SUSTAV MOBILNE TELEFONJE HT-a JUČER KRATKO BID U PREKIDU

Pala T-mobile mreža, uzrok kvara nepoznat

ZAGREB – T-mobilne korisnici... (text continues)

NAGRADEN TRUD UDRUŽENJE CROMA DODJELILO 14 GODIŠNJIH PRIZANJA

Menadžeri godine iz Rijeke, Raba i Jelenja

Nagrađeni su Vesna Pavletić iz Pavletić grupacije, Rajko Vukelić iz Vulkan-nove, Radislav Drljević iz Thermotechnika Jelenje, te Vlado Miš iz Imperiala Rab

ZAGREB – Hrvatsko udruženje menadžera i poduzetnika CROMA jučer je održalo svečano... (text continues)

SVI RAVNOPRAVNI Sve dobitnike pohvalio je Esad Čolaković, predsjednik udruženja CROMA, naglasivši da je riječ o 14 ravnopravnih nagrađenika

... (text continues)

Priznanje i u Zminj

... (text continues)

Radislav Drljević
 Najbolji u malim poduzećima

Vesna Pavletić
 Nagrađena mlada menadžerica

Vlado Miš
 Oporavio javnu tvrtku Imperial Rab

Rajko Vukelić
 Odličan u srednjim poduzećima

Prof. dr. Sergio Rossi, savjetnik švicarske Vlade za monetarnu politiku, ističe da bez državne intervencije nema izlaska iz današnje krize. Nažalost, jedna od težih posljedica aktualnog ekonomsko-društvenog trenutka pokazuje kako ravnodušnost kojom mehanizmi i logika zarade, financijska nečovječnost i špekulanstvo nastavljaju uništavati opstanak ljudi čije bi inače blagostanje trebalo predstavljati bitnost svakog društva. Praktično, sve ono što nazivamo krizom, utječe na prava i doživljaj svakog pojedinca pobrkavši ulogu, potrebe i zahtjeve, poremetivši preživljavanje koje neminovno vodi do većeg osiromašenja siromašnih, stvarajući od bogataša još bogatiji sloj.

POLA STOLJEĆA USPJEHA - RIJEČKA TVRTKA ZAUZIMA VAŽNO MJESTO U PODRUČJU REZANJA I ZAVARIVANJA

„RAM“-ove »škare« kroje brojne europske brodove

»Škare« za rezanje čeličnih limova kojima se »kroje« razni brodovi počele su rezati i u mnogim talijanskim, njemačkim i ostalim brodogradilištima, sudjelujući pri tome u izgradnji nekih od najvećih brodova današnjice, ističu u „RAM“-u

Pola stoljeća od osnutka te 47 godina kontinuirane proizvodnje obilježava ove godine riječka tvrtka „RAM“, koja je 1962. godine započela radom u garaži kao mala obrtnička radionica, da bi danas preuzela vodeće mjesto u području plinskog, ali i ostalog rezanja i zavarivanja u Zemlji i inozemstvu. Unatoč nezavidnom položaju u kojem se hrvatska brodogradnja danas nalazi, „RAM“ je pronašao tržište za svoje proizvode i usluge, te je danas uglavnom orijentiran na izvoz. Početkom ovog tisućljeća proizvodi poput plinskih rezača za rezanje čeličnih limova, ali i „RAM“-ove dizne našli su se i na europskom tržištu ravnopravno konkurirajući najvećim svjetskim proizvođačima ove opreme. Možemo reći da su »škare« za rezanje čeličnih limova kojima se »kroje« razni brodovi počele rezati i u mnogim talijanskim, njemačkim i ostalim brodogradilištima, sudjelujući pri tome u izgradnji nekih od najvećih brodova današnjice, napominje Rajko Vukelić, dodajući da je upravo kupac taj koji pokreće „RAM“ i daje mu snagu i inspiraciju za nastavak poslovnog djelovanja. S tim je ciljem „RAM“ i pokrenuo portal rezanja i zavarivanja na web adresi www.zavarivanje.info koji je vremenom postao mjesto okupljanja svih korisnika ove vrste opreme.

Timski rad

Direktor poduzeća Rajko Vukelić kao tajnu uspjeha ove riječke tvrtke ističe - timski rad.

Nema sumnje da je temelj „RAM“-ovog uspjeha, kao uostalom i svakog drugog uspjeha, timski rad, te otvorenost za usvajanje i primjenu novih tehnologija. Naravno, neizostavno je kontinuirano usavršavanje te dobronamjerna i umjerena natjecateljska želja, napominje Vukelić objašnjavajući da „RAM“ trenutačno proširenjem proizvodnog i ostalog prodajnog programa donekle amortizira veliki pad potrošnje svojih proizvoda u domaćim brodogradilištima do kojega je došlo zbog nedostatka ugovorenih poslova.

Naime, osim što je ova riječka tvrtka svoje poslovanje usmjerila na sva domaća brodogradilišta, te na hrvatsku metalnu industriju, ona je prisutna i u metaloprerađivačkim državama bivše Jugoslavije, a putem domaćih kooperanata, u brodogradnji Italije i Njemačke. „RAM“ oko 25 posto svoje proizvodnje plasira na inozemna tržišta, a odnedavna ta tvrtka izvozi i u Kubu. Rajko Vukelić je preuzeo „RAM“ prije 15 godina, kada je brodogradnja također bila »u krizi«.

I 1997. godina bila je krizna po pitanju plasmana proizvoda budući da je ukupna proizvodnja bila usmjerena na brodogradnju, koja je također bila bez ugovora. Ipak, poznavajući kvalitetu i primjenu proizvoda te činjenicu da je u brodogradnji uvijek bilo uspona i padova, moja je vizija bila da se proizvodnjom može i treba uspjeti, a ovogodišnja proslava 50. jubileja najbolji je dokaz da su procjena i donesena odluka bili ispravni, smatra Vukelić koji je 2006. godine postao i direktorom novoosnovanog poduzeća „Vulkan-nova“ d.o.o. koje je kupilo tvornicu brodske opreme i dizalica „Vulkan DIBO“ u stečaju. Njegova odluka da zadrži sve radnike te nastavi proizvodnju i u ovoj se tvrtki pokazala ispravnom, budući da je proizvodnja udvostručena zbog čega su u „Vulkan-novi“ otvorena i nova radna mjesta.

Upravo zahvaljujući ovom primjeru poduzetnički provedenog stečaja, Vukelić je 2010. godine proglašen najboljim menadžerom u kategoriji srednjih poduzeća, a ključnim za ovaj uspjeh smatra organizaciju.

Posložene kockice

Da bi se s nečim uspjelo, potrebno je dobro posložiti mnogo kockica, no ipak je najvažnije posložiti kvalitetan kadar, smatra Rajko Vukelić nevoljko se osvrćući na Zakon o predstečajnom postupku koji je od nedavno na snazi. U teškim prilikama u kojima se nalazimo ključno je održati proizvodnju, zadržati sva radna mjesta i pokušati što više izvoziti. Osobno smatram da se svaki zakon treba poštovati i to sam kao direktor poduzeća kojima sam na čelu i prije radio, te državi nismo dužni ni po kojoj osnovi pa upravo stoga manjkavost ovoga zakona vidim u »stavljanju u isti koš« tvrtki ne samo s obzirom na redovitost podmirivanja svojih obveza, već i na specifičnosti djelatnosti pojedinih tvrtki, ističe Vukelić napominjući da „RAM“ ionako teško konkurira kineskim i korejskim poduzećima, te da im zakonski okvir o plaćanju u roku od 60 dana može predstavljati problem, pogotovo stoga što zakašnjela naplata izvoznih proizvoda nije rijetkost. Prema njegovom mišljenju, ni činjenica da bi Hrvatska sljedeće godine trebala postati članicom Europske unije nije predznak svjetlije budućnosti metalne industrije. Možda će u nekim djelatnostima ulazak u Europsku uniju i donijeti pozitivne pomake, no nažalost, ne i u metaloprerađi. Naime, ni danas nema zapreke da surađujemo sa zemljama Europske unije, no budući da one štite vlastitu domaću proizvodnju, mi s njima možemo surađivati samo ako radimo ispod cijene, odnosno s gubicima, ističe Vukelić.

S predviđanjima da će gospodarska kriza u Hrvatskoj potrajati još najmanje dvije godine slaže se naš sugovornik.

Ispod slike: S obzirom na krizu u domaćoj brodogradnji „RAM“ se dobrim dijelom usmjerio i na izvoz.

Ponovo kandidat za menadžera godine

Nakon priznanja koje mu je iskazala struka izborom za menadžera godine 2010. godine u kategoriji srednjih poduzeća, Rajko Vukelić je ove godine kandidiran za menadžera godine u kategoriji malih poduzeća, odnosno za „RAM“.

Svako takvo priznanje za dosadašnji rad i uspjeh veseli i poticaj je za daljnje izazove, pogotovo kad i nominacija i nagrade dolaze od struke. Budući da su i „Vulkan — nova“ i „RAM“ kadrovski dobro organizirani, razlika u upravljanju srednjim i malim poduzećem u mom slučaju gotovo ni nema. Naravno, malo poduzeće podrazumijeva

i manje problema, zaključuje Vukelić napominjući da je u „RAM“-u zaposleno 10, a u „Vulkan-novi“ 125 ljudi.

Ipak, optimizma Rajku Vukeliću ne nedostaje te napominje da je, kad je „RAM“ u pitanju, sljedeći cilj prebroditi tešku 51. godinu postojanja ove tvrtke, te dočekati sljedeći „okrugli“ 60. jubilej.

Ispod slike: Već je bio laureat — Rajko Vukelić.

poslovni

Srijeda, 24. listopada 2012.

7

POLA STOLJEĆA USPJEHA ■ RIJEČKA TVRTKA ZAUVIMA VAŽNO MJESTO U PODRUČJU REZANJA I ZAVARIVANJA

RAM-ove »škare« kroje brojne europske brodove

»Škare« za rezanje čeličnih limova kojima se »kroje« razni brodovi počele su rezati i u mnogim talijanskim, njemačkim i ostalim brodogradilištima, sudjelujući pri tome u izgradnji nekih od najvećih brodova današnjice, ističu u RAM-u

Karolina KRIKŠIĆ

Pola stoljeća od osnutka te 47. godina kontinuirane proizvodnje obdijelava ove godine riječka tvrtka RAM, koja je 1962. godine započela s radom u garaži kao mala obrtnička radionica da se danas pretvara vodeće mjesto u području plimskog, ali i ostalog rezanja i zavarivanja u zemlji i inozemstvu. Dvanaest nezavisnim podružjima u kojima se bavavna brodogradnja danas nalazi, RAM je proširio tržište za svoje proizvode i usluge te je danas uglavnom usmjeren na izvoz.

Površinom ovog tisućljeća proizvodi poput plimskih rezaca za rezanje čeličnih limova, ali i RAM-ove dizane našli su se i na europskim tržištima razvijenim kao i na tržištima najbogatijih svjetskih proizvodaca ove opreme.

– Moderno reći da su »škare« za rezanje čeličnih limova kojima se »kroje« razni brodovi počele rezati i u mnogim talijanskim, njemačkim i ostalim brodogradilištima, sudjelujući pri tome u izgradnji nekih od najvećih brodova današnjice, napominje Rajko Vukelić dodajući da je upravo kapacitet koji krije pokreće RAM i daje mu snagu i inspiraciju za nastavak poslovnog djelovanja.

– S tim je ciljem RAM i po-

klizno postao partner i zavarivanja na web adresi www.zavarivanje.info koji je s vremenom postao mjesto okupljanja svih korisnika ove vrste opreme.

Timski rad

Direktor poduzeća Rajko Vukelić kao tajni uspjeha ove riječke tvrtke ističe – timski rad.

– Nema sumnje da je izmaš RAM-ov uspjeh, kao uspjeh i svakog drugog uspjeha, timski rad te otvorenost za uvažavanje i primjenu novih tehnologija. Naravno, nezastarano je korišteno usavršavanje te dobrih namjera i izvornost materijala, napominje Vukelić objavljujući da RAM trenutno nastavlja poslovanje u okviru programa domaćeg amortizira veliki pad potrošnje RAM-ovih proizvoda u dvanajest brodogradilištima do kojega je došlo zbog nedostatka upravljenih poslova.

Naime, ostali što je ova riječka tvrtka svoje poslovanje usmjerila na dva domaća brodogradilišta na hrvatskoj metalnoj industriji, ona je prisutna i u metaloprerađivačima bivše Jugoslavije, u suvremeni kooperantima, u brodogradnji Italije i Njemačke. RAM oko 23 posto svoje proizvodnje plasira na inozemna tržišta, a odne-

avno ta tvrtka izvodi i u Europi. Rajko Vukelić RAM je preuzeo prije 15 godina, kada je brodogradnja također bila u krizi.

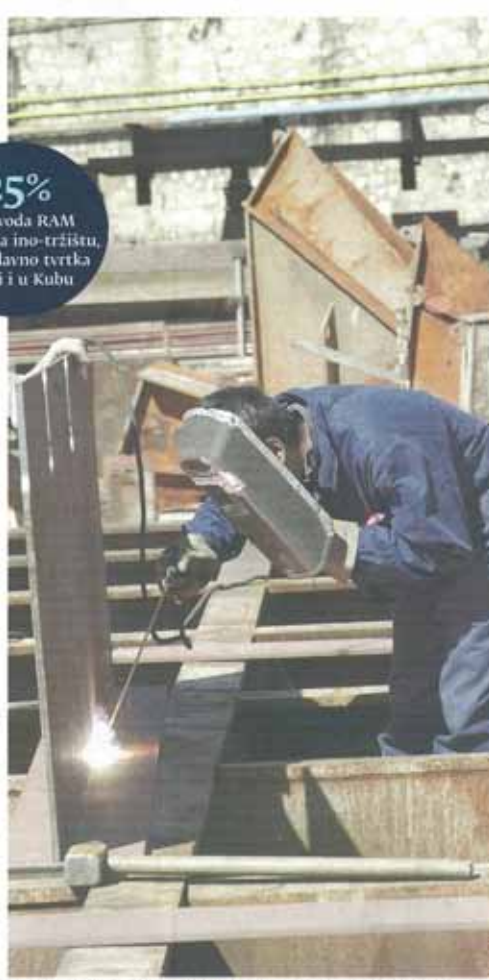
– I 1997. godina bila je krizna po pitanju plasiranja proizvoda budući da je ukupna proizvodnja bila usmjerenja na brodogradnju koja je također bila bez ugovora. Ipak, poznavaoći kvalitetu i primjenu proizvoda te činjenicu da je u tom dogradnji uvijek bilo uspona i padova, moći je vizija bila da se proizvodnja može i treba uspijeti, a ovogodnja proizvodnja 50. jubileja najbolji je dokaz da su procjene i donesena odluka bili ispravni, ističe Vukelić koji je 2006. godine postao i direktorom novostvorene podružnice Vulkan-novi d.o.o. koja je kupila euversku brodske opreme i dizalica Vulkan-DIBO u stečaju. Njegova odluka da zadrži sve radnike te sastavi proizvodnju i ovaj se tvrtki pokazala ispravnom budući da je proizvodnja udvostručena zbog čega su u Vulkan-novi otvoreni i novi i stara mjesta. Upravo zahvaljujući ovom primjeru poduzetnički provedenog stečaja, Vukelić je 2010. godine proglašen najboljim menadžerom u kategoriji srednjih poduzeća, a ključnim za ovaj uspjeh smatra organizaciju.

Posložene kockice

– Da bi se s način uspjeha, posebno je dobar poslovanje puno kockica, no ipak je najvažnije poslovanje kvalitetan kadar, smatra Rajko Vukelić neviđajući se ovrćući na Zakun u prebježnim poslovanju koji je od zadržava na snazi.

– U takvim prilikama u kojima se nalazimo ključno je održati proizvodnju, zadržati sve radna mjesta i pokušati čim više inovirati. Očekujemo stratum da se svaki zakon treba poštovati i to sam kao direktor poduzeća kojim sam na čelu i prije radio te držati sistem držati ni pokušaj osnovi pa upravo stoga manjkavost ovoga zakona vidim u »stavljanju u štetu koje tvrtki ne samo i obuzorn na redovnost poduzetništva svojih obnova, već i na sprečivosti djelatnosti pojedinih tvrtki, ističe Vukelić napominjući da RAM istaknuo nekoliko konkretnih klijentskih i korisničkih poduzetima te da im nekadašnji okvir o plaćanju u roku 80 može predstavljati problem, pogotovo stoga što zakonski plaćanja izvornih proizvoda nije rijetkost.

Prema njegovom mišljenju, za činjenica da bi tvrtkarska činjenica godine tre-

25%
proizvoda RAM
plasira na ino-tržištu,
a odnedavno tvrtka
izvodi i u Kubu

S obzirom na krizu u domaćoj brodogradnji, RAM se dobrim dijelom usmjerio i na izvoz

Ponovno kandidat za menadžera godine

Nakon priznanja koje mu je struka iskazala izbor za menadžera godine 2010. godine u kategoriji srednjih poduzeća, Rajko Vukelić ove je godine kandidiran za menadžera godine u kategoriji malih poduzeća, odnosno za RAM.

– Svako takvo priznanje za dosadašnji rad i uspjeh veseli i potiče je za daljnje izazove, pogotovo kad i nominacija i nagrade dolaze od struke. Budući da su i Vulkan-novi i RAM kadrovski dobro organizirana poduzeća, radnika u upravljanju srednjim i malim poduzetom u ovom obitaju gubitak ni nema. Naravno, malo poduzetne podržavatelja i manje problema, zaključuje Vukelić napominjući da je u RAM-u zaposleno 10, a u Vulkan-novi 125 ljudi.

Ipak, optimizma Rajku Vukeliću ne nedostaje te napominje da je, kad je RAM u pitanju, sljedeći cilj prebroditi tešku 51. godinu postojanja ove tvrtke te dočekati sljedeći »okrugli«, 60. jubilej.

Već je bio laureat – Rajko Vukelić

bude poslati članicom Europske unije nije podatak svjetije budućnosti metalne industrije.

– Možda će u nekim djelatnostima ulazak u Europsku uniju i donijeti pozitivne promjene, no, na žalost, ne i u metaloprerađivačima. Naime, ni danas nema zapeka da suradnjom sa zemljama Europske unije, no budući da oće štititi vlastitu proizvodnju, mi s njima možemo suradnjati samo ukoliko radimo ispod cijene, odnosno s gubitcima, ističe Vukelić.

– Prebježavajmo da će gospodarska kriza u Hrvatskoj potrajati još najmanje dvije godine ali se naš gospodarstvo.

– Odnosno smatram da čemu je najbolje osjetiti tijekom sljedeće godine te bez izmjena stanava domaću brodogradnju na koju smo u najvećem postotku vezani kao i ostalih većih metaloprerađivačkih sustava na vidim priliku za daljnji rast tvrtki kojima upravljamo, a čiji su programi usko vezani uz brodogradnju. Naime, kako smo već rekli, zapekne zemlje štititi vlastitu proizvodnju, a zemljama s istom ciljevnim ne možemo konkurrirati, ističe Rajko Vukelić.

Prikaz sajamskih aktivnosti (slika 4504)

Međunarodni sajmovi tehnike i tehničkih dostignuća najznačajniji su gospodarski i tehnološki događaji u jugoistočnoj Europi, koji imaju izuzetan utjecaj na budući industrijski razvoj. Nastojanja organizatora sajmova su usmjerena prema uspješnom zastupanju interesa poduzetnika i stvaranju uvjeta za unapređenje njihovog nastupa na tržištu. Dva su vrlo važna razloga sudjelovanja poduzetnika: prvi je samo natjecateljskog karaktera, a drugi, puno važniji, je od komercijalnog interesa i uspostavljanja novih kontakata s morskim brodogradilištima i poduzećima u ovom dijelu Europe, kao i mnogi susreti koji se realiziraju s dosadašnjim distributerima i krajnjim korisnicima. Sajmovi pružaju uvid u najnovija tehnološka rješenja na ovom području i postali su nezaobilazno mjesto i vrijeme intenzivnih poslovnih susreta stručnjaka i poslovnih ljudi, kao i stvaranja partnerskih odnosa s raznim proizvođačima.

Duh modernog vremena kao i opredjeljenje da se uvijek bude u žiži privrednih događanja, omogućili su „RAM“-u susrete na sajmovima s mnogobrojnim svjetskim proizvođačima iz različitih oblasti i privrednih grana, kao i upoznavanje niza najaktualnijih tehnologija i proizvoda vrhunskog kvaliteta. Posljednjih godina se „RAM“ profilirao u tvrtku koja nije samo u mogućnosti isporučiti svoje

proizvode, već i svu potrebnu opremu na polju rezanja i zavarivanja s ciljem praćenja proizvodnje svojih korisnika. Čitava tvrtka se kontinuirano osposobljava kako bi upregnula stečeno iskustvo u korist tržišta i da svoje aktivnosti prezentira na nov način korištenjem modernije tehnologije, sajmova, interneta i društvenih mreža.

Svakoj tvrtki kao i marketinškom uredu „RAM“-a svako je nagrađivanje kvalitete ili priznanje kreativnosti pozitivno i dobro, ukoliko se daje kreacijama — novim proizvodima na ovom dijelu tržišta, jer je nagrada ili priznanje dokaz stvaralačkog poriva.

Za vrijeme sajamskih dana „RAM“ je poslao novu i jasnu poruku ovom tržištu da je u stanju riješiti sve probleme koji su se godinama gomilali i da je počelo novo vrijeme u kojem ova grana može ponovno biti vrlo važan faktor u rezanju i zavarivanju čeličnih limova, kao i s komercijalnom robom za svu prateću opremu. Navest ćemo sajmove kojima smo posvetili izuzetnu pažnju: Sajam zavarivanja — Zagreb, SASO — Split, ZEPS — Zenica, Banjaluka, Beograd — Sajam tehnike.

Zaključak

Ne otkrivajući identitet s popriličnim ponosom na vlastita postignuća u svom djelovanju u ovim desetljećima od nekadašnjih izazova, možemo slobodno reći da danas trojica osnivača gaje drugi interes, netko u pjevanju, netko u glazbi, netko u informatici, što ima nevjerojatnu moć prizivajući sjećanja. Slike i pisani dokumenti dokazuju da se prilikom najtežih gospodarskih kriza, vlastitim zalaganjem, trudom i neprekidnim radom mogu postići vidljivi i značajni rezultati. Uostalom, svako zlo nosi u sebi tračak dobrog a zato ne treba klonuti, već se boriti svom snagom, a nešto dobrog će ostati. Imali smo mogućnost uvjeriti se o ovom osobito pamtljivom ostvarenju sa spretno uravnoteženim omjerima ozbiljnog i poletnog entuzijazma. Osmišljeno kao optimistično — poticajno ostvarenje sa sretnim završetkom i lijepom porukom kako nikada, pa čak ni ujesen života u kojoj više ne cvjetaju ruže, ne treba odustati od vjere u bolju budućnost.

Na putu našeg razvoja neuspjesi i poteškoće bili su u sjeni riješenosti i odlučnosti, te su velikom voljom i upornošću stvoreni uvjeti da od male obrtničke radionice postane cijenjena tvrtka. Iskreno vjerujemo da se posao jedino i isključivo može obavljati kvalitetno ako mu onaj koji ga obavlja pristupi s pažnjom, znanjem i ponajprije ljubavlju. Ta vječna tema središnji je pokretač svih djelovanja tvrtke i nezaobilazni element čovjekova postojanja. Ona daje smisao našim životima, ona je jedina vječna i neiscrpna baština koju želimo ostaviti budućim naraštajima u nasljeđe. Dok listate ove stranice upoznajte dio nas, jer je sve ovdje brižljivo skupljeno protkano osobnim emocijama i željama autora.

Treba imati na umu da svaki zaposlenik, kako na radnom mjestu, tako i u javnosti uvijek predstavlja i svoj kolektiv. Na taj način pojedinac je, htio to ili ne, važan čimbenik u odnosima s javnošću svoga poduzeća ali i svojeg zanimanja. Od zaposlenika se očekuje da djeluje profesionalno i da se prvenstveno bavi onim što je predmet njegova posla, zatim da njegovo djelovanje nema obilježja privatnosti, da bude poslovno ispravan i time uvijek koristan.

Ravnopravnim članstvom u Europskoj uniji 2013. godine spremni smo se suočiti s tržištem u svim posebnostima ove tvrtke, čiji detalji i cjeline stalno potiču na snimanje i praćenje, jer je jasno da ona neće ostati samo spomenik prošlih vremena, nego će još dugo nastaviti svojim radom ukoliko će njezini sadašnji i budući djelatnici prihvaćati zacrtani put.

Svijet ne čine boljim revolucije, buntovništvo niti bilo koji drugi oblik destrukcije; mijenja ga samo i isključivo ljubav — ljubav prema napretku, ljubav prema znanju, ljubav prema slobodi, ljubav prema bližnjemu, ljubav prema prirodi, ljubav prema radu, ljubav prema životu i na kraju ljubav prema ljubavi! Potrebno je voljeti da bi se postalo boljim čovjekom i dalo svoj mali doprinos onomu što nas okružuje. Prepuštamo vas našoj, s ljubavlju i zbog ljubavi stvaranoj monografiji .....

Pedeset godina nezaboravnih trenutaka, istraživanja i natjecanja je iza nas, a mnoštvo proizvoda je prošlo kroz naše ruke. Mnogi od vas će pronaći svoje mjesto u monografiji koja će uspomene oteti zaboravu. Prelistajte stranice i zavirite u tekstove, proučite fotografije i učinite to svaki put kada vam bude teško ili budete veseli. Uostalom, ne treba vam razlog za listanje stranica monografije o dragim osobama koje su vas oblikovale i na koje ste vi utjecali.

U rukama držite trag povijesti čiji su tekstovi, fotografije i fotografski zapisi svjedoci našeg osobnog pečata kojega smo ovdje ostavili nakon početnog poleta, nova znanja i vještine, ali i nove zahtjeve i izazove. Vraćajući se svom početku i željno očekujući vaš sud, završavamo ovaj izuzetno težak zadatak našom spoznajom i stihovima talijanskog pjesnika Giuseppea Ungaretti.

Vaše uredništvo

Godine idu.... vrijeme prolazi. Jedva čujno otkucavaju sati u našoj podsvijesti. Još par običnih mjeseci će proći i godina nova početak će opet!... Tako iz dana u dan, iz godine u godinu .... generacije prolaze - uspomene ostaju!

Sjećanje

**Sjećanje, nekorisna beskonačnost,
sami i ujedinjeni protiv mora,
netaknut
usred beskrajnih dahtanja,
More,
vapaj slobodne veličine,
i neprijateljske nevinosti sjećanja,
brz u brisanju blagih tragova
i vjernih misli ... .**

Giuseppe Ungaretti

Sažetak

Bogato ilustrirana monografija predstavlja povijesno iscrpni pregled događaja tijekom pedeset godina rada kao rezultat opsežnih istraživanja u pronalaženju materijala — građe i slika. Slike i eksplikativni dopisi su dio u kojem se navode izvori iz kojih su korišteni dokumenti, a garancija su istinitosti i vjerodostojnosti iznijetih navoda, jer omogućavaju čitatelju monografije da svaki navod provjeri uvidom u korišteni izvor. Na putu svog razvoja neuspjesi i poteškoće bili su u sjeni riješenosti i odlučnosti, pa su velikom voljom i upornošću stvoreni temelji da od male obrtničke radionice postane renomirana tvrtka.

Pedesetljeće života i rada jednog kolektiva traži od nas da provjerimo kada i zbog čega nastaje naziv "RAM" i tko je bio utemeljitelj. U sklopu industrijske proizvodnje u Jugoslaviji razvijala su se i brodogradilišta, a time i potreba za rezačima (žičcima ili brenerima) koji su se do tada uvozili iz inozemstva uz značajan trošak deviza. Rijeka, kao izraziti lučki grad, osjeća potrebu da ima jedan pogon koji će se baviti ovom specijaliziranom proizvodnjom. Tako nastaje najstarija i jedina tvrtka Hrvatske specijalizirana u proizvodnji i komercijalizaciji opreme za oksiacetilensko rezanje i zavarivanje čeličnih limova, koji se pretežno koriste u brodogradnji. Nakon predstavljanja ove monografije tvrtka nastavlja svoj put i nosi se s izazovima tržišta, vodeći računa da se pouzdanje i tradicija nastavljaju, dok su kvaliteta proizvoda i povjerenje uobičajeni trend po kojem je ova tvrtka oduvijek prepoznatljiva. Od svog nastanka dalje s ponosom su podržavani svi zahtjevi riječnih kao i morskih brodogradilišta, kojima nisu samo isporučivani traženi proizvodi ili oprema, već i održavanje istih, kao i praćenje njihovih tehnoloških zahvata u cilju podizanja konkurentnosti gospodarstva.

Ponosni na svoju pedesetogodišnju povezanost s morem i rijekama, "RAM" je svojim pojavljivanjem postao radni duh Rijeke i njegovog zapadnog predjela Zameta u kojem je djelovao i nastavlja svojim radom. U monografiji su obuhvaćeni svi njezini aspekti kako bi se široj javnosti predstavila ova izuzetno vrijedna tvrtka. Ona je postavljena kao zbirka članaka s osvrtom na obilje informacija tvrtke od svog osnutka 1962. do 2012. godine, a slobodno možemo tvrditi da je to rezultat suradnje između utemeljitelja i današnjih vlasnika. Ideja vodilja tvrtke koja se gaji od samog osnutka je uvijek bila raznovrsnost programa i usluga, svojim korisnicima posvetiti naročitu brigu i pažnju, snabdijevati ih kvalitetnim proizvodima i uslugama, kao i modernom opremom.

Monografija sustavno prikazuje kronološki slijed i evoluciju tvrtke. Na raskošno ilustriranim stranicama prikazan je njezin razvoj od nastanka, a u njoj ćemo naći činjenice, ideje i stavove u pisanom obliku, zanimljive zbog vrste i prirode posla s kojim se svakodnevno suočavala i rješavala probleme u pojedinim periodima svoga rada. Potrebno je navesti da je tvrtka počela radom u jednoj državi (Jugoslavija) i nastavila u drugoj (Hrvatska), a problemi s kojima se suočavala bili su raznovrsni ovisno o državi u kojoj je djelovala. Normalno da osim proizvodnih, komercijalnih i financijskih, s ko-

---

jima se trebalo svakodnevno suočavati na rješavanju, trebalo je raditi i na istraživanju novih i suvremenijih tehnoloških mogućnosti. Na početku monografije navedene su povijesne crtice, osnovna sredstva rada kao i poslovni prostori u kojima je tvrtka djelovala da bi se mogli uvidjeti problemi s kojima se trebalo suočiti, zatim proizvodna orijentacija i reference, učešće na izložbama, nagrade i priznanja, novinski članci itd. Nije zanemaren ni kratki osvrt na brodogradnju kao najvećeg korisnika proizvoda i usluga ove tvrtke.

Doba u kojem živimo nameće vještinu u snalaženju, imajući u vidu koristi što konstantno tržište pruža i nameće uz korištenje računarske tehnologije kao i način pristupa komunikacijskim mrežama, bez kojih je danas nezamislivo snalaziti se u globalnom prostranstvu interneta. Dosadašnje iskustvo je dokazalo da je bez kvalitetnih i opširnih promotivnih kataloga, video zapisa, kao i učestvovanja na specijaliziranim sajmovima kod kuće i u inozemstvu nemoguće raditi u ovoj branši.

Saznanja do kojih se došlo pedesetogodišnjim iskustvom često nameću potrebu da se prvobitni plan rada promijeni i adaptira novonastaloj situaciji, da se pojedini predviđeni zahvat obradi, provjeri ili revidira. U novinskim člancima, koji su sastavni dio ove priče, vidljiva je gore navedena napomena, a iste ćemo pronaći pri kraju ove monografije.

Prisjećajući se dana kada se kompletan posao obavljao s najnužnijim alatima i uspoređujući takvo stanje s moderno opremljenim pogonom danas, gotovo da se ne može shvatiti da je prošao samo jedan ljudski vijek u kojem su izvršene tolike promjene. Prvih godina života sve je bilo uvjetovano prostorom u kojem je tvrtka djelovala, kao i mogućnostima širenja i zauzimanja većeg poslovnog prostora.

Uprava "RAM"-a i većinski vlasnik zahvaljuju svim radnicima koji su u proteklih 50 godina makar i na kratko radili u ovom kolektivu, jer su svjesni da bez ugrađenog rada svih brojnih radnika ne bi bilo ni današnjeg "RAM"-a. Današnji "RAM" teži daljnjoj modernizaciji poslovanja slijedeći najnovije trendove na sve konkurentnijem međunarodnom tržištu. U oštroj konkurenciji s tvrtkama iz razvijenih zemalja "RAM" uspješno izvozi na tržišta Europske Unije i susjedne Srbije, istodobno tragajući za novim izvorima i suvremenim tehnologijama. Kompletno uvođenje međunarodnog standarda certifikat ISO 9001 daljnji je korak u poboljšanju poslovanja i jačanju efikasnosti rada što će, sigurni smo, prepoznati i naši partneri diljem Europe. Neprekidno usavršavanje i rast produktivnosti uz cjelovitu informatizaciju poslovanja omogućili su u novim, mnogo oštrijim tržišnim uvjetima, uspješno prilagođavanje zahtjevima sve probirljivijeg tržišta i ostvarivanje sve značajnijeg profita u poslovanju svake godine. Svega toga ne bi bilo bez vrijednog rada svih zaposlenih, ali i bez njihovog neprekidnog usavršavanja pri čemu materijalno-tehnička osnova osiguranih sredstva za takve zahvate čini solidan temelj daljnjeg razvoja. Prvih pola stoljeća rada i djelovanja tek su prva stepenica na daljnjem putu sutrašnjeg, još uspješnijeg razvoja ovog kolektiva. Strojni park se obnavljao da se zadovolji širenje asortimana tokom svih pedeset godina, kako bi se mogle ostvariti potrebe u opremi. Pored one evidentirane, tvrtka je povremeno nabavljala iz vlastite režije cijeli niz raznih strojeva i naprava, koji su bili neophodni za tehnološki proces koji se konstantno usavršavao. Pored vlastite proizvodnje, poslije devedesetih godina prošlog stoljeća započelo se komercijalizacijom alata i potrebnog materijala za brodogradnju i od ostalih proizvođača, kao i korištenje svih mogućnosti koje pruža internet.

Pored svega izloženog, rad na organizaciji nije dovršen već se kontinuirano nastavlja studiranjem i provođenjem daljnjih mjera u istraživanju tržišta, učestvovanjem na svim važnim domaćim i inozemnim sajmovima, te kontaktima s novim mogućim partnerima. Budući da tvrtka nikada ne odustaje od zacrtane strategije, možemo očekivati ostvarenje svih ciljeva u skoroj budućnosti.

Summary

This elaborately illustrated monograph represents a comprehensive historical survey of the 50 years of the company's existence, and is the result of an extensive research through various documents and photographic records. The photos and the explicative reports are rich with references to the sources used during the research, as a proof of the reliability of the information that is being presented, and they provide the reader with an extensive insight into the very origin of the data.

In the early years all the difficulties and failures were surmounted by firmness and hard work, and it was with will and persistence that the foundations were laid for a small craft workshop to become a reputable company.

Five successful decades of life and work of a small collective raise the question, when and why did the name "RAM" emerge and who the founder was. It was alongside a general increase of industrial production in Yugoslavia that shipyards also started to develop, requiring cutters (pilot burners) that had to be imported from abroad for a hefty price. Rijeka, being an important port, started to feel the lack of a specialized production plant, and "RAM" was founded to fill this gap. This marked the birth of the oldest and only Croatian firm specialized in the production and commercialization of equipment for oxyacetylene cutting and welding of steel plates, predominantly used for shipbuilding. After the presentation of this monograph, the company continues on its way, facing new market challenges and keeping alive the tradition and the confidence earned through the years, while the quality of the products and their reliability remain the very trademarks by which this firm has always been recognizable. Since its foundation, "RAM" has proudly been capable to satisfy the needs of both inland and seaside shipyards. Not only were the required products and equipment built and delivered to them, but the service provided included maintenance and a constant attention was given to their performances, with the sole purpose of improving their competitiveness on the market.

Proud of its fifty years old connection with sea and rivers, "RAM" became a symbol of Rijeka's industry and its western part Zamet, where it started and where it keeps working. The monograph addresses all its various aspects in order to better present this exemplary company to the wider public. It is arranged as a collection of articles and it contains a vast amount of information regarding the illustrious history of the company, from its foundation in 1962 to the year 2012, and we may well say that this publication is the result of the collaboration between the founders and today's owners.

Since its foundation, this firm has always made a constant effort to provide a variety of programs and services, to hold its clients in high regard and pay them special attention, and to supply them only with high quality products and state of the art equipment.

The monograph chronologically follows the evolution of the firm: from its luxuriously illustrated pages, we can learn about its gradual development since the very beginning. In it, we will find hard facts as well as an account of the ideas and technological solutions that made the fortune of the firm. Here, we will also find an accurate description of the different attitudes the company assumed towards the problems each new cycle of production brought along, and how it ingeniously solved them every time. It is important to understand that the firm was born in one Country and then continued its work in a new one, which in itself brought about new and diverse problems that needed to be addressed.

Obviously, besides dealing with the daily issues related to production, finances, and trade, the firm had to keep researching and developing new technologies, while exploring new possibilities in its field. In the first pages of the monograph, we can find a general description of the years when the company was active, together with a description of the means at its disposal and the premises where it operated — useful data to better understand its everyday activities. We are given an insight into its production orientation and references, and we can find much interesting information about its numerous participations at expositions and fairs, about the awards and recognitions it won, about the newspaper articles that were written about it, etc. In addition, there is also a brief look back on the shipbuilding industry - being the greatest user of products and services of this firm.

The age we live in today requires from us that we constantly and creatively come up with new ways of using all the resources the market offers us, such as information technologies. Nowadays, it is not possible to even reach the market without having the proper computer skills to adequately take advantage of all the possibilities computers and the internet have to offer, let alone to be competitive in it. The experience made so far has proven that without high-quality promotional catalogues, without video recordings and a constant presence at foreign and domestic specialized fairs, it is impossible to stay successful in this business.

The know-how mastered over 50 years of experience sometimes required changes and adaptations to be made, and in some cases it even required for an entire process to be reinvented, in order to better face new situations. The numerous newspaper articles, which are an essential part of this monograph, make it possible for us to track those changes over time, and we can even find more information towards the end of the monograph.

Remembering the days when the whole work was performed with only the most essential tools and comparing that situation with today's modern fully equipped plant, we can barely grasp the idea that all these changes happened in only a lifetime. At the beginning, everything was subject to the available space and to the possibility of expanding into larger premises.

The management of "RAM" and the majority owner wish to express their gratitude to all the workers who were active in this collective, even if for a short time, during this past 50 years, aware that without their joint efforts the present "RAM" would not exist. Today, "RAM" aims to a further modernization of its business, keeping the pace with the latest trends on an increasingly competitive market. Despite the stiff competition from companies in developed countries, "RAM" successfully exports its products to the European market and to the neighboring Republic of Serbia, all the while looking for new sources and technology.

The complete implementation of the International standard certificate ISO 9001 represents a further step in the enhancement in our business practice and in the strengthening of work efficacy, which will surely be recognized by our partners throughout Europe.

Our continuous development and the stable growth of productivity, along with a complete computerization of our business, allow us to successfully adapt to the requirements of an ever more demanding market, thus achieving a higher profit each year. But nothing of it would have been possible were it not for the effort of all of our employees — and the funds provided for their constant self-improvement are the very basis for further progress. The first half-century of activity is merely the first step on a path towards an even more successful future progress of this collective. During these past years, the machines have been constantly renewed or replaced by newer and better ones to meet new needs and increase production, and make more profit. Occasionally, the company had to resort to its own funds and invest into various pieces of equipment indispensable to stay on top of the evolving technological progress.

In addition to its own production, in the 90s “RAM” started with the commercialization of tools and materials required in the shipbuilding industry that were produced by other manufacturers as well. Also, we began to use all of the possibilities the internet was starting to offer.

Much has already been said, but it is worth noticing that the work on the organization is not yet finished, but rather it continues as we keep on studying new and better ways to reach the market, as we take part at all the important domestic and foreign fairs and as we keep building relationship with new partners. So far the company never had to give up on its plans, and we may well expect that it keeps reaching all the goals it sets for the future.

Sommario

La monografia, riccamente illustrata, rappresenta un esauriente riassunto degli eventi trascorsi durante i cinquant'anni di attività ed è il frutto di un minuzioso lavoro di ricerca svolto su numerosi documenti e fotografie. Le foto e le schede esplicative pullulano di riferimenti alle fonti dalle quali sono stati attinti i dati utilizzati, e ci forniscono inoltre la prova della loro autenticità, poiché permettono al lettore della monografia di verificare ogni dato all'origine. Nel periodo di avviamento dell'attività, agli insuccessi e alle difficoltà furono contrapposte fermezza e tenacia, e alla fine volontà e perseveranza hanno fatto sì che venissero impostate le basi per la trasformazione della piccola officina artigianale in una rinomata ditta.

Il cinquantenario di vita e attività del collettivo richiede si verifichi quando e perché sia nata la ditta RAM e chi ne fosse il fondatore. Nell'ambito della produzione industriale, nell'ex Jugoslavia ebbero forte sviluppo i cantieri navali e di conseguenza crebbe il fabbisogno di attrezzature per l'ossitaglio, che allora venivano importate dall'estero con grande dispendio di valuta.

Fiume, importante città portuale, sentiva in particolar modo la mancanza di una realtà produttiva specializzata, capace di produrre e commercializzare tali attrezzature. Ed è proprio questo bisogno specifico che favorisce la nascita della ditta, risultata poi essere unica in Croazia, specializzata nella produzione di attrezzature per il taglio e la saldatura ossiacetilenica delle lamiere d'acciaio, utilizzate prevalentemente nei cantieri navali.

Con la presentazione di questa monografia, la ditta continua il suo cammino confrontandosi con le sfide del mercato, badando che fiducia e tradizione continuino, come pure la qualità del prodotto e l'eccellente reputazione, caratteristiche che da sempre hanno contraddistinto la ditta. Dalla sua fondazione in poi sono state affrontate, con successo, tutte le richieste dei cantieri navali fluviali e marittimi ai quali sono stati inviati non solo i prodotti e le attrezzature, ma qui è pure stata assicurata la loro manutenzione, e i cui interventi tecnologici sono stati seguiti con lo scopo di incrementare la competitività imprenditoriale.

Orgogliosi del suo legame cinquantennale con il mare e i fiumi, la RAM con la sua esistenza è divenuta lo spirito produttivo di Fiume e del suo quartiere occidentale Zamet, nel quale operava, e tuttora opera la sua attività. Nella monografia sono elencati tutti i suoi aspetti, affinché questa interessante ditta venga presentata al meglio al lettore. È impostata come una raccolta di articoli, con uno sguardo retrospettivo sulla ditta, dalla sua fondazione nel 1962 fino all'anno 2012. Possiamo liberamente confermare che questo è il risultato della collaborazione tra i fondatori e gli attuali proprietari. La ditta ha portato avanti dalla sua fondazione ad oggi una linea che prevede una varietà di programmi e di servizi, ed ha assunto sin dall'inizio un impegno nei confronti dei propri clienti: di dedicar loro il massimo dell'attenzione, di evitare qualunque attrito,

---

di fornirli sempre di prodotti e servizi di qualità e di attrezzature tecnologicamente avanzate.

La monografia descrive cronologicamente l'evoluzione della ditta. Nelle sue pagine, illustrate con cura, è descritto il suo sviluppo dalla fondazione ad oggi. Inoltre, vi troviamo descritte numerose idee che hanno fatto la fortuna della ditta, assieme agli atteggiamenti assunti nei confronti dei vari problemi che si sono presentati durante i vari periodi di attività, come pure le soluzioni innovative trovate di volta in volta. È doveroso dire che la ditta ha iniziato la sua attività in uno stato (Jugoslavia) per poi continuarla in un altro (Croazia), affrontando così nuove e rinnovate questioni, pur operando nella stessa attività. Era poi normale che, oltre a far quotidianamente fronte a problemi di produzione, di bilancio e commercio, la ditta si impegnasse per rimanere all'avanguardia ricercando nuove soluzioni tecnologiche. All'inizio della monografia ci viene presentata una descrizione della realtà storica di allora, dei mezzi fondamentali che venivano usati, dell'ambiente dove la ditta operava, per poter comprendere meglio quali problemi doveva affrontare. Seguono l'indirizzo produttivo, gli attestati e certificazioni, vari riconoscimenti e premi per la partecipazione alle mostre, gli articoli dei giornali, ecc. Non è stato omissso nemmeno un accenno sui cantieri navali, quale principale fruitore dei prodotti e servizi di questa ditta.

Bisogna tener presente che il tempo nel quale viviamo richiede una capacità creativa per usufruire di tutto quello che il mercato offre di continuo, come l'uso dell'informatica e l'accesso alle reti di comunicazione, senza le quali oggi sarebbe impossibile orientarsi nel vasto mondo informatico globale. L'esperienza fatta finora dimostra che senza specifici cataloghi promozionali di qualità, senza spot pubblicitari, senza una continua partecipazione a fiere specializzate nazionali ed internazionali è impossibile operare in questo settore.

Le conoscenze guadagnate nel corso di una cinquantennale esperienza hanno richiesto spesso una modifica del piano iniziale di produzione, un adattamento alle nuove esigenze, o anche una revisione di un intervento vero e proprio, che andava ripensato e riadattato. Negli articoli dei giornali che fanno parte di questo resoconto possiamo trovare una conferma di quanto appena scritto, e note a riguardo possiamo trovare pure al termine di questa monografia.

Ripensando al tempo quando tutta l'attività si svolgeva con attrezzature semplici e paragonandolo all'attuale epoca dell'impianto produttivo completo con le più moderne apparecchiature, risulta quasi impossibile comprendere che sia passato soltanto mezzo secolo nel quale si sono verificati tanti cambiamenti. Nei primi anni di vita della ditta tutto era condizionato dall'ambiente lavorativo, come pure dalla possibilità di ampliare e di acquistare uno spazio maggiore per svolgere l'attività.

L'amministrazione della RAM e il proprietario di maggioranza ringraziano tutti i numerosi dipendenti che nel corso dei 50 anni hanno dato il loro apporto, perché senza questo oggi non esisterebbe l'attuale RAM. L'odierna RAM mira a continuare con lo sviluppo dell'attività affrontando tutte le sfide del mercato internazionale sempre più competitivo. In un'agguerrita concorrenza con le ditte dei paesi europei più progrediti, la ditta RAM esporta con successo nei paesi dell'Unione Europea e nella vicina Serbia. Allo stesso tempo cerca nuove fonti e tecnologie moderne. L'introduzione completa del certificato ISO 9001 è un'ulteriore passo avanti verso il miglioramento dell'attività ed efficienza, che certamente sarà riconosciuto dai nostri partner europei. Il costante perfezionamento, l'aumento della produzione e l'informatizzazione operativa hanno

---

permesso, pur nelle condizioni sempre più esigenti del mercato, di adeguarsi con successo e di realizzare di anno in anno significativi progressi e profitti. Tutto ciò non sarebbe possibile realizzare senza il valido impegno di tutti i dipendenti e l'assicurazione dei mezzi necessari per il loro ininterrotto perfezionamento, base necessaria ad un ulteriore sviluppo. Il primo mezzo secolo di attività è soltanto il primo passo sulla strada dell'efficienza per il futuro sviluppo di questo collettivo. Negli anni le macchine d'officina sono state costantemente aggiornate o sostituite da altre più produttive, in modo da aumentare la produzione e rimanere al passo con le rinnovate esigenze del mercato. La ditta acquistava saltuariamente, con finanziamenti propri, macchine e attrezzature varie, perché necessarie al processo tecnologico in continuo perfezionamento. Dopo gli anni novanta del secolo scorso, oltre alla commercializzazione dei propri prodotti, è iniziata la vendita di utensili e materiale vario utilizzato nei cantieri navali anche di altri produttori, come pure l'utilizzo delle nuove possibilità offerte da internet.

L'impegno e l'evoluzione della ditta non termina però con le pagine della monografia, ma continua. Prosegue l'adeguamento al mercato in evoluzione, esaminato di volta in volta con nuovi sondaggi e nuovi studi, prosegue la partecipazione a tutte le più importanti fiere locali e internazionali, e si creano contatti con nuovi possibili partner. Siccome la ditta non rinuncia mai agli impegni presi, possiamo attenderci il raggiungimento di tutti i suoi traguardi.

Zusammenfassung

Diese reichlich illustrierte Monografie stellt eine geschichtlich ausführliche Zusammenfassung der Ereignisse dar, die während der 50-jährigen Tätigkeit geschehen sind, und ist das Resultat einer detaillierten Erforschung der Unterlagen und Fotos. Die Fotos und die erklärenden Briefe sind der Teil, wo die Quellen zitiert werden, aus denen die verschiedenen Unterlagen übernommen wurden. Sie zeugen von ihrer Echtheit und Authentizität, weil sie dem Leser ermöglichen, jeden Eintrag durch die Einsicht in seine Quellen zu überprüfen. Als die Tätigkeit weiterentwickelt wurde, wurden die Misserfolge und die Schwierigkeiten immer der Beständigkeit und der Zähigkeit widersetzt, sodass durch starken Willen und Beharrlichkeit aus einer kleinen handwerklichen Werkstatt eine renommierte Firma entstanden ist.

Das 50-jährige Leben und die Tätigkeit eines Kollektivs verlangen von uns, zu überprüfen, wann und warum der Terminus „RAM“ entstanden ist, und wer seiner Gründer war. Im Rahmen der industriellen Herstellung im ex-Jugoslawien entwickelten sich in Rijeka Schiffwerften, womit auch der Bedarf an Brenner aufstieg, die damals mit einem großen Devisenaufwand aus Ausland importiert wurden. In Rijeka, damals schon einer wichtigen Hafenstadt, fühlte man den Bedarf, einen Betrieb zu haben, der sich mit dieser spezialisierten Herstellung beschäftigen würde. So entstand die älteste und einzige Firma in Kroatien, spezialisiert in der Herstellung und Kommerzialisierung der Ausrüstung für das autogene Brennschneiden und Schweißen von Stahllamellen, die vor allem im Schiffbau benutzt werden. Nach der Vorstellung dieser Monografie setzt die Firma ihren Weg fort und stellt sich den Herausforderungen des Markts, wobei es aufgepasst wird, dass die Zuverlässigkeit und die Tradition fort dauern, während die Qualität ihrer Produkte und ihr Vertrauen seit immer erkennbar waren. Seit ihrer Gründung wurden mit Stolz alle Forderungen der Werften unterstützt, wie für den Bau von Fluss- als auch von Seeschiffen. Diesen wurden nicht nur die geforderten Produkte und Ausrüstung geliefert. Ihnen wurde nämlich auch die Instandhaltung der gelieferten Produkte und Ausrüstung garantiert, sowie das Folgen ihrer technologischen Eingriffe, mit dem Ziel der Erhöhung der wirtschaftlichen Wettbewerbsfähigkeit.

Stolz auf die eigene 50-jährige Verbundenheit mit dem Meer und den Flüssen, ist die Firma „RAM“ durch ihre Erscheinung der herstellende Geist von Rijeka geworden, sowie vom Stadtviertel Zamet, wo sie tätig war und wo sie ihre Tätigkeit fortsetzt. Diese Monografie umfasst alle ihre Aspekte und stellt so der Öffentlichkeit diese wertvolle Firma vor. Sie wurde als eine Sammlung von Artikeln entworfen, mit dem Rückblick auf den Zeitraum von ihrer Gründung im 1962. bis zum Jahr 2012. Ohne Rückhalt kann man behaupten, dass es sich um ein Resultat der Zusammenarbeit zwischen den Gründer und den heutigen Besitzer handelt. Der Leitgedanke der Firma bestand immer aus einer Unterschiedlichkeit der Programme und Dienstleistungen, sowie daraus, dass den Kunden besondere Aufmerksamkeit und Betreuung gewidmet werden

---

und dass sie mit Qualitätsprodukten und Services wie auch mit moderner Ausrüstung versorgt werden.

Die Monografie stellt systematisch die chronologische Folge und die Evolution der Firma dar. Auf ihren reichlich illustrierten Seiten ist ihre Entwicklung seit ihrem Entstehen dargestellt. Darin findet man Tatsachen, Ideen und Einstellungen in schriftlicher Form, sowie unterschiedliche und interessante Lösungen, mit denen die Firma während der verschiedenen Perioden konfrontiert werden musste. Es ist hier wichtig zu betonen, dass die Firma ihre Tätigkeit in einem Staat (Jugoslawien) begonnen, und in anderem (Kroatien) fortgesetzt hat. Und die Probleme, mit denen sie konfrontiert wurde, waren anders, je nachdem in welchem Staat die Firma tätig war. Es ist klar, dass außer der täglichen Konfrontierung mit den Problemen herstellender, kommerzieller und finanzieller Art, man auch an der Entwicklung neuer und moderner technologischer Möglichkeiten arbeiten musste.

Heutzutage muss man einfallreich sein, um alles benutzen zu können, was der Markt kontinuierlich anbietet, wie Informatik und Kommunikationsnetze, ohne die es heute unmöglich wäre, sich in der ausgedehnten globalen Welt des Internets zurechtzufinden. Die bisherige Erfahrung hat bewiesen, dass es ohne ausführliche Qualitätskataloge, Videos, sowie Teilnahme auf spezialisierten Messen im In- und Ausland unmöglich ist, in dieser Branche tätig zu sein.

Die Kenntnisse, die durch die 50-jährige Erfahrung verschaffen wurden, fordern oft an, dass das ursprüngliche Arbeitskonzept geändert und den neuen Bedingungen angepasst wird, sowie dass ein Eingriff bearbeitet, überprüft und revidiert wird. Die Zeitungsartikel, die Teil dieser Geschichte sind und die sich am Ende der Monografie befinden, zeugen eben davon.

Wenn man an die Anfänge denkt, als die ganze Arbeit mit dem wesentlichsten Werkzeug ausgeführt wurde, und das mit dem modernen Betrieb von heute vergleicht, ist es schwer zu begreifen, dass nur ein Leben vorbeigegangen ist, in dem viele Veränderungen geschehen sind. In den ersten Jahren der Firma hing alles von dem Arbeitsraum ab, sowie ab der Möglichkeit, sich zu erweitern und einen neuen größeren Geschäftsraum zu sichern.

Die Geschäftsführung der Firma „RAM“ und der Besitzer der Aktienmehrheit bedanken sich bei allen Angestellten, die während den letzten 50 Jahren auch nur für kurz in diesem Kollektiv gearbeitet haben, weil ohne sie die heutige „RAM“ nicht existieren würde. Die heutige „RAM“ strebt nach weiterer Geschäftsmodernisierung und folgt den neuesten Trends auf dem immer mehr wettbewerbsfähigen Weltmarkt. In starkem Konkurrenzkampf mit Firmen aus den entwickelten Staaten, exportiert „RAM“ erfolgreich auf den europäischen Markt, sowie in das Nachbarland Serbien, forschend zugleich nach neuen Quellen und modernen Technologien. Die vollkommene realisierte Einführung der internationalen Norm ISO 9001 ist ein weiterer Schritt in der Verbesserung und Stärkung der Arbeitswirksamkeit, was sicherlich auch unsere Partner europaweit erkennen werden. Die ständige Fortbildung und das Produktionswachstum, zusammen mit kompletter Geschäftsinformatisierung, haben es ermöglicht, uns erfolgreich den neuen Forderungen der immer mehr strengeren Marktbedingungen anzupassen und jedes Jahr bedeutungsvolle Gewinne zu realisieren. All das wäre unmöglich ohne die fleißige Arbeit aller Angestellten, sowie ohne die Sicherung aller nötigen Mittel für ihre ständige Fortbildung, was ein notwendiger Ausgangspunkt für die weitere Entwicklung der Firma darstellt. Die erste Jahrhunderthälfte unserer

---

Tätigkeit bildet lediglich den ersten Schritt auf dem Weg zur künftigen, noch erfolgreicheren Entwicklung dieses Kollektivs. Während den 50 Jahren wurden die alten Maschinen ständig durch neue ersetzt, um die Erweiterung des Sortiments zu befriedigen und die Bedürfnisse der Ausrüstung zu erfüllen. Die Firma erwarb gelegentlich, durch eigene Finanzierung, Maschinen und Geräte an, die für das sich ständig weiterentwickelte technologische Vorgehen nötig waren. Neben der eigenen Herstellung begann sie nach den 90-er Jahren des vorigen Jahrhunderts ebenfalls Werkzeuge und verschiedene, für den Schiffbau nötige Materialien zu verkaufen, auch von anderen Herstellern, sowie alle, vom Internet geleistete Möglichkeiten zu nutzen.

Neben allem, was angeführt wurde, ist die Arbeit an der Organisation immer noch nicht fertig, sondern wird kontinuierlich fortgesetzt, durch das Analysieren und die Durchführung weiterer Maßnahmen in der Marktforschung, durch die Teilnahme auf allen wichtigen in- und ausländischen Messen, sowie durch Kontakte mit eventuellen neuen Partnern. Da die Firma nie auf die geplante Strategie verzichtet, können wir die Realisierung aller Ziele bald abwarten.

Краткое содержание

Обширно иллюстрированная монография представляет собой полный обзор исторических событий на протяжении пятидесятилетней работы, что является результатом исследования в поисках материала: строительства и фотографий. Фотографии и подписи к ним являются пояснением части используемых документов. Достоверность и подлинность информации читатель монографии может проверить в источнике. На пути своего развития встречались неудачи и трудности, но приверженность, решимость, сила воли и настойчивость привели к тому, что маленькая мастерская превратилась в авторитетную компанию.

Пятьдесят лет жизни и труда требует от нас того, чтобы мы проверили, когда и почему был придуман термин «RAM» и кто был основателем. В промышленном производстве Югославии были хорошо развиты судовой верфи и следовательно, были необходимы резки (горелка), которые на тот момент импортировались из-за рубежа по значительной стоимости. Риека, будучи портовым городом, чувствует необходимость заняться производством такой продукции, что и привело к созданию единой хорватской компании, которая специализируется на производстве и коммерциализации оборудования для резки и сварки пластин из стали, в основном и используемые в судостроении. После представления этой монографии компания борется с вызовами рынка, продолжая держать марку в качестве продукции, доверии и традиций, по которым эта компания всегда была признана. С момента своего основания компания с гордостью удовлетворяет все потребности речных и морских судовой верфей: не только только обеспечивает продукцией, но и занимается техническим обслуживанием оборудования в целях повышения конкурентоспособности.

Гордясь своей пятидесятилетней связью с морем и реками, «RAM» стал рабочим духом города Риека и его западной частью Замета (место нахождения компании). Монография охватывает все ее аспекты с тем, чтобы представить общественности эту чрезвычайно ценную компанию. Она представлена как сборник статей со ссылками на более детальную информацию компании с момента ее основания 1962 г. и до 2012 г. и с уверенностью мы можем сказать, что это является результатом сотрудничества учредителя и теперешнего владельца. Главной идеей компании с момента ее основания было разнообразие программ и услуг для своих клиентов, давая им особое внимание и заботу, а так же снабжая качественной продукцией и оборудованием.

Монография систематически показывает хронологию и развитие компании. На богато иллюстрированных страницах представлены данные развития с самого ее основания. Здесь можно найти интересные факты, идеи и мнения в письменном виде, так как ежедневные проблемы решались в разные периоды ее существования. Следует отметить тот факт, что компания начала свою деятельность в одном

государстве, а продолжила в другом и проблемы, с которыми она сталкивалась были различного характера, в зависимости от государства, в котором она работала. Естественно, что помимо производственных, коммерческих и финансовых проблем, которые были на повседневном уровне, нужно было работать над открытием новых, более современных технологических возможностей. В начале монографии приведен исторический очерк: основные средства работы и офисные помещения, в которых компания работала для того, чтобы увидеть возможные проблемы; ориентация производства и ссылки; участия в выставках, призы и награды, а так же газетные статьи и т.д. и не позабыли о кратком обзоре судоверфей, крупнейших потребителей продукции и услуг.

Эпоха, в которой мы живем, требует навыков в общении, имеется в виду использование компьютерных технологий как средство коммуникационной связи, без которых современная жизнь немыслима. Опыт показал, что невозможно работать в этой отрасли без качественных и обширных рекламных каталогов, видеозаписей, а так же участия в выставках как дома, так и за границей.

Знания, полученные за пятьдесят лет опыта, очень часто необходимо применить на первоначальный план и адаптировать к новой ситуации, что бы разработать, проверить или пересмотреть предусмотренный процесс вмешательства. В газетных статьях, которые являются неотъемлемой частью всей истории, видны следующие замечания, которые можно найти в конце монографии.

Вспоминая те дни, когда работа выполнялась с помощью самых необходимых инструментов и сравнивая выполняемую работу сегодня, почти невозможно понять, как за такое короткое время произошло столько много изменений. Первые годы существования компании были связаны с местом, на котором она работала: возможного расширения большего офисного помещения.

Управление «RAM» и владелец контрольного пакета акций благодарят всех сотрудников, которые за последние пятьдесят лет работали в этом коллективе (и тех, которые работали меньший период времени), так как они знают, что без них «RAM» бы не существовал. Сегодняшний «RAM» направлен на модернизацию управления, следуя последним тенденциям в условиях растущей конкуренции на международном рынке. В жестокой конкуренции с компаниями из развитых стран, «RAM» успешно экспортируется на рынке Европейского союза и соседней Сербии, и в то же время ищет новые источники и новые технологии. Дальнейшим шагом по улучшению деятельности и повышению эффективности было внедрение международного стандарта ISO 9001, который мы уверены, будет признан нашими партнерами по всей Европе. Постоянное совершенствование и рост производительности труда с полной компьютеризацией управления, позволило в новых, более жестких условиях, адаптироваться к требованиям все более придиричивых рынков и достичь значительной прибыли в бизнесе с каждым годом. Все это было бы невозможно без полноценной работы всех сотрудников, а их постоянное совершенствование дает прочную основу для дальнейшего развития. Первые полвека труда и деятельности являются лишь первым шагом на пути к завтрашнему дню, еще более успешного развития коллектива. Продукция обновлялась с расширением ассортимента на протяжении пятидесяти лет с тем, чтобы можно было удовлетворить потребности оборудования. В дополнение к зарегистрированным, компания иногда сама закупала машины и оборудования,

---

которые были необходимы для производственного процесса, который постоянно совершенствовался. В дополнение к своим собственным производствам, после девяностых годов прошлого столетия, началась коммерциализация инструментов и материалов, необходимых для судостроения и других производителей, и началось использование всех возможностей, предоставляемых интернетом.

В дополнение ко всему выше изложенному, работа в организации не завершена: продолжается изучение и реализация дальнейших мер в области маркетинговых исследований; принимается участие во всех крупных отечественных и международных выставках; устанавливаются контакты с новыми потенциальными партнерами. Так как компания никогда не сдается от своих установленных стратегий, мы ожидаем достижения всех наших целей в ближайшем будущем.

Sadržaj

	stranica
Utemeljitelji	
Predgovor - riječ urednika	
Crtice iz povijesti tvrtke "RAM"	
- Jučer	
- Danas	
- Sutra	
Brodogradnja — najveći korisnik proizvoda tvrtke "RAM"	
Osnovna sredstva rada tvrtke "RAM"	
- Materijalna i nematerijalna imovina	
- Izrada šest tokarilica (1962. — 1964.)	
- Garaža — prvi radni prostor "RAM"-a	
- Mala tokarilica u prvom poslovnom prostoru	
- Prvi veliki tokarski stroj starog tipa	
- Novoizgrađeni radni prostor 1969. godine	
- Radni prostor sa strojevima u pogonu	
- Tokarski stroj "Morando" — Ada	
- Poluautomatski (revolver) tokarski stroj "Prvomajska"	
- Automatski tokarski stroj broj 1	
- Novi poslovni prostor u ulici Braće Monjac 8 uređen 1984. godine	
- Automatski tokarski stroj broj 2	
- Održavanje strojnog parka	
Razvoj proizvodne orijentacije	
Reference	
- Brodogradilište "3. maj" — Rijeka	
- "Titovo brodogradilište" — Kraljevica	
- "Tehnomont" — brodogradilište "Crvena zvijezda" - Pula	
- Brodogradilište i "Tvornica diesel motora" - Split	
- Kooperant "Brodooprema" — Rijeka	
- Kooperant "Zanatoprema"	
- "Brodmaterijal" — Rijeka - poduzeće za promet metalnom robom	
Nagrade i priznanja	
Novinski članci	

-
- Ramovci
  - Složni trio "RAM"-a
  - Režu čelik — reže na državu
  - Menadžeri i poduzetnici godine 2010.
  - Menadžeri Rijeke, Raba i Jelenja
  - "RAM"-ove škare "kroje" brojne europske brodove

Prikaz sajamskih aktivnosti

Zaključak

Sažeci:

hrvatski

engleski

talijanski

njemački

ruski jezik

Servisna služba

Jedna od obveza "RAM"-a je omogućiti sadašnjim i budućim korisnicima rad bez zastoja. Oformljena je servisna služba i nabavljeno kombi vozilo koje je preuređeno u pokretnu radionicu. Serviseri koji su obučeni za otkrivanje problema mogu jednostavnim uputama i savjetima na licu mjesta predlagati i prezentirati brza rješenja. Na taj se način nude usluge koje će korisnicima pomoći da što lakše i

brže nastave s radom bez nepotrebnog opterećivanja tehničkim problemima i gubitka dragocjenog vremena. Prezentacija je usmena razmjena informacija radi postizanja ciljeva kao što su potvrđivanje rješenja, otklanjanje problema, traženje ideja, motiviranje sudionika, te pripreme rada radi promicanja novih proizvoda ili opreme. Odvija se u ograničenom trajanju po određenim pravilima, uz ispunjenje odgovarajućih tehničkih uvjeta u pogonu tvrtke ili u pogonima kupaca.

Dani otvorenih vrata

Jedna u nizu prezentacija poluautomatskih uređaja za rezanje i zavarivanje koja je održana u pogonu "RAM"-a. Prezentacija proizvoda i tehnologija rada samo su dokaz kvalitete proizvoda i njegove primjene u brodograđevnom sektoru.

Prezentacija je usmena razmjena informacija radi postizanja ciljeva kao što su potvrđivanje rješenja, otklanjanje problema, traženje ideja, motiviranje sudionika, pripreme rada, radi promicanja novih proizvoda ili opreme. Odvija se u ograničenom trajanju po određenim pravilima, uz ispunjenje odgovarajućih tehničkih uvjeta u pogonu tvrtke ili u pogonima kupaca.

Na Internet stranicama predstavljamo "RAM", njegovu povijest, polje djelatnosti, stručnu osposobljenost, opremljenost, rast i napredak u toku 50 godina postojanja.

Sve za zavarivanje i rezanje

Oprema za zaštitu i sigurnost na radu

R•A•M

OSNOVANO-ESTABLISHED 1965.

Rezači i rukohvati RAM

	RAM 93-02		Rezač RAM 93-01-A (800mm)
	RAM 93-02-A		Rezač RAM 93-01-A
	Rezač RAM 93-03 ravni		Rezač RAM 93-01
	Rezač RAM 93-03		Rezač RAM 93-01 ravni
	Rezač RAM 93-03 - kratki		Rezač RAM 93-03-A

Garniture, plamenici, grijači, ventili, spojnice

	Grijač za ravnanje RAM 93-05		Grijač RAM 93-04		Garnitura RAM 156 - 247		Garnitura RAM 150 - 247		Reducir ventili za nitrog		Reducir ventili za acilijen
	Plamenici za zavarivanje		Savijalni plamenici za zavarivanje		Nepovratni ventili		Brze spojnice				

Strojni rezači žišci RAM

	Strojni rezač RAM+		IK 12 Max 3		Strojni rezač Quicky		Žišci Z-RAM 10 (acilijen)		Žišci Z-RAM 3 (epuhivanje - štetljenje)
			IK-721		WEL-HANDY-MINI		Žišci Z-RAM 20 (propan-butani)		Žišci Z-RAM 82 (stropno rezanje)

Zavarivanje, MIG/MAG, TIG, gorionici

	MINARC MIG 180		MINARC TIG 180		KEMPACT MIG 2530 (inverterna MIG/MAG) prikladan za zavarivanje		FAST MIG™ Synergie		Gononik TBI SR 17 (FX)
	MINARC 150 (prikladan za zavarivanje žiškama od 0,5/1/1,5 zavarivanje)		MASTERTIG MLS 2300 AC/DC (TIG) zavarivanje prikladan za zavarivanje nepovratnim ili istosmjernim strujama		Gononik TBI 411/511		FastMig Pulser 350/450		

Zaštitna oprema - ostalo

	Zaštitne maske, jakne, naočale, rukavice ...		Ventilacija, zavarivačke zavjese		Držali elektroda, stezaljke		Markeri, krede
							MARKAL B
							STYLMARK
					Sprej protiv naljepivanja (Antispatter sprej)		

www.ram-rijeka.com

Braće Morjanc 8, 51000 Rijeka
 Tel.: ++385 (0)51 / 261 075; 684 359; Fax: 261 075
 e-mail: ram@ram-rijeka.com